

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 39.

Fredagen den 9 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om befrielse från riksdagsgörömlen under tiden från och med den 8 till och med den 10 juni.

Stockholm den 7 juni 1939.

Bertil Ohlin.

Professor *Bertil Ohlin* är på grund av njursten oförmögen till arbete under tiden 7 juni till 10 juni intygas.

Stockholm den 7 juni 1939.

R. Hennix,
leg. läk.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 382, till Konungen angående utredning rörande missförhållanden inom det offentliga nöjeslivet m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa; och

nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 387, till Konungen i anledning av väckta motioner om ändrad kommunal indelning i syfte att åstadkomma större kommunala enheter m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 257—261 och bankoutskottets utlåtanden nr 66—69.

Vid föredragning av budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. användningen av tipsmedel.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till avsättningar till fonden för idrottens främjande och till fonden för friluftslivets främjande jämte i samband därmed väckta motioner m. m.

I statsverkspropositionen för budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1939, föreslagit riksdagen att dels till avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor, dels ock till avsättning till fonden för friluftslivets främjande för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor.

Vidare hade utskottet i detta sammanhang jämväl behandlat

dels de likalydande motionerna I: 209 av herr *C. P. V. Gränebo* m. fl. och II: 304 av herr *H. Svensson* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen i anledning av vad departementschefen i ärendet anfört ville uttala, att ur den föreslagna fonden för friluftslivets främjande jämväl borde utgå bidrag till anordnande av semester åt husmödrar å landsbygden, som därav vore i behov, ävensom till badanläggningar, friluftsbad m. m. å landsbygden samt att i fråga om anslag till idrottens främjande landsbygdens behov borde i ökad omfattning beaktas,

dels ock motionen II: 202 av herrar *K. G. Viklund* och *E. O. Åkerström*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag rörande tipsmedlens användning måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t kommande år måtte avsätta en viss, efter det föreliggande behovet avpassad del av inflytande tipsmedel till en särskild fond för bidrag till uppförande av samlingslokaler å landsbygden samt att dessförinnan nödiga utredningar i frågan måtte företagas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisa

1) till Avsättning till fonden för idrottens främjande ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor,

2) till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor,

B) att motionerna I: 209 och II: 304 måtte anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört,

C) att motionen II: 202 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Med hänsyn till det jämförelsevis ringa stöd av allmänna medel, som den frivilliga skytterörelsen erhåller, vill utskottet i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t tager under omprövning, huruvida icke denna rörelse bör tilldelas en viss andel av de tipsmedel, som avses för idrottsändamål, för att i främsta rummet användas för anläggning och förbättring av skjutbanor samt att om möjligt dylikt bidrag får utgå redan under nästa budgetår.»

Ang. användningen av tipsmedel. (Forts.)

Herr Karlsson, Karl: Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag tagit del av statsutskottets förslag till höjning av det belopp av tillgängliga tipsmedel, som skall ingå i den allmänna budgeten. Jag tror emellertid, att man skulle kunnat gå avsevärt längre, då de belopp, som här ha avsatts till idrottsrörelsens främjande, förefalla mycket stora och säkerligen täcka eventuellt förefintliga behov.

Sedan jag klargjort min åtminstone relativa belåtenhet i den delen, nödgas jag emellertid ge tillkänna, att jag inte känner mig fullt lika nöjd med sista stycket av utskottets motivering, där det förutsättes, att en viss andel av de tipsmedel, som avses för idrottsändamål, skall användas till understöd åt den frivilliga skytterörelsen. Jag känner ganska väl till, att bland stora delar av folket en förändring i inställningen till skytterörelsen skett till förmån för densamma, men jag vet också, att det finnes ofantligt många människor, som icke dela uppfattningen, att den frivilliga skytterörelsen bör understödjas på detta sätt.

Utan att närmare ingå på ämnet ber jag, herr talman, få föreslå, att kammaren måtte godkänna utskottets motivering med undantag av sista stycket, som bör utgå.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan såväl beträffande motiveringen som klämmen. Åtskilligt kunde ju vara att yttra om detta utlåtande och om användningen av tipsmedlen, vilka nu inflyta så rikligt. Det är givet, att det kan råda delade meningar om huru dessa medel lämpligen böra fördelas. I likhet med den föregående ärade talaren anser jag, att en avsevärd del bör tillföras den allmänna budgeten, men det har ju redan från början varit avsett att med dessa medel tillgodose även andra ändamål, och då främst idrottsrörelsen.

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att ett stort belopp skall ställas till statsmakternas förfogande för idrottens och friluftslivets främjande, men det har också väckts en del motioner angående medlens användning. Själv har jag väckt en motion, vari hemställts, att ur den föreslagna fonden för friluftslivets främjande jämväl måtte utgå bidrag till bl. a. anordnande av semester åt husmödrar å landsbygden, som därav äro i behov. Utskottet har icke direkt tillstyrkt bifall till motionen men uttalat, att förslaget enligt utskottets mening självfallet synes innefattas i de allmänna principer, som departementschefen angivit för stöd åt friluftslivet. Jag har därför intet särskilt yrkande att framställa, då jag tar för givet, att regeringen vid tipsmedlens fördelning kommer att ha även denna sak i åtanke.

I anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade om den frivilliga skytterörelsen vill jag säga, att denna dock är så nära besläktad med idrottsrörelsen, att det bör kunna tagas under övervägande att ge den understöd av dessa medel. Något annat har ju utskottet icke begärt. Jag anser alltså, herr talman, att kammaren bör godkänna vad utskottet anfört även i denna del, och yrkar därför bifall till utskottets såväl motivering som kläm.

Herr Åkerberg: Herr talman! Jag ber att få helt instämma i det uttalande, som statsutskottet gjort i motiveringen angående fördelningen av de medel, som inflyta genom tippning. Det är ju en väsentlig förändring av fördelningen av dessa medel, som därigenom beslutas av riksdagen. Tipstjänst räknar nästa år med en nettobehållning av 15 miljoner kronor, och man får väl utgå ifrån att detta belopp under kommande år blir tämligen konstant, kanske t. o. m. ökas. Det är då rimligt, att en större del av nettovinsten på tippningen tages i anspråk för budgetära ändamål, än som förut skett. Tidigare har

Ang. användningen av tipsmedel. (Forts.)

staten ärligen tillgodogjort sig 1 miljon kronor. Om det nu föreliggande förslaget antages av riksdagen, komma i stället $4\frac{1}{2}$ miljoner av de 15 miljonerna att tillföras statskassan direkt, men därutöver innebär förslaget, att icke mindre än 3 miljoner skola gå till friluftslivets främjande. Strängt taget kan man säga, att även detta är en inkomst, som tillföres det allmänna, eftersom staten väl på andra vägar hade fått tillskjuta medel för sagda ändamål, om inte dessa pengar hade tagits i anspråk.

Det är alltså en avsevärd del av inkomsten på tippning, som staten här tar i anspråk för egen räkning och jag tycker inte det finnes någon anledning att gå längre. Det blir ju i alla fall en betydande rest, som får användas för understödande av idrotten. Av 15 miljoner kronor skulle hälften, alltså $7\frac{1}{2}$ miljoner, gå till detta ändamål. Även detta är ju ett betydande belopp. Man kunde kanske säga, att det är väl mycket. Visserligen är idrotten i behov av stöd från det allmännas sida — idrottsmännen äro ju i allmänhet ungdomar med små inkomster, varför de inte själva kunna underhålla denna stora och omfattande apparat — men någon övergödning bör ju heller icke komma i fråga.

Jag är således av den uppfattningen, att det är nyttigt, om man vid fördelningen av de medel, som skola gå till understöd åt idrotten, tillämpar mera vidhjärtade principer än som tidigare skett. Förut har man tämligen strängt hållit på att endast den egentliga idrottsrörelsen skulle få dessa pengar. Nu tycker jag för min del, att den frivilliga skytterörelsen står idrotten så nära, att det inte finnes någon anledning motsätta sig, att även den får komma i åtnjutande av de understöd, som skola kunna utgå ur denna fond, och jag tror icke, att man som herr Karl Karlsson bör hesitera att ge skyttet understöd på grund av att det alltjämt finnes folk i landet, som se med oblida ögon på denna rörelse. Den har ju sedan gammalt åtnjutit statens stöd. Jag har för min del hela tiden ansett, att detta stöd varit berättigat, och jag anser ännu i dag, att skytterörelsen bör ges ett kraftigt handtag.

Jag vill för min del alltså yrka avslag på det förslag, som herr Karl Karlsson har framställt, och hemställer om bifall till statsutskottets förslag i oförändrat skick.

Herr Brandt: Herr talman! Herr Karl Karlsson bör icke få stå oemotsagd, då han anser, att man borde ytterligare tumma på det anslag, som skall gå till idrotten och i all synnerhet gymnastiken. Idrotten och — jag upprepar det — i all synnerhet gymnastiken kunna aldrig få för mycket understöd. Detta är ett av de mest betydelsefulla statsändamål som finnas. För min del skulle jag helst se, att man liksom tidigare låte idrotten och gymnastiken få mer än 50 % av tipsmedlen, men då de flöda synnerligen rikligt, kan man ju säga, att även 50 % är bra mycket pengar och att givetvis även andra syften böra tillgodoses. Däremot kan jag helt instämma i herr Karl Karlssons uppfattning, att det vore önskvärt, att man icke av dessa medel lämnade understöd till den frivilliga skytterörelsen. Jag har emellertid intet yrkande.

Herr Wagnsson: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet är här närvarande, skall jag tillåta mig att till honom rikta en vädjan. Tipsmedlen inflyta ju med långt större belopp, än man tidigare förutsett. Syftet med dessa medel är bland annat, såsom den föregående ärade talaren framhöll, att främja idrott och gymnastik. Det finnes ett mycket effektivt sätt att bidra till gymnastikens främjande, nämligen att för de hufvudsakligen av allmogeungdom besökta folkhögskolorna möjliggöra inrättandet av lämpliga gymnastiklokaler i större utsträckning än för närvarande är

Ang. användningen av tipsmedel. (Forts.)

fallet. Dessa skolor få som bekant inga statsunderstöd till sina skolbyggnader. I viss utsträckning har nu förekommit, att man begärt anslag till byggnande av gymnastiksalar eller inrättande av idrottsplatser vid folkhögskolorna. Det förefaller mig som om det vore i mycket hög grad önskvärt, att sådana framställningar bleve behandlade på ett tillmötesgående sätt, och jag tillåter mig hemställa, att handelsministern måtte taga hänsyn till detta, då fördelningen av tipsmedlen sker.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock, av herr *Karlsson, Karl*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att det stycke, som å sid. 7 i det tryckta utlåtandet började med orden »Med hänsyn till» och slutade med »nästa budgetår», utelämnades.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 247 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den av herr *Karl Karlsson* föreslagna ändringen i motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslagsmedel till nybyggnad för ammunitionsfabriken;

nr 249, i anledning av väckt motion om anslag till markförvärv för radiosändarstation vid Västgöta flygflottilj å Karlsborg;

nr 250, i anledning av väckta motioner om anslag till förstärkning av försvaret vid Gotlands östra kust;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder beträffande villkorligt dömda personer ävensom frigivna fångar;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1939/40;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om avsättning till statens automobilskattemedelsfond;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Statens isbrytarverksamhet: Avlöningar för budgetåret 1939/40; samt

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till löneplaner för extra ordinarie tjänstemän m. fl. icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 225, såvitt angår förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) samt till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562) dels ock en inom riksdagen väckt motion, i vad avser nämnda författningsförslag.

Genom en den 3 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 225, hade Kungl. Maj:t inhämtat riksdagens yttrande över vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561);

2) förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562).

Genom propositionen hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att antaga därvid fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innefattade åtskilliga ändringar i gällande bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar.

I anledning av propositionen hade inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. väckts en motion, nr 406, i vilken yrkats bland annat, att riksdagen ville i sitt yttrande över förevarande förslag till ändringar av motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan anhålla, att Kungl. Maj:t måtte intaga bestämmelse därom, att lättviktsmotorcykel skulle hava en högsta tjänstevikt av 50 kilogram. I motionen hade vidare framställts visst yrkande avseende förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § automobilskatteförordningen.

Propositionen och motionen hade, såvitt de angingo förslaget till ändring av automobilskatteförordningen, hänvisats till bevillningsutskottet. I övrigt hade propositionen och motionen hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen och motionen hänskjutits till behandling i sammansatt bevillnings- och andra lagutskott, vilket utskott i förevarande utlåtande behandlat propositionen och motionen, såvitt de angingo ändringarna i motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning av de vid ifrågavarande proposition fogade förslagen till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 samt till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 riksdagen ej funnit skäl att mot desamma göra andra erinringar än utskottet i förevarande utlåtande upptagit;

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

B) att motionen II:406, såvitt den avsåge motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan, måtte anses besvarad genom vad utskottet under A) hemställt.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat följande:

»I syfte att leda tillverkningen in på åstadkommande av en ny och mera ofarlig typ av lättviktsmotorcykel föreslås i propositionen införande i motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan av nya definitioner å sådant fordon. Enligt de sålunda föreslagna definitionerna skall lättviktsmotorcykel vara så inrättad, att den med en belastning av 65 kilogram icke kan på horisontell väg framföras med högre hastighet än 40 kilometer i timmen och endast med svårighet kan ändras för högre hastighet.

Det synes utskottet angeläget, att de nya definitionerna å lättviktsmotorcykel utformas på sådant sätt, att dessa fordon komma att utgöra ett fullgott och under olika förhållanden användbart trafikmedel. Lättviktsmotorcyklar hava en ingalunda oväsentlig uppgift att fylla såsom billiga och lätt-skötta fordon, framför allt på landsbygden. De begagnas i stor utsträckning av arbetare för färd till och från arbetsplatsen. Med hänsyn härtill måste lättviktsmotorcyklarna besitta sådana egenskaper, att de kunna framföras med önskvärd hastighet jämväl vid dåligt väglag och i branta uppførsbackar. Den i propositionen föreslagna maximihastigheten för ifrågavarande fordon synes utskottet på grund därav vara väl låg. Enär den nya typen av lättviktsmotorcykel kommer att underkastas bestämmelser om besiktning, registrering och körkort, kan enligt utskottets mening en viss höjning av den högsta tillåtna hastigheten företagas utan att några vådor ur trafiksäkerhetens synpunkt därigenom kunna befaras inträda. Med hänsyn härtill får utskottet förorda, att maximihastigheten för lättviktsmotorcyklar höjes från 40 till 50 kilometer i timmen.

I motionen II: 406 har föreslagits, att i de nya definitionerna å lättviktsmotorcykel borde införas en bestämmelse av innehåll, att sådant fordon skulle hava en högsta tjänstevikt av 50 kilogram. Av förut anförda skäl har utskottet föreslagit, att maximihastigheten för den nya lättviktsmotorcykeln bör bestämmas till 50 kilometer i timmen. Enligt vad utskottet erfarit torde en fullgod och stabil lättviktsmotorcykel med nämnda maximihastighet icke kunna tillhandahållas med en så låg tjänstevikt som motionärerna föreslagit. Där emot har det visat sig möjligt att konstruera ett sådant fordon med en tjänstevikt icke överstigande 60 kilogram. Då i marknaden redan finnas lättviktsmotorcyklar av utländskt fabrikat med en tjänstevikt av i runt tal 50 kilogram saknar sålunda ur skyddssynpunkt för den svenska tillverkningen på området den av motionärerna föreslagna viktgränsen betydelse. På grund av det anförda och då det synes lämpligt, att i definitionerna å lättviktsmotorcykel införas en bestämmelse om tjänstevikt, får utskottet föreslå, att i nämnda definitioner intages ett stadgande av innehåll, att sådant fordon skall hava en högsta tjänstevikt av 60 kilogram.»

Reservation hade anförts av herr *Löfvander*, vilken ansett, att utskottet bort lämna de i propositionen föreslagna definitionerna å lättviktsmotorcykel utan erinran.

Herr *Löfvander*: Herr talman! Jag har vid detta utlåtande fogat en reservation. Jag är i stort sett överens med utskottet. Det är endast i fråga om definitionen på lättviktsmotorcykel som jag har en annan mening.

Definitionen på lättviktsmotorcykel lyder enligt Kungl. Maj:ts förslag på följande sätt: »motorcykel utan bivagn, som är så inrättad, att den med en

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
belastning av 65 kilogram icke kan på horisontell väg framföras med högre hastighet än 40 kilometer i timmen och endast med svårighet kan ändras för högre hastighet.» Utskottet har icke låtit sig nöja med denna föreslagna hastighet av 40 kilometer, utan höjt den till 50 kilometer. Vidare har utskottet gått in för att ange en bestämd vikt för lättviktsmotorcykel. Beträffande vikten har jag ingenting att erinra. Dock kan jag icke inse, att det ur trafiksäkerhetssynpunkt är av intresse att begränsa vikten på lättviktsmotorcyklar. Om en fabrikant ökar den med några kilogram, är väl detta endast en fördel ur trafiksäkerhetssynpunkt. Beträffande farten kan jag däremot icke dela utskottets mening. Jag anser, att denna punkt i lagförslaget är av avgörande betydelse, om man skall nå den effekt man önskar, nämligen att minska trafikriskerna och nedbringa antalet trafikolyckor.

För närvarande finnes som bekant ingen hastighetsbegränsning för lättviktsmotorcyklar. Man kan med nuvarande lättviktsmotorcyklar köra upp till 70 kilometer i timmen, och följderna ha vi nog litet var erfarit. Utvecklingen på detta område har gått hastigare än man trodde, när man införde de nu gällande bestämmelserna för lättviktsmotorcyklar. 1937 års sakkunniga rörande trafiksäkerheten beteckna denna utveckling såsom överraskande, och jag instämmer tillfullo häri. 1937 tillverkades i vårt land i runt tal 20,000 lättviktsmotorcyklar, 1938 ökades siffran till 35,000, och för närvarande torde omkring 75,000 dylika fordon vara i bruk i landet. Resultaten härav äro skrämmande. Jag skall be att få lämna några uppgifter. Enligt rapporter till statistiska centralbyrån inträffade under år 1936 sammanlagt 162 olyckor vid trafik med lättviktsmotorcyklar, vid vilka dödades 16 personer, därav 14 lättviktsmotorcyklister. 1937 steg antalet olyckor till 365; därvid dödades 27 personer, av vilka 25 voro lättviktsmotorcykelförare. 1938 ökades antalet olyckor till 850, varvid icke mindre än 75 personer dödades, därav 69 förare av lättviktsmotorcykel. Detta är siffror som tala, och de ge framför allt vid handen, att man bör gå försiktigt fram, när det gäller att bestämma farten för dessa fordon.

1937 års sakkunniga ansågo, att någon förbättring ej vore att vänta utan statsmakternas ingripande, och i propositionen föreligger nu ett förslag, som enligt min mening borde vara acceptabelt. De sakkunniga ansågo en maximihastighet av 35 kilometer i timmen vara tillräcklig. Departementschefen har efter samråd med vissa företag, som tillverka lättviktsmotorcyklar, föreslagit en högsta hastighet av 40 kilometer i timmen. Nu är det så, att även om hastigheten bestämmes till 40 kilometer i timmen, kan man naturligtvis under vissa omständigheter köra med ännu högre hastighet. Jag har talat med många ägare och förare av dylika lättviktsmotorcyklar, sedan jag kommit att intressera mig för dem, och därvid fått samstämmiga upplysningar om att en hastighet av 40 kilometer i timmen i vanliga fall är alldeles tillräcklig. Man säger, att det vid hastig inbromsning är äventyrligt att ha högre fart än 40 kilometer i timmen, och jag är övertygad om att den klientel — om jag får använda det uttrycket — som i huvudsak begagnar lättviktsmotorcyklar, finna denna hastighet fullt tillfredsställande. Jag tycker icke man skall taga alltför mycket hänsyn till fortkörande ungdomar. De böra tvärtom hållas litet i styr.

Jag har vidare den uppfattningen, att om man accepterar utskottets föreliggande förslag, blir det en konsekvens, att alla motorcyklar beläggas med skatt. Det torde bli svårt för en ägare av en äldre lättviktsmotorcykel att förstå rättvisan i att han, som kanske aldrig kör med över 40 km hastighet, skall betala skatt, då en ny lättviktsmotorcykel av godkänd typ med en tillåten hastighet av 50 km skall vara fri från skatt. Det måste dock anses

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
föreligga ett berättigat krav, att ett billigt och bekvämt motorfordon finnes att tillgå för arbetare och anställda, som ha sin sysselsättning långt från hemmet. Dessa lättviktsmotorcyklar ha därvid varit till ovärderlig hjälp. Det är bara synd, att de fått så dåligt rykte.

När vi behandlade frågan i utskottet, fick jag den uppfattningen, att det var ett fabrikantintresse att få hastigheten så hög som möjligt, och det kan man ju förstå, eftersom de på så sätt kunna tillfredsställa en större kundkrets. Men jag gjorde i utskottet också den iakttagelsen, att det icke var med någon vidare entusiasm man gick in för det föreliggande förslaget. Man var mycket oviss beträffande hastigheten, och jag uttalade då som nu, att vill man vara på den säkra sidan och medverka till större trafiksäkerhet, så bör man följa Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag med undantag av definitionen på lättviktsmotorcykel i lagförslagets 1 §.

Häri instämde herrar *Elof Andersson, John Gustavson och Egnell.*

Herr Norman: Herr talman! Lättviktsmotorcyklarna ha ju varit ett bekymmer för statsmakterna alltifrån sin tillkomst. Det har gällt att åstadkomma sådana bestämmelser, som å ena sidan bereda möjlighet för mindre bemedlade personer att på ett efter deras ekonomiska förhållanden överkomligt sätt utnyttja detta fortskaffningsmedel för att relativt snabbt kunna komma till och ifrån arbetsplatserna och så vidare, och å andra sidan eliminera i största möjliga utsträckning de risker som ett nytt fordons uppträdande i trafikvimlet medför. Man har på olika sätt sökt tillfredsställa dessa önskemål. Man har föreskrivit lindrigare villkor för rätt att framföra lättviktsmotorcykel än andra motorfordon. Man har sökt definiera begreppet lättviktsmotorcykel på sådant sätt, att tillämpningen skulle bli lättare. Man har den ena gången efter den andra trott sig ha funnit en sådan definition, men det har visat sig möjligt att inom definitionens ram företaga sådana tekniska förändringar på fordonet, att det blivit en större trafikfara än man trott då definitionen gjordes.

Nu föreligger återigen ett sådant problem. I stället för att som förut definiera en motorcykel uteslutande med hänsyn till vikten — vilket ju också ligger i namnet — har Kungl. Maj:t efter en mycket grundlig utredning beslutat ersätta viktsbegränsningen med en hastighetsbegränsning. Då utskottet för sin del uttalat sig för att även en viktsbegränsning skulle bibehållas, har det icke varit med tanke på vare sig trafiksäkerhet eller något annat, utan vi ha tyckt det ligga i sakens natur att definitionen på en lättviktsmotorcykel också innehåller en bestämmelse om vikten. Jag skulle tro att den viktsbestämmelse som utskottet har föreslagit icke spelar någon avgörande roll för bedömande av trafiksäkerheten. Det viktigaste är huruvida det skall anses lämpligt att enbart bestämma en hastighetsbegränsning, som icke skall innebära att man icke får köra fortare än ett visst antal kilometer i timmen, d. v. s. att motorn icke skall kunna utveckla större styrka än att denna hastighet uppnås, och i så fall var maximihastigheten skall sättas. Jag tror att det är ett lyckligt grepp av kommunikationsministern att göra fartbegränsningen till huvudsaken i definitionen på en lättviktsmotorcykel. Man har tidigare tänkt sig att man skulle komma till samma resultat genom att stadga en viss cylindervolym, men med hänsyn till de tekniska möjligheter som numera finnas är jag övertygad om att vi i så fall snart skulle ha befunnit oss i samma situation som i dag, nämligen att stå inför nödvändigheten att av hänsyn till trafiksäkerheten vidtaga ändringar.

'Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

Om lämpligheten att låta definitionen grunda sig på en hastighetsbegränsning råda inga delade meningar inom utskottet. Vår diskussion har rört sig om vilka siffror som skulle inskrivas i definitionen. Kommunikationsministern har med sitt förslag åsyftat för det första att få en bättre kontroll över de nuvarande så kallade lättviktsmotorcyklarna, för det andra att få fram en fordonstyp, som kunde i praktiskt avseende konkurrera med dessa förhållandevis billiga motorfordon på grund av de lindrigare bestämmelser som skulle föreskrivas, och i stor utsträckning ersätta de nuvarande fartvidundren för de människor som ha praktisk användning för ett sådant fordon. Utskottets resonemang har följt precis samma linjer, men vi ha fruktat att den föreslagna hastighetsbegränsningen skulle hindra de nya lättviktsmotorcyklarna att konkurrera på det sätt som avsetts. Vi ha menat att endast relativt få personer skulle intressera sig för att anskaffa den nya lättviktsmotorcykeln, och att de flesta gärna skulle finna sig i de för motorcyklar gällande strängare föreskrifterna för att kunna få ett fordon med större praktisk användbarhet.

Det är visserligen riktigt som herr Löfvander framhåller, att fyra mil i timmen äro en fullt tillräcklig hastighet på Sveriges landsvägar, om man räknar med den praktiska användningen av dessa fordon, i många fall kanske till och med för hög. Men om man nu stadgar denna maximihastighet av 40 kilometer under vissa gynnsamma förutsättningar, d. v. s. vid ett framdrivande på jämn väg och med en viss belastning, har utskottet ansett att motorn icke kommer att bli så stark, att fordonet under alla förhållanden kan bli det praktiska fortskaffningsmedel som man önskar. Vid dåligt väglag och i backig terräng kommer det överhuvud taget icke att kunna framdrivas med rimlig hastighet, ännu mindre med några 40 kilometer. En motor som är konstruerad för att under inga omständigheter kunna åstadkomma större effekt än 40 kilometers hastighet kommer i medeltal endast att kunna åstadkomma en lägre hastighet än 40 kilometer. Ty om det icke skall finnas någon möjlighet att genom att mixtra med tändningen eller på annat sätt driva upp hastigheten över 40 kilometer, måste motorn konstrueras med en lägre effekt. Utskottet har alltså kommit till den slutsatsen att vid dåligt väglag och på backiga vägar kommer fordonet icke att bli det praktiska fortskaffningsmedel som vi alla önska. Men därmed har man också kommit ifrån vad som legat bakom förslaget, nämligen att få ett motorfordon som kan konkurrera med de nuvarande lättviktsmotorcyklarna med deras stora hastigheter och därav följande ökade risk för trafiksäkerheten. Vi finge då för framtiden räkna med att de snabba lättviktsmotorcyklarna fortfarande skulle få fara fram på landsvägarna, och trafikolyckorna skulle icke minska.

När utskottet alltså har föreslagit ännu en definition har utskottet därmed velat tillgodose samma önskemål som departementschefen. Vi ha sagt oss att om maximihastigheten höjes en smula kan man få en starkare motor. Vi ha insatt en viktsbegränsning i anslutning till namnet lättviktsmotorcykel, och vi ha räknat med att en viktsbegränsning till 60 kg. skulle göra det möjligt att konstruera, icke en sådan trafikfarlig leksak som de nuvarande lättviktsmotorcyklarna ofta äro, utan ett praktiskt användbart fordon, en liten *motorcykel*, stabilare och tyngre än de nuvarande, med motorn placerad nederst i ramen med säkrare bromsanordningar och allt detta, som är nödvändigt för att ett fordon överhuvud taget skall vara något så när trafiksäkert och samtidigt vara praktiskt användbart. Det skall vara begärligt och mera lockande för i första hand sådana medborgargrupper, arbetare och andra, som behöva ett sådant fortskaffningsmedel, men samtidigt en leksak för ungdomen, som ser ut som en riktig motorcykel och inte som en trampeykel med en motor på. Enligt utskottets mening skulle en höjning av hastighetsgränsen till 50 kilo-

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

meter i timmen göra det lättare för konstruktörerna och fabrikanterna att framställa ett praktiskt och relativt ofarligt motorfordon. Man skulle då kunna ge en sådan lättviktsmotorcykel de lättnader som departementschefen har tänkt sig, och denna cykel skulle på ett verkligt effektivt sätt kunna konkurrera med de nuvarande lättviktsmotorcyklarna, vilka även enligt utskottets mening böra underkastas samma föreskrifter som vanliga tunga motorcyklar. Vi ha sålunda haft samma syften, och det gäller endast på vilket sätt och genom vilka bestämmelser vi skola nå det gemensamma önskemålet. Utskottet har efter grundligt övervägande kommit till den uppfattning som fått sitt uttryck i detta utlåtande, till vilket jag hemställer om bifall.

Herr statsrådet **Strindlund**: Herr talman! Alla äro vi eniga om, att de lätthanterliga och händiga fordon, som lättviktsmotorcyklarna äro, fylla ett legitimt behov, inte minst för stora arbetargrupper. Anledningen till att denna proposition har framlagts är icke alls att söka i någon önskan från min sida att så att säga komma dessa fordon till livs, utan den är enbart att söka i den trafikfara, som man har kunnat konstatera ligger i dessa fordon, i och med att de framföras med för stor hastighet.

Som bekant har konkurrensen fabrikanterna emellan på de senare åren inriktat sig på att inom den för dessa cyklar stadgade maximivikten framställa ett fordon med största möjliga motoreffekt, vilken utnyttjats till att framdriva cyklarna med en tidigare oanad hastighet. Samtidigt som hastigheten ökats till en för dessa fordon olämplig höjd har viktbegränsningen medfört att stabiliteten kommit att eftersättas. Parallellt med denna utveckling ha vi tyvärr måst konstatera en stark ökning i antalet trafikolyckor, och därtill torde, som förut framhållits, hastigheten kraftigt ha bidragit. 1937 års trafiksäkerhetssakkunniga framhöllo, att det i själva verket förhåller sig så, att vid en kollision eller kullkörning stötens häftighet och därmed risken för svåra skador växer med kvadraten på hastigheten, och följaktligen vid en fördubbling eller tredubbling blir fyra, respektive nio gånger så stor. Herr Löfvander har redan erinrat om, att under 1938 inträffade icke mindre än 850 trafikolyckor, i vilka lättviktsmotorcyklar voro delaktiga, därav 75 med dödlig utgång. Av de 75 omkomna voro icke mindre än 69 förare. Vi få komma ihåg, att överhuvud taget tvåhjuliga fordon äro mindre stabila och lämpliga ur trafiksäkerhetssynpunkt än flerhjuliga. Ett belysande exempel härpå äro de siffror som jämväl av herr Löfvander anfördes. Under treårsperioden 1935—1937 dödades på landsbygden sammanlagt 33 bilförare, men inte mindre än 99 förare av vanliga motorcyklar, trots att motorcyklarnas antal icke är mer än en fjärdedel av antalet bilar. Om jämförelsen alltså skulle göras med samma antal fordon, skulle man finna, att det vore tolv gånger så stor risk för dödlig utgång vid kollision eller av annan orsak uppkommen olycka för motorcyklarnas del som för bilarnas. Även om siffror för lättviktsmotorcyklarna för motsvarande tid icke föreligga, så veta ju alla att olycksfallsfrekvensen för dessas förare icke är mindre än beträffande de stabilare vanliga motorcyklarnas; utan snarare större.

Utgående från dessa av mig åberopade fakta ha 1937 års trafiksäkerhetssakkunniga föreslagit, att den gynnade ställning som de s. k. lättviktsmotorcyklarna hittills innehaft skulle borttagas, och att desamma härefter skulle jämföras med vanliga motorcyklar, dock med det undantaget att de alltjämt skulle vara befriade från fordonsskatt, under förutsättning att deras vikt icke översteg 75 kg. Detta förslag har i huvudsak godtagits både av Kungl. Maj:t och utskottet. Jag ber att få understryka att det icke är fråga om att förbjuda användningen av de motorcyklar som nu finnas. Det gäller

'Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

endast huruvida dessa ur trafiksäkerhetssynpunkt mindre lämpliga fordon skola gynnas framför andra, som icke äro fullt så farliga. Som jag redan påpekat har jag då jag prövat detta ärende hela tiden haft klart för mig, vilken betydelse tillgången till dessa händiga och billiga fordon har bl. a. för stora arbetargrupper, icke minst i städerna där många bo utanför staden och på långt avstånd från arbetsplatsen. Vi ha inom regeringen försökt att finna en väg att stimulera intresset för framställningen och användningen av ett trafiksäkert fordon av denna typ, och denna ha vi trots oss finna i ett borttagande av den nuvarande viktgränsen och ett begränsande av maximihastigheten. Ingen vill väl bestrida, att ju långsammare en dylik cykel framföres, dess mindre farlig är den och tvärtom. För egen del har jag inte vågat föreslå en högre tillåten hastighet för dessa motorcyklar än 40 kilometer i timmen. Det är en fart som säkerligen ligger i överkant. Vi skola erinra oss, att vi bara för några år sedan hade en maximihastighet för bilar av 45 kilometer. Jag vill också erinra om att de förut citerade sakkunniga ansågo en hastighet av 35 kilometer i timmen som den högsta som borde ifrågakomma för en fordonstyp, som eventuellt skulle vara körkortsfri.

Det resonemang jag här fört har av utskottet godtagits med två undantag. För det första har utskottet infört en viktbegränsning, för det andra har utskottet ökat den tillåtna farten till 50 kilometer i timmen. Av dessa båda saker är givetvis den senare enligt mitt förmenande betänkligare. Jag är övertygad om att det legitima behov som föreligger gott kan tillgodoses med propositionens förslag. Jag är också alldeles övertygad om att därest propositionen bifalles antalet olycksfall skulle sänkas kraftigare än om utskottsförslaget bifalles. Jag tillåter mig därför rekommendera kammaren att biträda det yrkande som herr Löfvander har framställt.

Jag vill dessutom påpeka, att det torde vara mycket lättare att, därest det skulle visa sig påkallat, sedermera införa en ökning av den tillåtna hastigheten än att gå den motsatta vägen och nu taga en hastighet, som vi sedan eventuellt finge anledning att sänka. Jag vill också erinra om de ansträngningar, som från det allmännas sida under en lång följd av år ha gjorts för att minska trafikolyckornas antal på våra vägar. Vi ha byggt om våra landsvägar, vi ha ordnat skenfria korsningar m. m. för flera miljoner kronor. Vi böra då ha rätt att fordra, att jämväl den enskilde i någon mån bidrager till att hjälpa oss till det resultat, som man vill nå, nämligen en minskning av trafikolyckorna, bland annat då genom att man upphör att använda olämpliga fordon.

Till sist skulle jag i anledning av vad utskottsordföranden anförde vilja säga ett par ord. Han motiverade den högre farten med att man behövde en tillräckligt stark motor för att driva ett sådant fordon vid dåligt väglag eller på gropiga eller backiga vägar. Jag har något svårt att förstå, att man nödvändigt behöver göra en motor mindre kraftig därför, att man begränsar farten. Jag har mig inte bekant, att t. ex. en lastbil, som ej har samma fartmöjlighet som en personbil, är sämre backtagare än personbilen. Såvitt jag vet är det också så, att man just genom möjligheten att växla och lägga in en lägre växel kan få en ökad drivkraft hos bilen. Det är därför, som jag ej förstår resonemanget, att man nödvändigtvis skall höja farten för dessa fordon för att göra dem brukbara, när man samtidigt erkänner, att för det legitima behovet är 40 kilometers fart fullt tillräcklig.

Herr talman, jag tillråder ett bifall till herr Löfvanders yrkande.

Herr Ekman: Herr talman! Vare sig man är anhängare av den kungl. propositionen eller man är anhängare av vad utskottet i detta fall har före-

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

slagit, så syftar man till samma mål, nämligen att söka begränsa olycksrisken vid användande av lättviktsmotorcyklar. Jag vill då redan nu framhålla, att i denna strävan att begränsa olycksrisken får man inte gå så långt, att man gör detta fortskaffningsmedel obrukbart för dem, som mest behöva det. Det har här anförts en del siffror på olycksfall, som ha inträffat med motorcyklar, och man har jämfört dem med siffrorna i fråga om bilarna. Ja, herr talman, det är klart, att om en stor karl ger sig ut och far fram litet vårdslöst och ett litet barn kommer i vägen för honom, så går barnet åt. Karlens större tyngd och större kraft göra, att barnet förr blir skadat än den fullvuxna människan. Det är ju också så på våra vägar, att när en motorcyklist och en bil törna mot varandra så tar bilen och den, som sitter i bilen, just ingen skada av att kollidera med motorcyklisten, men det är motorcykeln och motorcyklisten, som få sitta emellan. När det här från statsrådets sida anförts den siffran, att motorcyklister omkomma till 12 gånger så stort antal som bilister vid sådana där kollisioner, så är det fullkomligt riktigt. Men det duger inte som bevis i föreliggande ärende, därför att många av dem, som ingå i denna siffra, äro sådana motorcyklister, som ej beröras av den kungl. propositionen.

När vi i utskottet ha diskuterat den här saken, så har det för utskottets majoritet varit angeläget att så långt det varit möjligt gå de önskemål till mötes, som framfördes i den kungl. propositionen och som är ett allmänt intresse, nämligen att minska antalet olyckor med lättviktsmotorcyklarna. Man har då två vägar att gå: antingen att följa Kungl. Maj:t helt och fullt i det här fallet eller också att skilja sig från Kungl. Maj:t och måhända gå, om man får anledning till det, en annan väg, nämligen att höja åldern litet grand. Det senare synes mig vara ett spörsmål, som med det snaraste bör komma under övervägande, ty de, som skada sig vid kollisioner med lättviktsmotorcyklar, äro i allmänhet ej vuxna personer, utan det är unga pojkar, som av sin pappa ha fått en lättviktsmotorcykel och fara fram med den på ett sätt, som är ganska oförsvärligt. Därpå beror det största antalet olyckor, som ha inträffat vid användande av lättviktsmotorcyklar.

När utskottet i det här fallet har skilt sig från Kungl. Maj:t med 10 kilometer i timmen i fråga om hastigheten på motorcyklarna, så har det varit därför, att man velat för det mycket stora antal av Sveriges innebyggare, som använder lättviktsmotorcykel för att komma till och från sitt arbete, skapa ett hjälpmedel, som är brukbart. Det har inför utskottet lämnats fullt trovärdiga upplysningar om att en lättviktsmotorcykel med en maximifart under vissa förhållanden av 40 kilometer i timmen, inte är lämplig för sitt ändamål. Det är möjligt, att den går på Skånes jämna, släta vägar, men den drar inte skogsarbetarna upp för Norrlands backar, knappast vid gott väder och gott väglag. Är det dåligt väglag, nygrusade vägar, snösörja eller något annat, då kommer han inte fram, och då skall han inte bara själv gå uppför backarna, utan han skall också draga sin motorcykel. Det kan inte vara lagstiftarens uppgift att i sin strävan att begränsa olycksrisken gå så långt, att denna cykel blir obrukbar för så oändligt många av vårt lands innebyggare, när de skola till och från sitt arbete, eller förorsaka dem större ansträngningar och besvär än vad som är nödvändigt.

Herr talman! Enligt utskottets mening tala de starkare skälen för att en lättviktsmotorcykel bör definieras så, vad angår farten, att den på jämn väg och under i övrigt samma förhållanden som i Kungl. Maj:ts förslag skall kunna göra 50 kilometer i timmen som maximum. Om det trots detta inte skulle visa sig, att antalet olycksfall med lättviktsmotorcykel skulle gå ned, så torde det vara lämpligt att överväga, om inte åldern bör höjas från nuvarande 16

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
är med ett par år eller så. Det förefaller mig och utskottets majoritet vara en säkrare väg att bringa ned antalet olycksfall, men man bör ändå, när det gäller lättviktsmotorcyklar, bibehålla en cykel, som är brukbar för alla de arbetare i vårt land, som måste ha den, som behöva ha den för att komma till och från sin arbetsplats.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Wahlmark* och *Västberg*.

Herr statsrådet **Strindlund**: Herr talman! Såvitt jag kan finna av vad den senaste ärade talaren sagt, måste utskottsmajoritetens ståndpunktstagande vara baserat på det antagandet, att en lättviktsmotorcykel av det slag som vi här tänka konstruerad med en maximifart på 40 km skulle vara oduglig. Detta påstående tror jag inte vara riktigt. Jag vill erinra om att den motorcykel, som demonstrerades på riksdagsplanen för herrarna, hade precis samma motor som förut. Jag erinrar mig, att redan i folkskolan lärde man sig, då man läste om hävstången i fysiken, att vad man förlorade i fart, vann man i kraft och vice versa. Här råder väl alldeles samma förhållande. Så mycket mekaniker äro vi väl litet var, att vi veta, att om vi sätta in mindre drevhjul, sänka vi fordonets hastighet men inte styrkan och möjligheterna att framföra detsamma.

Vidare tala herrarna om dåligt väglag, och det gör utskottet också. Ni säga, att det skall vara tillfredsställande hastigheter men ha inte angivit, vad som menas därmed. Jag förstår inte, vad ni mena med dåligt väglag. Det är ett relativt begrepp. Dessa fordon borde inte förekomma på vägarna t. ex. när det ligger nysnö på isgata.

Jag finner sålunda, att herrarna här äro ense med mig om att den fart, som propositionen föreslår, är tillräcklig. Man kan vara säker om att med den få ett fordon, som tryggt kan framföras. Jag vill påstå, att våra tekniker ha möjlighet att göra ett sådant fordon inom ramen av den maximihastigheten.

Herr **Tamm**: Herr talman! Jag vill då först säga, att jag, liksom de föregående talarna, är av den uppfattningen, att syftet med denna lagstiftning främst är att få till stånd en ökad trafiksäkerhet. Jag vill mycket starkt stryka under, att jag väl inser, att någon sorts lagstiftning till stävande av de i dess nuvarande skick ganska betänkliga lättviktsmotorcyklarnas framfart bör komma till stånd. Men det bör ske med försiktighet. Då departementschefen i sitt anförande utgick från att utskottet i typfrågan för sin del kommit till angiven uppfattning, därför att man ansett, att den lättviktsmotorcykel, herr statsrådet förordat, skulle vara oduglig, vill jag blott säga, att man inte skall använda ordet oduglig, men väl begreppet: relativt osäljbar. Jag tror, att man numera är fullständigt enig i den uppfattningen bland alla försäljare, att ett bifall till regeringspropositionen är ett verkligt dråpslag mot hela lättviktsmotorcykel-tillverkningen.

Herr statsrådet säger, att man väl kan göra en starkare motor, om man också inte kan få cykeln därmed att gå så fort, ty man kan växla. Ja, herr statsråd, det är oss väl alla bekant, att de där gamla bilarna, som inte orkade ta en backe — det fanns sådana förr i tiden, och de hade tre och fyra växlar — äro försvunna ur marknaden. Ingen människa vill nu sitta och växla under normala förhållanden, utan vad man vill ha är en bil, som klarar sig någorlunda även i en backe eller på sämre väg utan växling. Vi skola också komma ihåg vilka som skola använda dessa lättviktsmotorcyklar. Det är till stor del

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

Norrlands skogsarbetare. Dessa skola köra på relativt enkelt anlagda vägar, sandvägar, som äro tämligen backiga o. s. v. Ser man en sådan väg, förstår man, att det kommer att bli synnerligen svårt att få en lättviktsmotorcykel av denna lätta och svaga typ, som kan användas där.

Utgående inte bara från min egen uppfattning utan även från den sakkunskap, som föreligger särskilt på tillverkare och försäljningshåll, tror jag, att man vågar ganska bestämt förutsäga, att en sådan här svag lättviktsmotorcykel som propositionen föreslår inte kommer att få någon större spridning. Å andra sidan önskar man ju bestämt uppmuntra tillskapandet av en lättviktsmotorcykel. Man vill givetvis inte strypa exempelvis många arbetares intresse för en sådan här mindre, ofarlig cykel. Men då bör man gå den relativt ofarliga väg, som utskottet har föreslagit. Vi skola komma ihåg, att om man sätter fartgränsen vid 50 km, innebär detta, att maximihastigheten är 50 km, men normalt kommer farten att hållas mellan 40 och 45 km. Jag vill även påpeka, att den vanliga trampcykeln vid tävlingar kan framföras med en hastighet av bortåt 50 km. Får man en motor, som går lika fort som man kan trampa, så tycker man, att den inte borde vara så farlig.

Huvudsyftet här är ju trafiksäkerheten. Vad skulle då resultatet av ett bifall till den kungl. propositionen bli, utom att som jag sade det överhuvud taget säkerligen inte bleve så vidare många som därefter reflekterade på köp av denna mindre lättviktsmotorcykel. Jo, alla de, som äro vana vid de relativt hastiga nuvarande lättviktsmotorcyklarna — de komma ju hädanefter att kallas motorcyklar — komma att vilja ha dessa kvar. Fabrikanterna komma att skapa en ny typ, litet starkare, med litet bättre ringar, litet hållfastare på alla sätt och litet mindre riskabel, att köra, men den kommer fortfarande att kunna gå med 70, 80 km fart. Nackdelen för köparna är endast, att de få betala 15 kronor om året i skatt och få vidkännas en del besvärligheter med körkort o. s. v., men detta allt är säkerligen lätt överkomligt för ett mycket stort antal av nuvarande och även blivande motorcykelåkare. Man kommer alltså enligt mitt förmenande faktiskt att skapa ett mycket starkt ökat köpintresse för just den typ av motorcyklar, som man nu vill motverka, och man motverkar intresset för att köpa den typ, som man vill framskapa.

Utskottet har försökt att gå en medelväg, och jag tror, att följer man utskottet, behöver man kanske inte befara en sådan olycklig utveckling, att man faktiskt uppmuntrar köp av den relativt otrevliga och riskabla motorcykel, som nu kallas lättviktsmotorcykel. Vi vilja alla skapa ett fordon, som kan stå menige man till tjänst för enklare behov, och vi vilja utveckla lättviktsmotorcyklarna därhän, att trafiksäkerheten blir tillgodosedd i högre grad än hittills. Jag vill bestämt framhålla, att vi alla inom utskottet med ett undantag ha kommit till den uppfattningen, att vi bäst tillmötesgå det önskemål, som herr statsrådet här har framhållit och som är vårt gemensamma, genom att gå den väg, som utskottet föreslagit. Vi ha däremot som sagt befarat, att den väg herr statsrådet föreslagit kommer att leda till rakt motsatt resultat mot vad han åsyftar.

Herr statsrådet säger, att ta vi en långsammare motorcykel i dag, kunna vi väl öka hastigheten senare, men det är svårare att göra tvärtom. Nåja, svårigheten av det ena eller det andra kan väl vara tämligen lika, men dödar man intresset för att överhuvud taget skaffa sådana här mera långsamgående och ofarliga lättviktsmotorcyklar, så är det inte så lätt att nyskapa intresse för denna typ. Även detta gör, att man icke skall spekulera på att öka hastigheten senare och söka lugna folk därmed.

Jag tror alltså, herr talman, att man bäst tillgodoser propositionens syfte, som vi nog alla gilla, genom att välja den ståndpunkt, som 15 av utskottets 16

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
ledamöter funnit vara den riktiga, nämligen att maximihastigheten ökas till 50 km i timmen, medan man i övrigt i stort sett följer propositionens bestämmelser.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Då jag har varit med om att slutbehandla den författning, vilken 1937 utfärdades rörande lättviktsmotorcyklar, så ber jag att få säga ett par ord.

Jag vill först återföra i minnet det läge, i vilket vi då befunno oss. Detta tillstånd att få fritt använda sig av en sorts motorcykel grundade sig ju på, att det gällde en mindre motor på en vanlig tramcykel. Sedermera visade det sig nödvändigt att få detta reglerat genom en författning. Det var fråga om att fastställa hur stora eller hur kraftiga dessa cyklar skulle få vara eller hur fort man skulle kunna få färdas med dem. Det var ett mycket stort bekymmer vilken väg man skulle gå. Märk väl, mina herrar, att det inte är fråga om att förbjuda motorcyklar, utan det gäller, att man skall kunna ha en motorcykel, för vilken man ej behöver betala skatt. Tidigare var man också fri från körkortsinnehav. Körkort kommer visserligen enligt det nuvarande förslaget att fordras, men man syftar dock till att mycket underlätta erhållandet av sådant för innehavarna av dessa mindre fordon. Jag måste säga, att man redan 1937 var mycket tveksam om man inte borde införa en bestämmelse om viss maximihastighet, och denna hade då säkert inte blivit fastställd ens till 40 kilometer, utan sannolikt till lägre än 40. Hade det blivit så, så hade sannolikt denna fråga inte förelegat i dag. Men varför föreligger den? Jo därför, att vi trodde oss ha funnit lösningen i att bestämma en viss vikt, men herrar teknici och affärsmän ha egentligen överrumplat oss, som voro med om att utfärda den bestämmelsen, genom att de ha lyckats konstruera sådana fordon, att de i alla fall hålla sig inom den vikt, som är stadgad för lättviktsmotorcyklarna men med hög hastighet. När vi sedan, efter det att 1937 års trafiksäkerhetsakkunniga tagit upp detta problem, kommit i förbindelse med ifrågavarande fabrikanter och de börjat bli ängsliga och frågat hur det nu skulle bli, så ställde jag den frågan direkt »Varför ha ni inte vid byggandet av edra motorcyklar hållit er kvar på den linje, som var den avgörande för riksdagen när den införde den nu gällande ordningen?» Man svarade helt öppet: »Jo, ser ni, konkurrensen om kunderna har gjort, att vi måste finna på ett medel att få fram större hastighet på våra cyklar än vad som ursprungligen var meningen.» Nu är riksdagen här i färd med att giva ett direkt handtag till dessa fabrikanter i deras tidigare strävanden att mot vad som varit meningen få upp en hög hastighet. Man får i alla fall komma ihåg, att de, med den ringa tyngd som de båda hittills haft och hädanefter komma att få, inte bli så säkra fordon som andra typer av motorcyklar tidigare. Det gäller således här inte att försöka förhindra, att de, som önska ha en motorcykel av den här typen, få behålla den. Det har ju vid beredningen av detta ärende varit en genomgående önskan, att man skulle se till, att man inte lade större hinder i vägen än vad som är nödigt. Man har utgått ifrån att de, som skola ha motorcyklar, skola få välja vilken sort de vilja ha. Då har man tänkt sig, att en av dessa typer skall vara sådan, att det med denna inte skall föreligga samma stora risker, som med de nuvarande lättviktsmotorcyklarna. Ty risken vid de olyckor som äga rum med dessa motorcyklar beror inte i första hand på sammanstötningar med bilar, utan på att man med dessa smäckra fordon kan driva upp en hastighet av de stora mått, som förekommit. Då har det gällt att återföra förhållandena till det gamla läget. Egentligen borde man söka komma tillbaka till utgångsläget i mycket större utsträckning än vad som nu har föreslagits. Men det är kanske inte nödvändigt, när

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

det nu har blivit upplyst, att man kan konstruera ett fordon med hastigheten begränsad till det antal kilometer, som här i propositionen har förslagits.

I det förberedande arbetet, i vilket jag själv deltog, var den stora frågan: hur skall det vara möjligt att, om man bestämmer sig för 40 kilometer eller, som utskottet föreslagit, 50 kilometer, få garanti för att det kommer att bli fordon, som hålla sig vid den hastighetsgränsen? Komma de inte att gå över den? Det har ju varit dessa fabrikanter stora bekymmer, hur de skulle kunna tillgodose detta på något sätt, och de ha lämnat besked om att de nu kunna konstruera en tillfredsställande motorcykel med en hastighet begränsad till 40 kilometer. 40 kilometer är ingen så låg hastighet. Det är endast så, att vi äro bortskämda med att ha fordon, där man kan driva upp hastigheten till över 100 kilometer. Men 40 kilometer är inte så dåligt, att man här behöver säga, att då blir det icke något brukbart fordon. Ty det är som kommunikationsministern säger, och som man har lärt sig, när man sysslat litet med denna fråga, så, att inte förloras det i kraft därför att hastigheten får gå ned något. Men hur som helst kan det ej betyda så mycket, att det skulle göra en maskin obrukbar, om man går med på vad Kungl. Maj:t föreslagit. Men faran här är den, att riksdagen genom ett bifall till utskottets förslag egentligen ger stöd åt de fabrikanter, som ha den uppfattningen, att dessa »fria» cyklar få fara med ungefär samma hastighet som de cyklar, för vilka man får betala skatt.

Jag vill också till herr Ekman säga, att det är mycket tveeggat att ändra på åldern. Detta är ett fordon, som framför allt, kunna vi säga, skall vara en hjälp för bygder med gles befolkning, för vilket det har ett ofantligt stort värde, och där finnas ju ungdomar på mellan 16 och 18 år, som nog kunna vara i behov av att få köra motorcykel. Det skulle kanske inte ändå vara så riktigt att neka dem att använda sig av dessa cyklar. Men hur som helst kommer det ju ändå att höra ungdomen till att få använda sig av dem. Jag vet, att under min egen tid i kommunikationsdepartementet var det åtskilliga framställningar om tillstånd att inneha motorcykel för gossar, som gingo i skolan, därför att de hade så långa avstånd att gå. Men det är en fråga, vilken Kungl. Maj:t har möjlighet att pröva, huruvida någon ändring lämpligen kan göras vid den slutliga justeringen.

Jag vill till sist endast bestämt understryka, att utgångsläget här har varit ett helt annat. Det här ärendet hade i varje fall inte genom någon kungl. proposition kommit till riksdagen, om vi 1937 hade satt spärr för farten, så att den inte kunnat ökas i den takt, som nu har skett. Då hade det ej förelegat någon proposition nu, och då hade vi haft en tillåten hastighet för dessa motorcyklar, som legat under 40 kilometer. Därför borde det ju vara tillräckligt, menar jag, att man nu tills vidare stannar vid den hastighetsgräns, som här av Kungl. Maj:t föreslagits.

Herr statsrådet Strindlund: Herr talman! Jag skall bara be att få säga några ord i anledning av herr Ekmans anförande. Han ville eventuellt gå in för en höjning av åldersgränsen för rätt att köra lättviktsmotorcykel, och han motiverade sin ståndpunkt med att det var just bland ungdomen, som de flesta olyckorna inträffade. Detta är ett misstag. De flesta förolyckade kunna sägas ha lämnat ungdomsåren. Under 1936 t. ex. var medelåldern bland dem, som i städerna körde ihjäl sig med detta fordon, icke mindre än 47 år. Det var alltså alls inte de allra yngsta.

Herr **Tamm** erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Statsrådet Forslund framhöll, att då denna fråga förra gången behandlades, gick man

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
in för den tanken, att lättviktsmotorcyklarna inte skulle få större hastighet än 40 km, och han sade, att om fabrikanterna hållit fast därvid, hade denna lagstiftning inte behövt komma till stånd. Men så sade statsrådet mycket riktigt, att det enhälliga svar han fått på frågan om varför man ökat hastigheten är, att det berott på konkurrensen. Men, herr statsråd, varför uppstår en konkurrens? Jo, man konkurrerar om köparna. Det är alltså köparnas intresse att få denna större hastighet, som så att säga ligger bakom konkurrensen. Detta är ju i hög grad ett belägg för vad jag förut framhöll, att det är detta otvivelaktigt förefintliga intresse, som man inte minst får ta hänsyn till.

Till sist måste jag understryka en sak beträffande dessa 50 eller 40 km, så att man inte förbiser det. En av kammarens ärade ledamöter kom till mig och sade: »Att du vill åka så fort som 50 km!» Det vill jag visst inte, sade jag, men vi skola komma ihåg, att 50 km är toppunkten under gynnammaste förhållanden. Den cykel, som kan köra 50 km, kommer antagligen i regel att köras med högst 40 km, och den andra kommer att kunna hålla högst 30 km. Detta skola vi komma ihåg. Vi ha också fått klart för oss, att bara det är det minsta blåsväder, orkar den stackars lilla motorcykel, som statsrådet Strindlund vill ha, inte gå alls så fort. Den går endast 17 km vid 25 sekundmeters bläst. Då kommer man ju ingenstans; då är det lika bra att gå.

Herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Tillåt mig säga i anledning av vad som sist anfördes om den konkurrens som finns, att om vi förra gången infört fartbegränsning, skulle säkert antalet köpta cyklar ha blivit om inte lika stort så nästan detsamma, även om tillverkarna begränsat hastigheten till vad vi då reflekterade på eller under 40 km. Cyklarna i sig själva äro för vårt folk så pass nyttiga. Jag tror, att de allra flesta, som köpa sådana cyklar, ha ett verkligt behov av dem. Hade alla tillverkare begränsat hastigheten, så hade de fått lika stor försäljning ändå, men nu var frågan, vilken av dem som skulle få sälja sina cyklar, och då drev konkurrensen upp farten.

Herr **Norman**: Herr talman! Det är ju alltid svårt för en lekman att diskutera spörsmål, där den tekniska sakkunskapen till slut måste fälla det avgörande ordet. Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet erinrade gentemot mitt förra anförande om att lastbilarnas motorer ha en mycket stor effekt, men hastigheten är begränsad i förhållande till personbilarna på grund av det utväxlingssystem, som tillämpas för lastbilarna. Herr statsrådet menade, att samma förhållande bör kunna ordnas beträffande lättviktsmotorcyklarna. Man skulle alltså för dem ha motorer av något så när hög styrka men ordna så, att de inte kunde framdriva fordonet med högre hastighet än den eller den. Nu har dock herr statsrådet i propositionsförslaget omintetgjort denna möjlighet och det med rätta. Det heter i den definition av lättviktsmotorcykel, som där är föreslagen, att motorn endast med svårighet skall kunna ändras för högre hastighet. Växlingen är ju här ordnad med kedjeväxel, och hastighetsförhållandet mellan motorn och cykeln beror ju då av proportionen mellan antalet kuggar i drevet och hjulet. Har man en motor med stark effekt, som vid besiktningstillfället inte åstadkommer större hastighet — på grund av den växling som då föreligger — än vad som är föreskrivet, så är det ju mycket lätt att sedan sätta dit ett annat kuggjul och därigenom utnyttja motoreffekten till en större hastighet. Detta skall enligt förslaget inte medgivas — och jag sade,

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
att detta var med rätta — men då kommer man därhän, att motorn från början måste ha en viss begränsad effekt.

Beträffande de trafikolyckor, som åstadkommas till följd av de nuvarande lättviktsmotorcyklarnas framfart på landsvägarna, har regeringsförslaget syftat till att komma till rätta därmed genom att i fortsättningen för dessa lättviktsmotorcyklar samma bestämmelser skola gälla om besiktning, registrering och körkort o. s. v. som för motorcyklar. Vad är det, som gör de här cyklarna särskilt trafikfarliga? Ja, det är väl, att de sakna den stabilitet, som är nödvändig, för att de skola kunna behärskas under olika situationer. Bromsar man in den där lätta, veka motorcykeln, så ställer den sig vid större hastighet på tvären, det blir kullkörning och en trafikolycka, detta i all synnerhet som man här har samma bromsanordningar som på en vanlig cykel, d. v. s. navbroms. Alla de brister, som nu vidlåda dessa motorcyklar, komma ju att fortfara. Det skall så småningom bli skatt på dem — det skulle enligt utskottets förslag vara en viss övergångstid — och för nya förare och nya typer av dessa motorcyklar skulle samma bestämmelser gälla i fråga om inregistrering, besiktning och körkort som för vanliga motorcyklar. Men om själva kärnan i trafikfaran ligger just i cykelns konstruktion, kommer ju den risken fortfarande att bestå. I den mån de fordon, som det nu är fråga om här, komma att användas, bli de i stor utsträckning lika trafikfarliga som de nu äro.

Herr statsrådet sade själv, att det inte är fråga om att förbjuda dem. Alltså kan man räkna med att på grund av deras relativa prisbillighet kommer folk att skaffa sig dessa motorcyklar, och trafikfaran fortsätter. Även om man inför litet strängare bestämmelser om förarens kunnighet i trafikförordningar och dylikt — körkunnigheten har han nog förut — så torde inte stort bli uträttat till trafiksäkerhetens fromma. Att man lägger skatt på dem kan ju inte inverka något därvidlag. Skatten skall väl syfta till att folk skall bli litet mera ohäogat att köpa detta fordon. Men härför fordras, att det finns någonting annat att köpa, som man har den verkliga nytta av, som man skulle ha av detta fordon. Det är, som herr Tamm också har understrukit, detta, som utskottet tagit sikte på. Det är ur trafiksäkerhetssynpunkt inte tillräckligt, att det blir strängare bestämmelser i fråga om besiktning, körkortstilldelning o. s. v., utan man måste försöka konkurrera bort dessa trafikfarliga lättviktsmotorcyklar. Det är dit utskottet har syftat. Man kan efter vad utskottet förstår få en stabilare och verkligt eftersträfvärd motorcykel i ungefär samma prisläge som nuvarande lättviktsmotorcyklar, om de av utskottet föreslagna bestämmelserna genomförs. Skulle man följa Kungl. Maj:ts förslag, finge man en lättviktsmotorcykel, som ungefär håller sig i samma prisläge som den nuvarande men blir betydligt mindre användbar. Utskottet fruktar, att under sådana förhållanden komma människor i allmänhet hellre att betala den där skatten på 15 kronor och få det trevligare och hastigare fordonet. Utskottet har syftat till att här skall man få möjlighet att få ett verkligt trevligt och praktiskt fordon, som på samma gång är trafiksäkert. Folk skall stimuleras att köpa detta fordon i stället för den nuvarande trafikfarliga lättviktsmotorcykeln. Det är detta, som varit det bestämmande för utskottets ståndpunktstagande. Jag tror, att vi ur trafiksäkerhetssynpunkt komma längre genom att ge denna möjlighet att kasta ut en lättviktsmotorcykel i marknaden, vilken kan konkurrera med den nuvarande lättviktsmotorcykeln inte bara genom att den är skattefri och att det går litet lättare att få körkort till den utan också genom att den är trevlig, praktisk och trafiksäker. Annars komma dessa prisbilliga lättviktsmotorcyklar, som nu skola komma in under de vanliga motor-

'*Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar.* (Forts.)
cyklarnas bestämmelser, att fortfarande rusa fram på vägarna och åstadkomma precis samma antal trafikolyckor som de nu göra, och man har inte vunnit det som man syftat till med detta förslag.

Herr **Sköldén**: Herr talman! Att vi nu ha den här frågan uppe, det har säkerligen åstadkommit av teknikens utveckling. Hade dessa motorcyklar hållit sig inom den ram, som var tänkt 1937, hade frågan inte kommit upp nu, men denna cykel har ju utvecklat sig så, att den blivit ett både hastigt och ganska farligt redskap. Jag förmodar, att herr Ekman inte riktigt menar vad som låg i hans resonemang när han talade om kollisioner mellan en motorcykel och en bil, nämligen att det skulle vara bilens fel, att motorcyklisten blir ihjälkörd. Det blir väl i alla fall den rena abnormiteten, att det skulle gå att sätta en sådan fart på motorcykeln, att den kunde köra ihjäl bilisten. Jag är vän av dessa cyklar. Jag menar, att de ha en uppgift att fylla, men ha de detta så måste vi se till, att de komma i en viss särklass mot andra cyklar, som skola vara skattlagda. Då måste de vara mindre farliga, då måste de vara tillräckligt trafiksäkra, och hur skola vi nå detta mål? Jo, vi nå det bäst genom en lägre hastighet, och de anmärkningar, som ha kommit mot denna lägre hastighet, kan jag inte förstå. Tänka vi oss en arbetare, som har två mil, 20 kilometer, att köra till sitt arbete, så kräves det 30 eller 35 minuter för att åka denna sträcka. Kan det vara för lång tid i detta fall?

Den andra anmärkningen, som kommit fram här, har varit, att motorcyklarna inte skulle kunna gå i dåligt väglag, i motvind och uppför backar. Ja, jag känner allt det där från utskottets behandling av frågan, men får tekniken ha samma utveckling, som den har haft de sista åren, kan man ta den saken med ro. Om riksdagen säger ifrån: »Vi vilja ha en motorcykel, som kan gå högst 40 kilometer, men den skall kunna gå i motvind och uppför backar med en fullvuxen karl», var då säkra på, mina herrar, att vi få denna cykel. Vi få den alldeles säkert sådan vi vilja ha den, och då tycker jag, att hastigheten kan vara tillräckligt.

Herr Tamm ville påstå, att man inte skulle kunna hålla de där 40 kilometernas medelhastighet. Ja, det är inte meningen heller. Men det är meningen, att det skall bli en medelhastighet av 37 eller 38 kilometer, och herr Tamm bör också komma ihåg, att säkerligen ingen kan åtalas därför, att han kör 41 eller 42 eller 43 eller 44 kilometer. Han blir inte åtalad för detta, ty polisen och andra ha alltför svårt att konstatera dessa förhållanden. Denna cykel kommer alltså att gå med en hastighet av 35—40 kilometer. Det blir en cykeltyp, som är tillräckligt snabb.

Och så en sak till i cyklisternas eget intresse. Var säker på, att cykeln kommer att vara ett eller två år längre, då den ej pressas upp i de högsta hastigheterna.

Herr Norman yttrade, att man ej, som departementschefen menade, skulle kunna ändra utväxlingen. Jo visst kan man göra detta. Det behövs ju endast en mycket enkel teknisk anordning så att dessa hjul ej kunna bytas för lätt, och herr Norman torde veta lika väl som jag, att det ej är konstigare att byta ett munstykke till motorn än att byta detta hjul. Det är en teknisk fråga, som fabrikanterna komma att lösa mycket lätt. Herrarna kunna vara fullkomligt övertygade om, att vi få en tillräckligt stark och snabb cykel, när vi nu ha fått en så pass hög hastighet. Men om ni däremot gå in för de 50 kilometerna då göra vi precis samma dumhet som gjordes förra gången. Vi få en cykel, som vi inte kunna skilja från de andra. Och vi få denna anmärkning från alla håll: »Varför skall den nya cykeln vara skattefri när den förut inköpta mindre och lättare cykeln skall beskattas?» Det blir ett kolossalt missnöje över att

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

denna stora och kraftiga cykel, som kan gå 50 kilometer, inte skall beskattas. Vi böra också komma ihåg, att det endast är undantagsvis, som en lättvikts-cykel kör över 50 kilometer. Det hör till de rena undantagen. Alla tycka, att en lättviktare går så fort. Men jämför den hastigheten med en bils hastighet, så skola ni finna, att den går inte så fort.

Herr Tamm yttrade också, att en vanlig cyklist trampar 40 kilometer. Möjligtvis på en bana, men inte ute på normala vägar. Den saken är alldeles säker. Jag tror, att om herrarna gå in för utskottets förslag, så kommer det att gå, som det sades i motorcyklismens barndom: den, som köper en motorcykel, han blir glad två gånger — första gången när han köpt den och andra gången när han blivit av med den. Gå vi in för denna 50 kilometers motorcykel, så kunna vi vara övertygade om att riksdagen skall bli gladare den dag den kan göra sig av med den än den dag, då vi skaffade oss den. Vi komma att få göra precis detsamma som vi göra nu.

Det har i dagarna till regeringen ingivits en protest från 100,000 motorcyklister, som påstå, att riksdagen inte håller sitt ord, om vi skattlägga motorcykeln. Gå vi in för 50 kilometers hastighet, så narra vi 100,000 nya att köpa sig dessa cyklar, och de bli i sin tur förargade när riksdagen måste sätta skatt på dem eller företaga någon begränsning i deras hastighet.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till herr Löfvanders yrkande.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr **Norman**, som anförde: Herr Sköldén har nog missuppfattat mig, när jag talade om kugghjulsutväxlingen, kedjeväxlingen. En motor med större effekt än den hastighet det här är fråga om men kompletterad med nedväxling genom kedjeväxling, för att den inte skall kunna driva fram cykeln med större hastighet, kan inte tillåtas inom begreppet lättviktsmotorcykel, så som Kungl. Maj:t har konstruerat det, och detta just därför att, som herr Sköldén själv sade, det är så lätt att ändra den genom utbyte.

Beträffande glädjen är det väl bättre att vara glad två gånger än att vara ledsen två gånger, som köparen av Kungl. Maj:ts motorcykel skulle bli: dels när han nyss har köpt den, dels när han inte sedan kan sälja den.

Herr **Löfvander**: Herr talman! Jag nämnde i mitt förra anförande, att jag inte hade så mycket att erinra mot utskottets förslag om att införa en bestämd tjänstevikt å lättviktsmotorcyklar, och jag kan nu nämna, att jag ansluter mig till detta förslag.

Jag skall därför be att i så måtto ändra mitt förut gjorda yrkande, att jag yrkar, att stycket mitt på sidan 14 i utskottets utlåtande, som börjar med »Det synes utskottet angeläget» och slutar med »40 till 50 kilometer i timmen», utgår ur utskottets motivering.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Om jag blandar mig i denna debatt så beror det bland annat därpå, att jag faktiskt var ganska tveksam när det kungl. förslaget uppgjordes beträffande lämpligheten av en så pass hög fart som 40 kilometer i timmen. Jag tillhör dem, som under årens lopp visats ganska mycket på landsvägarna, icke i motorcykel utan i bil, och jag vädjar till dem av kammarens ledamöter, som ävenledes ligga ute på det sättet, om det inte är så, att de alltid känna sig mest beklämda när de få syn på en lättviktsmotorcykel någonstans, som de skola passera eller som de eventuellt på en mycket smal väg skola möta.

Jag är litet överraskad av argumenteringen från utskottets sida, där man särskilt försvarar möjligheten till högre fart med att vi ha så dåliga vägar

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
på somliga håll i landet. När jag varit rädd för att gå upp i alltför hög fart har det avgörande för mig varit just det, att vi ofta ha ganska dåliga vägar. Det är väl ingen ovanlig situation, att man har en rak sträcka av vägen, som är bra. Då sättes farten upp till de 50 kilometerna, som de ha rättighet att köra. Men så ett tu tre börjar vägen — det är mycket vanligt på svenska vägar — att bli sämre. Då har man den höga farten och man kommer in i en svår situation. Det ligger kanske litet grus vid sidan av vägen. Man kommer ut i detta grus, och svårigheten med dessa cyklar är ju, att de på dåliga vägar inte kunna manövreras. Det är där svårigheten ligger, men då måste var och en erkänna, att ju högre farten blir desto farligare är det, desto vanskligare är det att sköta manövreringen. Jag menar, att bara den erfarenhet vi hittills ha av lättviktsmotorcyklarna gör det ganska klart, att de äro det effektivaste självmordsredskap, som överhuvud taget finnes i vårt land, och därför anser jag det vara särdeles betänkligt, om riksdagen här skulle följa utskottet. Det kan väl ändå knappast vara rimligt, att riksdagen skall fatta ett beslut baserat praktiskt taget uteslutande på en motive-ring, som presterats av försäljarna. Utskottets samtliga ledamöter ha ju sagt, att det är försäljarna, som ha framlagt sina synpunkter och övertygat dem om att det kungl. förslaget är olämpligt. Det är väl ändå viktigare att taga hänsyn till de människor det gäller, och när det gäller unga människor ha ju statsmakterna ibland vidtagit åtgärder till deras skydd även mot deras vilja och önskningsar. Jag tycker för min del, att det är berättigat också i det här fallet. Om vi hade haft släta och mindre kurviga vägar, så skulle jag knappast ha haft några betänkligheter mot att tillstyrka en högre fart än 40 kilometer, men just därför, att vi ofta nog måste fara på kurviga, illa sandade och refflade vägar — jag skall nu inte tala om hur det är på vintern, när det blir halt — och dessa cyklar äro så svåra att hålla i balans, när de möta en svårighet, tycker jag, att det skulle vara mycket konstigt, om riksdagen skulle följa utskottet på den här punkten.

Herr Ekman: Herr talman! I anledning av vad herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet sade vill jag framhålla, att när utskottets majoritet föreslår 50 km, så gör man det också för att vi skola få en motorcykel, som kan flyta in i trafiken. En motorcykel sådan som Kungl. Maj:t föreslår kommer att bli ett trafik hinder: den kommer inte att kunna starta i bilköer och dylikt, förarna komma att stå där och sparka och sparka men kunna icke komma hastigt i gång, beroende på att den maskinstyrka cykeln får är för svag. Det är ett skäl.

Vidare finns det en skillnad mellan utskotts majoriteten och Kungl. Maj:t. Här talar det ena statsrådet före och det andra efter om att just den till 40 km begränsade hastigheten skulle minska trafikolyckorna. Herr talman! För utskottets majoritet står det klart, att det är körkortet, besiktningen och registreringen, som komma att medföra det resultatet.

Herr Heiding: Herr talman! När jag, innan vi skulle behandla ärendet i utskottet, läste den kungliga propositionen, var jag mycket villrådig. Jag kom till den uppfattningen, att denna fråga inte var tillräckligt utredd. Jag är inte förvissad om att vi med detta system, antingen vi sätta maximihastigheten vid 40 km eller 50, nå det resultat, som vi egentligen åsyfta. Såsom förut framhållits, äro vi alla överens om att någonting bör göras för att minska trafikolyckorna, men att det kan gå på denna väg är jag inte säker på. I den kungl. propositionen föreslogs, att lättviktsmotorcykel skall vara så inrättad, att den med en belastning av 65 kg icke kan på horisontal väg framföras

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.) med högre hastighet än 40 km i timmen. Med den regeln hade väl hur klena lättviktsmotorcyklar som helst fått användas. Jag tror, att dessa mycket klena motorcyklar egentligen blivit lika mycket riskfyllda som de äldre typerna. Vi ha ju den ena gången efter den andra sett, att det inträffar olyckor med de mycket små och klena dimensionerna. De äro inte så att säga tillverkade för att man skall kunna hänga en bensintank på dem och föra fram dem som vanliga motorcyklar. Utskottet har nu satt den övre viktbegränsningen eller den s. k. tjänstevikten till 60 kg, men det hade nästan varit behöfligt, att man även haft en undre sådan. Jag skulle tro, att det hade varit en säkerhetsåtgärd, om man bestämt en sådan undre gräns, så att folk inte fått köra med hur små lättviktsmotorcyklar som helst. Tramcyklar skola vara tramcyklar, men motorcyklar skola vara motorcyklar, så att man inte får för stora risker på detta sätt.

När jag gått med på den högre hastigheten, har jag gjort det därför att jag ansett, att man skulle kunna få fram en mer stabil och bättre lättviktsmotorcykel än vad som nu finns i marknaden. Ett par lättviktsmotorcyklar demonstrerades ju för oss här nere på riksdagsplanen, och den större av dessa ansåg man, såvitt jag kunde finna, vara en sådan, som borde få användning även i framtiden. Den verkade stabil och tilltalande, och den tycktes gå alldeles utmärkt. Den mindre däremot var av den sorten, som slirar och hoppar vid den minsta kupering. Är vägen aldrig så litet korrugerad är det omöjligt för föraren att hålla den i jämn och god balans. Just därigenom inträffa olyckor mycket lättare med en sådan motorcykel än med en, som är mera stabil.

Men om man skall tillverka en mera stabil motorcykel, fordras det ju också större drivkraft på densamma. Och jag är rädd för att om man skulle gå in för en så låg maximihastighet, som är föreslagen i den kungl. propositionen, så kommer den bestämmelsen att minska de mera stabila motorcyklarnas konkurrenskraft, och resultatet blir i stället att vi få en del mindre motorcyklar i landet, som inte fylla måttet ur trafiksäkerhetssynpunkt.

När jag framhöll, att frågan inte är tillräckligt utredd, så var det också därför, att jag för min del inte är förvissad om att den kungl. propositionens förslag är rätta sättet att lösa en sådan här fråga. Enligt förslaget skall man lägga på skatt på alla nuvarande lättviktsmotorcyklar, och samtidigt skall man befria dem, som komma att tillverkas i fortsättningen. Nog är det väl en egendomlig åtgärd, som här är ifrågasatt. Det skulle väl varit möjligt att på något sätt föra fram och tillämpa en bestämmelse om att de nuvarande lätta motorcyklarna inte skulle få köras fortare än de nytillverkade, och att även de förstnämnda i fortsättningen fått vara befriade från skatt. Det är säkerligen många, som ha svårt att förstå, varför riksdagen kommer att gå med på en åtgärd som denna.

Jag skulle för min del inte haft någonting emot, att Kungl. Maj:t hade kommit med ett förslag om skatt på *samtliga* motorcyklar. Det kunde då ha varit en mindre skatt på dessa lättare typer. När det i alla fall skall bli en registreringsavgift och alla motorcyklar skola registreras och besiktigas, så borde ägarna till dessa motorcyklar även kunnat betala en skatt, som ju inte alls behövt vara särskilt hög eller betungande. Jag tror, att det hade blivit mera ordning och reda på det viset. Vi hade då sluppit ifrån denna anordning med två olika typer, och vi kunde i stället ha gått in för en sådan undre viktgräns, som jag talade om, för att man inte skulle få tillverka hur små och dåliga motorcyklar som helst. Skattesatserna kunde sedan tänkas differentierade med utgångspunkt från typernas olika vikt. Men allt detta är ju ting, som i så fall borde ha gjorts till föremål för en utredning.

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

Emellertid är det alldeles säkert många, jag upprepar det, som komma att finna den här föreslagna åtgärden egendomlig, att man nu i ett enda tag på-lägger skatt på alla de gamla, men befriar de nya lättviktsmotorcyklarna.

Herr statsrådet Strindlund framhöll, att avsikten med denna kungl. propo-sition var att motverka användningen av olämpliga fordon. Statsrådet tror således, att samtliga innehavare av äldre lättviktsmotorcyklar på grund av den här föreslagna åtgärden skulle sälja eller på annat sätt göra sig av med dessa, helst då väl skrota ned dem, och i stället köpa nya. Men det går sä-kerligen inte så lätt. Jag är förvissad om att det blir många, som komma att hålla på sina gamla lättviktsmotorcyklar. Åtskilliga använda dem i dagligt bruk, när de fara till och från arbetet, men det är också många, som ha köpt sådana motorcyklar mera för nöjes skull, och sådana motorcyklar bli vi inte av med så lätt, utan de komma att finnas kvar rätt lång tid framåt. Och ingen kan väl säga, att det blir mera trafiksäkerhet bara därför att de få betala skatt. Dessa motorcyklar skola få köras med den högre farten, och det anse sig förarna ha rättighet till just därför att de betala den pålagda skatten. Det kommer enligt min tro att gå många år, innan dessa motorcyk-lar komma ur bruk, och det kommer alltså att finnas en lättviktsmotorcykel, som får gå med 60, 70 till 80 kilometer i timmen, och samtidigt en annan, som inte får gå med mer än en viss begränsad hastighet.

När det talas om farten, är jag av den uppfattningen, att gränsen bör sät-tas vid 50 kilometer i timmen för att man skall kunna få en någorlunda sta-bil lättviktsmotorcykel. Jag föreställer mig, att det blir rätt svårt att kon-trollera, att motorcyklarna verkligen hålla den föreskrivna farten och inte gå över den. Man har ju ansett, att tillverkarna skola göra motorcyklarna så-dana, att de inte kunna komma upp i en högre hastighet. Men ingen tillver-kare kan väl ta på sitt ansvar att framställa sådana cyklar, som hålla precis den gräns, som här är föreslagen, utan för att inte riskera att hastigheten skall springa upp över den fixerade gränsen, exempelvis 50 kilometer i timmen, så blir det nog nödvändigt att konstruera dessa motorcyklar för en högsta hastighet av 45 å 46 kilometer i timmen. Just av denna anledning tror jag, att det kan vara behövt och motiverat, att man bestämmer maximihastig-heten till 50 kilometer i timmen, såsom utskottet föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Den, som ivrar för återställande av vägfreden på lands-bygden och på landsvägarna, är inte beredd att förhasta sig genom att falla till föga för ett ganska enhälligt utskottsutlåtande. Dess motivering och kon-sekvenser ha ju i alla fall mött kritik, som inte kan undgå att göra visst in-tryck på oss, som verkligen vilja rediga och ordnade förhållanden på detta område.

Vi äro så rädda för utskottets förslag, främst därför, att det ju också in-nebär att en maximigräns för körhastighet skulle höjas. Vi anse, att beslutet om fri fart är en av anledningarna till den ökade olycksfrekvensen på vägar-na. Folk far ju fram som vildar. Jag tycker, att det borde vara en begrän-sad fart utom i ödemarker, där man far ensam och har klar sikt. Där må de få köra hur fort som helst. Men så snart de befinna sig inom bygd eller upptäcka ett annat fordon eller någon fotgängare, så borde det vara föreskri-vet, att de skola ha saktare fart. De bestämmelserna måste vi få tillbaka, såvitt jag förstår.

Jag blev så mycket mera rädd, då herr Ekman såsom ett motiv för sin ståndpunkt framförde, att den här förordade typen av lättviktsmotorcyklar kommer att vara ett hinder för bilfilerna genom sin låga hastighet. Ja, där

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
se vi överklassens synpunkt på de här sakerna! Ja, jag menar det, uppriktigt sagt. Bara en sådan sak är avgörande. Om jag inte haft några andra skäl, så stod det klart för mig när jag hörde detta, att här måste vi slå vakt om regeringens förslag, som i alla fall syftar till att med omtanke avstyra orimliga fortkörningar.

Trampeyklarna bli ju numera gemene mans vanliga fortskaffningsmedel, men inte kan man komma och säga, att vanligt folk i regel skulle cykla fyra mil i timmen — det kunna väl bara sådana, som öva sig för och deltaga i kapploppningar på cykel. Vi skall väl inte förstöra cykelfolkets hjärtan genom att locka till sådana ansträngningar.

När det nu i alla fall börjat bli vanligt att göra trampeyklarna fortfärdigare genom att sätta en liten motor på dem, så är det ju klart, att *den anordningen också betyder ett framsteg*, som särskilt är av vikt för dem, som ha långa vägar att tillryggalägga — jag tänker framförallt på Norrland, där det är så gott om milar, som landhövding Husberg en gång sade i andra kammaren. Regeringen har också tagit fasta på detta och föreslagit att lättviktsmotorcyklarna skola slippa betala skatt, men samtidigt velat genom att föreskriva körkort och inregistrering skapa en garanti för att de inte skola bli farliga för sig själva och andra bl. a.

Men inte skola några frispåkiga hastighetsfarare här försöka förmå riksdagen att nu oöverlagt gå med på »ökad hastighetsmöjlighet» för motorfordon i allmänhet. Det där överilade beslutet om fri fart överallt måste väl återföras till någon måtta.

Jag yrkar bifall till regeringens förslag samt varnar mot överilningar i den stora bilismens intresse.

Herr Sandén: Herr talman! Endast ett par ord. Jag tror nog för min del, att det är tillräckligt med en fart av 40 kilometer i timmen, och jag avsluter mig således till den av herr Löfvander avgivna reservationen.

Jag har den lilla misstanken, att svenska folket, som är ett mycket intresserat och händigt folk, då det gäller mekaniska ting, fortfarande kommer att trimma sina motorcyklar och pyssla med dem, så att de kunna få upp dem i en hastighet, som ligger mera i linje med vad de själva önska, än vad riksdagen beslutar.

Det är emellertid klart, att antingen vi nu gå på utskottsförslaget eller reservationen, så bör det vara angeläget att de, som ha att vaka över medborgarnas laglydnad, verkligen se till att lagarna även i detta fall efterlevas, och att således överträdelse på detta område komma att beivras. Jag befarar dock, att framför allt statspolisen därvidlag kommer att få ett ganska stort arbetsfält i fortsättningen.

Jag begärde emellertid närmast ordet för att komplettera statsrådet Strindlunds replik till herr Ekman rörande åldern på dem, som råka ut för olyckor med dessa cyklar. Herr Ekmans antagande att det huvudsakligen är ungdomar, pappas pojkar, som köra ihjäl sig med lättviktare, är felaktigt. Ungdomarna klara sig märkligt nog mycket bra. Många gånger sakna de ju alla begrepp om körningen för övrigt, men det är väl så, att ungdomarna reagera snabbare än de äldre göra, och det är förmodligen därför de ha lättare för att klara sig i farliga situationer.

Här har åberopats statistiken för år 1936, och statsrådet Strindlund påpekade, att medelåldern för dem, som då förolyckats i städerna under färd med sådana här fordon, var 47 år. Såsom medlem av 1937 års trafiksäkerhetsakunniga har jag haft anledning att gå igenom tidningarnas olycksfallsregister för olyckor, som inträffat med lättviktare under de 10 första månaderna av år

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
1938, och jag tors försäkra er, mina herrar, att ni ha anledning bli ganska förskräckta över den kraftiga stegring i antalet dödsolyckor med dessa fordon, som har ägt rum under denna tid. Men när jag gick igenom detta material och namn för namn registrerade personer, som fallit offer för olyckorna, kom jag också underfund med, att medelåldern för de förolyckade var förvånansvärt hög, och att det var ytterligt sällan, som ungdomar, pojkar med ett ord sagt, hade råkat ut för olyckorna.

I regel har farten varit för hård, cykeln för svag och tyngden hos föraren för stor, och det är dessa tre orsaker, som ha samverkat och lett till att olyckorna fått en omfattning, som kanske inte eljest skulle ha blivit fallet.

Jag ber därför, herr talman, att i fråga om farten få instämma med vad som anförts av statsråden Strindlund och Forslund. Jag vill gärna erkänna, att det är svårt för mig att gå emot utskottet, men jag vill också säga, att jag befarar, att vi få 50 kilometer även om vi besluta 40 och även om vi allvarligt försöka att upprätthålla lagen.

Huvudsaken i detta förslag, och det har även utskottsutlåtandet tillgodosett, är ju, att dessa cyklar inrangeras under begreppet motorfordon, och att att vi få en lagstiftning, som gör det möjligt att reglera de svåra och oroväckande missförhållanden, som nu råda.

Herr Heiding stod visst i sitt anförande här på någon sorts säregen avslagslinje. Jag förstod inte vart han över huvud taget ville komma med sitt resonemang, där det såvitt jag förstår inte fanns några positiva riktlinjer. Det går ju an att säga, att frågan inte är tillräckligt utredd, men det är dock alldeles otillräckligt utrett, att olycksfrekvensen befinner sig i så pass våldsam ökning, att det är hög tid att riksdagen fattar beslut i enlighet med utskottets förslag.

I herr Sandéns yttrande instämde herrar *Sandegård, Strömberg* och *Björck*.

Herr **Sköldén**: Herr talman! Sedan jag hade ordet senast och anslöt mig till herr Löfvanders yrkande, har han ändrat sitt yrkande. Jag skall be att även nu få instämma med herr Löfvander, så att det inte blir alltför många yrkanden. Herr Löfvanders yrkande innebär ju bestämmelser om en högsta hastighet av 40 kilometer i timmen och en högsta tjänstevikt av 60 kilogram, och jag ber att få yrka bifall till detta förslag.

Eftersom jag i alla fall har fått ordet, kan jag inte låta bli att ge herr Ekman en replik, när han säger, att denna cykel inte kommer att flyta in i trafiken, om den skall köras med högst 40 kilometers hastighet. Ja, herr Ekman, det är inte meningen, att den skall »flyta in i trafiken». Den skall inte alls konkurrera med bilarna, och det gör för övrigt inte heller en cykel med 50 kilometers hastighet. I så fall få vi övergå till en typ av motorcyklar, som blir beskattad, och som man får köra med fri och obegränsad hastighet. Denna lättviktsmotorcykel skall snarare hålla sig i sällskap med vanliga cyklister och andra människor, som fara relativt hyfsat fram på våra gator och vägar.

Herr **Norman**: Herr talman! Handelsministern hade, efter vad jag kunde förstå, fått det intrycket av utskottets utlåtande, att det var byggt på de uppgifter, som utskottet på olika vägar hade inhämtat ifrån fabrikanter och försäljare. Det är klart, att vi ha lyssnat till vad fabrikanter och försäljare haft att säga. Vi ha även haft tillgång till skrivelser, som de tidigare under utredningens gång inlämnat till Kungl. Maj:t. Men vi ha hela tiden haft klart för oss, att uppgifter, som kunna vara påverkade av olika affärsintressen, måste man alltid taga med en nypa salt, som det heter. Vi ha varit

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)
mycket angelägna om att få alla sådana tekniska uppgifter av olika slag kontrollerade, bland annat på det sättet, att vi ha haft en opartisk sakkunnig uppe i utskottet, som redogjort för de olika problemen, och som svarat på de frågor, som utskottets ledamöter haft behov av att framställa just på grund av föreliggande uppgifter av olika slag.

I övrigt verkade herr handelsministerns anförande fullkomligt övertygande i ett avseende, nämligen däri att det är de nuvarande lättviktsmotorcyklarnas beskaffenhet, som gör dem i första hand trafikfarliga. Det hjälper alltså inte att lägga skatt på dem, att höja inregistreringsavgifterna eller att föreskriva ökade kvalifikationer hos föraren i sådana avseenden som att han skall kunna vägtrafikstadgans innehåll och veta på vad sätt alkohol inverkar på hans körsätt o. s. v. På grund av cyklarnas klena konstruktion och den hastighet de kunna nå, föreligger det alltid en fara för trafiksäkerheten. Det är precis den uppfattning, som utskottet också har.

Av handelsministerns anförande kan man, menar jag, draga endera av två slutsatser: antingen att lättviktsmotorcyklarna skola förbjudas eller också att de i görligaste mån skola konkurreras bort från landsvägarna. Regeringen har inte föreslagit vare sig det ena eller det andra, utan fara föreligger för att sådana cyklar trots de ökade kvalifikationer, som hädanefter skola ställas på förarna, inregistreringsbestämmelserna och dylikt fortfarande komma att utgöra en fara på landsvägarna. Utskottet har syftat till att samtidigt få in en bestämmelse, som i viss mån konkurrerar bort dem.

Herr **Tamm**: Herr talman! Endast ett par ord. Det kan inte kraftigt nog understrykas, att syftet med hela lagstiftningen, nämligen att öka trafiksäkerheten, tillgodoses i lika hög grad av utskottets praktiskt taget enhälliga utlåtande som av departementschefens förslag. Utskottet har efter noggrann omprövning kommit till det resultatet, att den utväg som anvisats i propositionen icke leder därtill, åtminstone icke med den säkerhet som utskottsförslaget. Tar man regeringsförslaget, blir resultatet, att ytterst få lättviktsmotorcyklar av den bättre typen komma att förvärvas, det anser man åtminstone inom utskottet. Däremot kommer just den farliga typen av lättviktsmotorcyklar, såsom de nu kallas, vilka sedermera komma att kallas motorcyklar, att behållas och deras antal rent av att öka. Därför förmena vi, att ett bifall till regeringsförslaget kommer att öka trafikosäkerheten på landsvägarna. Godkänner riksdagen utskottets förslag, ha vi skapat en lättviktsmotorcykel, som många komma att skaffa sig och som därför ganska snart kommer att uttränga den farliga typen.

Läget är sådant enligt utskottets förmenande, att vill kammaren verkligen göra något för att höja trafiksäkerheten, bör den följa utskottets förslag och inte propositionens.

Herr **Ekman**: Jag ber att få säga några ord med anledning av att herr Sköldén lade i min mun ett uttalande, som jag inte gjort. Jag har inte på något sätt förklarar, att ifrågasvarande motorcyklar skulle tävla med bilarna. Men det lär vara så, ärade kammarledamöter, att även en motorcykel någon gång kommer in i en bilfil, där den lika väl som bilarna måste stanna. En motorcykel av den typ, som här är föreslagen, kan man då inte få i gång tillräckligt snabbt, utan den kommer att bli ett hinder för trafiken.

De siffror, som herr Sandén anförde, och som gjorde intryck på några av kammarens ärade ledamöter, gällde olyckor, som icke inträffat vid en så blygsam hastighet som 50 km. i timmen. Där har man varit uppe i 80, 90 och 100 km.

Ang. ändrade bestämmelser rörande lättviktsmotorcyklar. (Forts.)

Herr Löfvander: Då jag gjorde mitt senaste yrkande, förbisåg jag, att som en konsekvens därav en ändring bör företagas i en annan del av utskottets motivering. Jag ber nu att få fullständiga mitt yrkande därmed, att i det stycke, som börjar med orden »I motionen II:406» måtte utgå den andra meningen, som lyder: »Av förut anförda skäl har utskottet föreslagit, att maximihastigheten för den nya lättviktsmotorcykeln bör bestämmas till 50 kilometer i timmen», ävensom att i nästföljande mening orden »med nämnda maximihastighet» måtte uteslutas.

Herr Lindhagen: Även jag ber att få ansluta mig till herr Löfvanders yrkande.

Herr Sköldén: Då herr Löfvander ännu en gång ändrat sitt yrkande, ber jag att få ansluta mig till detta hans senaste yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet yttrat och hemställt skulle godkännas, dels ock, av herr *Löfvander*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att därur utelämnades dels det stycke å sid. 14 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »Det synes» och slutade med »i timmen», dels andra meningen i nästföljande stycke, dels ock de i tredje meningen av sistnämnda stycke förekommande orden »med nämnda maximihastighet».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Löfvanders yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Norman* och *Tamm* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta bevillnings- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 med den ändring i motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Löfvander, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes vad utskottet yttrat och hemställt.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 42.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo sammansatta bevilnings- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 225, såvitt angår förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, dels ock en inom riksdagen väckt motion, i vad avser nämnda författningsförslag; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 1 § andra stycket lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevilningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst avtal mellan aktiebolaget Vin- & spritcentralen och Mo och Domsjö aktiebolag jämte en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 58, i anledning av väckta motioner om tilläggs-pension åt folkhögskolföreståndaren G. R. Beronius' änka Signe Amalia Helena Beronius.

*Om tilläggs-
pension åt
folkhögskol-
föreståndaren
G. R. Beronius' änka.*

I två till bankoutskottets handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 164 av herr *Wagnsson* m. fl. och den andra inom andra kammaren under nr 320 av herr *Tornegård* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att till änkefru Signe Amalia Helena Beronius, född Höglund, måtte utgå en årlig tilläggs-pension av 620 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 164 och II: 320 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag ber att livligt få beklaga, att bankoutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka de förevarande motionerna.

Såsom framgår av handlingarna, är det fråga om pension åt änkan efter rektorn vid Ölands folkhögskola Beronius, som under närmare 40 år oavbrutet varit i skolans tjänst. När han avled, visade det sig, att på grund av förhållanden, som han själv var okunnig om, hans änka enligt statens pensionsanstalts uppfattning inte hade rätt att få full pension. Det gjordes en ganska kraftig avkortning av pensionen, därför att Beronius inte begagnat sig av sin rätt att från och med den 1 januari 1908 vinna inträde i folkskolärarnas änke- och pupillkassa. Han trodde, att därigenom att han den 1 januari 1920 inordnades i statens pensionsanstalt, hans efterlevande voro berättigade till full pension. I denna uppfattning hade han styrkts genom ett brev, som han fått efter förfrågan hos statens folkhögskolinspektör.

Nu företas alltså av statens pensionsanstalt en avkortning av hans efterlevandes familjepension. Hans änka ingick emellertid den 30 mars 1936 till

Om tilläggs pension åt folkhögskolföreståndaren G. R. Beronius' änka.
(Forts.)

Kungl. Maj:t med anhållan att få full familjepension. Skolöverstyrelsen tillstyrkte livligt denna framställning. Styrelsen förklarade bl. a.: »Med hänsyn dels till rektor Beronius' långa tjänstetid och betydelsefulla insatser inom folkbildningsarbetet, dels till föreliggande ömmande omständigheter finner överstyrelsen ansöknings synnerligen behjärtansvärd.» Statens pensionsanstalt svävade, kan man säga, en smula på målet, men vidhöll ändå den ståndpunkt anstalten tidigare hade intagit. Men statskontoret, som ju alltid brukar vara ganska strängt och hårdhärtat, då det gäller ärenden av denna natur, anförde i sitt yttrande, att det ansåg, att statens pensionsanstalt inte hade stöd för en sådan tolkning av gällande författning, som kommit till uttryck i anstaltens beslut. »Såvitt statskontoret kunnat finna», heter det vidare »förekommer icke heller i övrigt i nämnda reglemente någon bestämmelse av innehåll att böra föranleda avkortning av familjepension i fall som det förevarande.» Statskontoret tillstyrkte därför framställningen.

Emellertid har det ena året efter det andra gått, utan att man inom finansdepartementet har tagit ställning till frågan. Redan förra året gjorde jag en förfrågan i departementet, om en proposition i ärendet var att förvänta, och jag fick då den uppfattningen, att frågan skulle bringas under förra årets riksdags prövning. Det visade sig av skäl, som jag finner mycket förklarliga, men som jag inte här skall ingå på, att man inte då kunde göra det. För säkerhets skull väckte jag vid årets riksdag en motion i frågan, och jag var då tämligen övertygad om att den skulle vinna riksdagens bifall. Bankoutskottet förklarar i sitt utlåtande, att utskottet delar den syn på frågan, som skolöverstyrelsen och statskontoret givit uttryck åt, och anser, att Beronius' efterlevande böra beredas kompensation för den minskning i familjepensionen, som de fått vidkännas, men utskottet anser, att ärendet inte bör avgöras förrän efter Kungl. Maj:t prövning.

Detta är dock, mina herrar, ett ganska enastående förhållande — kanske det för övrigt tyvärr inte är alldeles enastående — att en framställning, som gjorts för över tre år sedan och som flertalet av de hörda myndigheterna och nu också ett riksdagens utskott ställt sig sympatiska till, skall läggas åt sidan av rent byråkratiska skäl. Hade det inte varit vid denna sena tidpunkt, då riksdagen befinner sig i uppbrottsstämning, skulle jag ha vågat mig på att yrka bifall till motionen i hopp att änkan därigenom ett år tidigare skulle kunna komma i åtnjutande av en pension, som hon enligt allas uppfattning bör ha. Såsom saken nu ligger till, vill jag inte fresta kammaren med ett yrkande, men jag vill rikta en varm vädjan till finansministern, att han måtte se till, att frågan föreligger så utredd från departementets sida, att den kan göras till föremål för prövning av nästa års riksdag, samt att pensionstillskottet får retroaktiv karaktär, så att sökanden inte blir lidande på att ärendets behandling, på sätt jag framhållit, blivit försinkat.

Häri instämde herr *Brandt*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7.30 e. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årlig pension åt förre extra portvakten i riksdagshuset A. Jonssons änka Sofia Ulrika Jonsson; samt

nr 61, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till avlöningsreglemente för icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o och 8:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskilda rättsmedel, m. m.

*Lagförslag
om särskilda
rättsmedel
m. m.*

Genom en den 12 maj 1939 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 307, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om särskilda rättsmedel;
- 2) lag om ändrad lydelse av 49 § utsökningslagen; samt
- 3) lag om ändring i lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med förklarande att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen, måtte för sin del antaga tre i utlåtandet införda, med 1—3 betecknade förslag till lagar i nu ifrågakvarande ämnen.

Vid utlåtandet hade fogats särskilda yttranden

1) av herrar *Karl Emil Johanson, Ewerlöf, Bergquist, Gezelius* och *Larsson* i Hede, vilka anförde:

»Förevarande proposition har avlämnats till riksdagen först den 16 maj 1939 och motionstiden i anledning av densamma utgick den 30 i samma månad. Med hänsyn till den synnerligen knappa tid, som sålunda står riksdagen till buds för granskning av de i propositionen innefattade betydelsefulla lagförslagen, och då enligt vår mening ärendet — vars framläggande icke föranletts av någon under riksdagen inträffad händelse — ej är av den brådskande natur, att riksdagen det oaktat har anledning att ingå i saklig prövning av densamma, hava vi yrkat att utskottet skulle föreslå riksdagen att lämna propositionen utan bifall. Då detta vårt yrkande icke vunnit bifall inom utskottet, hava vi emellertid funnit oss böra deltaga i granskningen av lagförslagen.»

2) av herrar *Branting* och *Lundstedt*, vilka anförde:

»Vi skulle, om förslag därom förelegat, hava givit vår anslutning till en sådan konstruktion av resningsinstitutet, att ansökning om resning skall prövas av en instans, som till sin sammansättning icke är identisk myndighet med högsta domstolen. Som bekant har en sådan anordning nyligen införts i Danmark. Då emellertid något förslag av sådan art icke föreligger och det nu framlagda förslaget enligt vår mening medför värdefulla förbättringar, hava vi velat tillstyrka bifall härtill utan att dock därmed vilja hava sagt, att den föreslagna konstruktionen innefattar den bästa lösningen.»

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

Herr Linnér: Herr talman! Då statsrådet och chefen för justitiedepartementet gått att överväga frågan om införande av en ny anordning av de extra ordinära rättsmedlen, har han tydligen befunnit sig i en mycket vanskelig situation. Han har haft att se till, att detta nya extra ordinära rättsmedel passar dels tillsammans med den nuvarande processens grunder, och dels, eftersom ett förslag till ny rättegångsordning framlagts av processlagberedningen, jämväl med den blivande rättegångsordningens grunder. Det är ju klart, att ett förslag, som rör sig med en så invecklad materia, hade bort bli föremål för ett synnerligen ingående övervägande såväl av första lagutskottet som av riksdagens kamrar. På intetdera hållet har emellertid det blivit möjligt, då propositionen avlämnats så sent, som har skett. Ej heller finns någon möjlighet att nu dagen före det egentliga riksdagsarbetets avslutande väcka något intresse för denna fråga. Jag måste dock rikta uppmärksamheten på några efter min föreställning ganska betänkliga uttalanden, som gjorts i motiveringen till lagförslaget.

Departementschefen har när det gäller resning i brottmål till den tilltalades förmån gjort ett uttalande om att vid bedömning av resningsfrågan skall beaktas, om i de domstolar, där målet behandlats, betydande meningsskiljaktigheter förelegat. Det är således helt enkelt fråga om, huruvida skiljaktigheter förekommit i de instanser, som ha behandlat målet tidigare. Såvitt jag har kunnat finna, innebär detta uttalande av departementschefen, att man skulle ta ett steg längre än processlagberedningen har tänkt sig. Departementschefens direktiv, ifall man så får kalla hans uttalanden i motiveringen, stå således i strid med processlagberedningens förslag, såvitt det nu kan bedömas. Men därjämte torde det stå i strid mot grunderna för nuvarande rättsmedel i den gällande processen.

Det var ju på det sättet, såsom kanske någon erinrar sig, att vid bedömandet av frågan om begränsning av fullföljdrätten, var det många, som hyste intresse för att det faktum, att en skiljaktighet eller flera skiljaktigheter i de avgörande domstolarna hade förelegat, skulle bli en särskild rättsgrund för fullföljdrätten till högsta domstolen. Den tanken avvisades emellertid av riksdagen. Denna grund har således en gång prövats och underkänts, såvitt det gäller de ordinära rättsmedlen. Det förefaller mig därför icke vara lyckat, att departementschefen nu tar upp den såsom en resningsgrund.

En annan omständighet, som är av synnerligen svårbedömlig beskaffenhet, har departementschefen helt och hållet gått förbi i sin proposition. Det gäller frågan, om det inte blir nödvändigt att i civila mål stadga en viss frist för resning. Frågan har berörts inom lagrådet, men departementschefen har efter lagrådets yttrande inte utvecklat själva sakfrågan, lika litet som han har gjort det före lagrådets yttrande.

Det är emellertid en utomordentligt vanskelig fråga. Det är ju så, att resningsinstitutet kan understundom vara ett mycket gott rättsmedel för att skapa rättvisa, där sådan icke har kunnat åstadkommas genom de ordinära rättsmedlen. Men samtidigt får man inte förbise, att resningsinstitutet innebär en försvagning av rättssäkerheten, och denna försvagning kan speciellt när det gäller civila mål leda till rättsverkningar, som man inte kan överskåda. Det är för den avgörande resningsinstansen ganska omöjligt att överskåda, vilken verkan i ett invecklat rättsförhållande en resning många år efter det att det civila målet avgjorts kan åstadkomma. Jag bortser härifrån de andra svårigheter, som följa av den långa tidsfristen, nämligen att bevismedlen givetvis bli i hög grad osäkra. Jag vågar inte uttala någon mening om, hur denna fråga bör lösas. Jag vill endast påpeka, att i åtskilliga utländska processord-

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

ningar stadgas en frist. Saken är av departementschefen helt och hållet förbigången.

I första lagutskottets utlåtande förekommer vidare ett uttalande, som förefaller mig vara mycket betänkligt. Det gäller frågan om tolkningen av den resningsgrund, som lyder sålunda: »om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag». Därom har första lagutskottets majoritet yttrat, att enligt »utskottets mening bör ifrågavarande resningsgrund kunna åberopas även i fråga om en rättstillämpning som — ehuru den icke innefattar ett uppenbart förbiseende eller misstag — dock vid resningsfrågans bedömande klart och oemotsägligt framstår som oriktig». Att taga upp såsom resningsgrund det fall, att rättstillämpningen, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag, innebär att man går utöver det nuvarande resningsinstitutets ram. Såvitt jag har kunnat se av historiken, har detta skäl för resning av processlagberedningen upptagits huvudsakligen på grund av en framställning från justitiekanslern. Justitiekanslern påpekade, att det kunde förekomma misstag och att det nya resningsinstitutet borde ge tillfälle att kunna åstadkomma rättvisa, där misstaget var uppenbart. Men jag tror icke, att han tänkt sig, att detta medgivande skulle omfatta även det fall, att en ny tolkning av den gällande lagen har uppstått efter avgörandet. Han åberopade väl såsom exempel fall liknande dem, som departementschefen anförde. Det kan gälla rena felaktigheter, såsom att iterationsstraff har felaktigt ådömts, att man har tolkat strafflagens konkurrensregler på ett felaktigt sätt eller att man förbisett en övergångsbestämmelse. Här ger första lagutskottet en långt vidare tillämpning av lagens uttryck. Man skulle, så vitt jag kan se, under den tolkningen få in jämväl sådana fall, där till exempel högsta domstolen gör en anteckning om en viss lagtolkning i sin minnesbok, en lagtolkning, som kan avse rena civila rättsförhållanden. Man kommer då till det mycket otillfredsställande resultatet, att den nya lagtolkningen skulle kunna åberopas såsom skäl för resning. Om man säger, att den nya lagtolkningen inte skulle oemotsägligt framstå såsom riktig, kan ju däremot invändas, att sedan ett sådant uttalande av högsta domstolen antecknats i dess minnesbok, komma säkerligen alla domstolar att tolka lagen på det sätt, som högsta domstolen har anvisat. Den nya lagtolkningen blir då i motsats till den gamla klart och uppenbart riktig, och den kan åberopas till stöd för att den gamla lagtolkningen framstår såsom oriktig. Men, mina herrar, det är bestämt inte tillfredsställande att på en sådan grund medgiva resning.

Jag har för min del endast velat påpeka några exempel för att visa, att propositionen inte blivit föremål för det övervägande, som jag tror den hade varit värd och som det hade varit nödvändigt att offra på en sådan lagfråga som denna. I det läge som saken nu befinner sig, tjänar det ingenting till att framställa något yrkande. Jag får därför nöja mig med att framställa dessa erinringar emot den blivande lagens innehåll.

Herr Branting: Herr talman! I ett särskilt yttrande har jag jämte herr Lundstedt i andra kammaren fört fram en tanke, som av någon anledning inte har blivit berörd i utskottets utlåtande, nämligen att resningsansökan borde prövas av en särskild institution, som icke är till sin sammansättning identisk med högsta domstolen.

Såsom vi tillätit oss att formulera detta säryttrande, skulle det ingalunda anses omöjligt att ge den ifrågasatta prövningsinstitutionen en sådan sammansättning, att däri kunde ingå eventuellt också några ledamöter av högsta

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

domstolen. Var och en torde utan mera vidlyftiga utredningar förstå de tankegångar, som leda fram till den ståndpunkten, att frågan, huruvida resning i ett mål bör beviljas eller icke, lämpligen bör prövas av en annan institution än högsta domstolen. Jag skall inte trycka så mycket på den motiveringen. Men jag vill i det sammanhanget ändock polemisera något emot en uppfattning, som jag vet förekommer och föres fram i denna diskussion och som går ut på, att om man skulle tillskapa en särskild myndighet vid sidan av högsta domstolen, åt vilken skulle anförtros uppgiften att pröva, huruvida resning i ett mål skulle beviljas eller icke, skulle detta innebära, att man finge, som det säges, en »fjärde instans», en instans, som skulle stå ovanför högsta domstolen. Jag kan för min del icke se saken på det sättet. En uppgift är att ge rättsskipningens avgörande ord i ett mål, en helt annan är att avgöra, om en sak på nytt bör bringas inför den dömande myndigheten eller icke. Även om sålunda ett särskilt institut skulle upprättas för att pröva rätten att få resning i ett mål, skulle ju högsta domstolen i vart fall oantastad förbli högsta dömande myndighet. Jag tycker därför, att det är vilseledande att tala om att man genom en sådan tänkt anordning skulle inrätta en instans ovanför högsta domstolen. Det är enligt mitt sätt att se *inte* självklart, att samma institution, som har sig pålagt ansvaret att döma i en sak, också skall avgöra och välja ut, vilka avdömda saker, som må ånyo skärskådas och vilka icke.

Rättsskipningens långa internationella historia har nog givit vid handen, att man kanske ingenstädes ännu lyckats finna en tillfredsställande lösning på problemet, hur och när en avdömd sak skall ånyo prövas. I alla länder och i alla tider tycks ha förekommit fall, som visa, att det finns en tendens att resa ett oerhört starkt och envist motstånd ifrån den dömande maktens sida, och även från samhällsmaktens sida, gentemot krav på ny omprövning av en en gång fälld dom — krav som kanske för den allmänna meningen framstå såsom djupt berättigade. Här föreligger enligt mitt sätt att se måhända resultatet av en i och för sig olösbar konflikt, som kanske djupast bottnar i det förhållandet, att å ena sidan saker naturligtvis måste auktoritativt avgöras, att vi ha ett praktiskt behov av slutgiltiga domar och att, såsom herr Linnér nyss framhöll, rättssäkerheten kräver detta, men å andra sidan, att människornas upplysning och kunskaper ju äro mycket begränsade under olika omständigheter och att domarna, liksom alla andra människor, ha sina skröpligheter, kanske både moraliskt och intellektuellt. Därför saknas ganska väsentliga förutsättningar för att alltid kunna döma enligt vad både sanning och rättvisa måste anses kräva.

Det är svårt att döma, men det är också svårt att rätta begångna fel. Många gånger ha också oerhörda tragedier och mycket djupgående konflikter vållat oro och förorsakat stor skada i sådana sammanhang, därför att man inte kunnat tillmötesgå ett resningskrav.

Det finns emellertid ett litet intelligent land, som heter Danmark, där man helt nyligen vågat sig på att införa ett system för prövning av resningsansökningar, som i princip ligger på samma linje som det, som herr Lundstedt och jag här antydningvis förordat. Man har där alltså inrättat en särskild prövningsnämnd för resningsärenden. Jag medger naturligtvis att de rent processuella förhållandena i många avseenden gestalta sig olika i Danmark och här, och jag medger också, att någon praktisk erfarenhet av det danska systemet inte föreligger. Jag förstår mycket väl, att många av de ärade ledamöterna i denna kammare, och kanske många domare utanför densamma, nu äro benägna att säga, att vi böra vänta i 50 år för att se hur det danska systemet funge-

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

rar. Men eftersom jag liksom många andra tycker mig ha en viss aning om hur det nuvarande systemet fungerar, och befarar att det föreliggande förslaget kanske i alla fall inte kommer att i grund och botten ändra så mycket, som ibland förefaller vara önskvärt, har jag velat beklaga, att vi inte i Sverige på den punkten kunna följa det danska exemplet.

Nu har man sagt, att det här propositionsförslaget icke är någon definitiv lösning. Justitieministern har påpekat, att om man skulle slå in på den väg, som jag talat om här — en särskild prövningsinstitution således — skulle det kräva grundlagsändring, och det ansågs inte att man skulle ge sig in på en så stor ändring. Därför har man mer eller mindre indirekt sagt, att portarna i alla fall stå öppna för att i en framtid på nytt pröva frågan, hur denna sak bör lösas, och detta väl närmast i sammanhang med den nya rättegångsreformens införande. Det kan ju sägas — det är formellt riktigt — men jag tror verkligen ändå inte, att det blir tal om på allvar i en något så när näraliggande framtid att vidtaga någon grundläggande förändring av resningsinstitutets konstruktion, sedan vi en gång gått in för den ordning, som härmed låses fast. Jag tror att högsta domstolen i och med det föreliggande förslaget har vunnit en ganska definitiv kontrollställning, när det gäller resningsfrågan.

Naturligtvis — det vill jag nu sluta med att säga — är det viktigaste i första hand inte att kunna få resning i mål, där resultatet synes otillfredsställande och att kunna vinna ändring i en en gång fälld dom, som av det ena eller det andra skälet syntes inte längre hållbar, utan det viktiga och det primära är ju att så organisera rättegångsordningen, att största möjliga garanti vinnes för att redan i första loppet nå fram till ett riktigt och rättvist avgörande. Detta är, som sagt, det primära, och jag vill då inte underlåta att uttrycka den förhoppningen, att denna förestående rättegångsreform kommer att medföra en sådan effekt att den ökar chanserna för att man redan från början uppnår ett domslut, som måste anses ligga så nära, som det över huvud taget går att komma, det absolut riktiga. Och jag vill också uttala den förhoppningen här, som ju delas av alla, som stå dessa ting i sin verksamhet nära, att denna rättegångsreform inte alltför länge låter vänta på sig.

Jag må kanske tillåta mig säga, med anledning av några ord i herr Linnérs anförande, att jag inte har den uppfattningen, att vi inom lagutskottet ha haft brist på tid för att genomdiskutera och behandla detta ärende — det kan man väl inte rätteligen påstå, sedan man varit med om dessa diskussioner, utan att egentligen jäktas på något sätt. Saken kommer upp i riksdagens sista timme, det är alldeles sant, och i och för sig tycker jag nog också, att det är mycket beklagligt, att på det sättet en mängd stora ärenden komma så sent fram till riksdagen — inte bara därför att tiden inte skulle räcka till, utan, och i det fallet är det onekligen så, som herr Linnér säger — därför att det då blir på något sätt en stämning, som visar sig i att det allmänna intresset falnar omkring frågorna och att man inte får dem diskuterade riktigt på det sätt som skulle vara önskligt. I alla fall har jag den uppfattningen — såsom den ju också kommit till uttryck i mitt särskilda yttrande till detta utskottsutlåtande — att åtskilligt dock har vunnits med den föreslagna reformen. Det är en stor sak att nu ha fått i lagtext klarlagda dessa förut alltför flytande och obestämda regler, enligt vilka resning borde beviljas, och jag ber därför, herr vice talman, att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Gärde**: Herr talman! Utskottets ärade ordförande är tyvärr förhindrad att närvara vid behandlingen av detta ärende i dag, och jag ber därför att få yttra några ord i detsamma. Jag skall inte här gå in på någon redogörelse för den ställning, som i ett processsystem bör tillkomma de s. k. extra

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

ordinära rättsmedlen och deras förhållande till det ordinära förfarandet, men det är ju klart, att det ordinära förfarandet är det grundläggande, och att de extra ordinära rättsmedlen endast ha betydelse i mera exceptionella situationer.

I stort sett bygger det nu föreliggande förslaget på den gällande lagstiftningens grund. Förslaget kan sägas innefatta en rationalisering och ett förtydligande av de nuvarande bestämmelserna. På några punkter innebär emellertid förslaget en utvidgning av de extra ordinära rättsmedlens område. Den första punkten gäller rättstillämpning, som uppenbart strider mot lag. Huruvida en sådan resningsgrund föreligger enligt gällande lagstiftning är i viss mån tveksamt. Redan Nehrman, den berömde rättslärare, som kommenterade 1734 års lag och som levde vid den tid, då lagen antogs, säger på ett ställe, att han anser det såsom domvilla, som bör undanröjas, då domaren dömer tvärt emot lagen. Och professor Kallenberg upptar i sin »Svensk civil processrätt» detta fall bland dem, som kunna åberopas för återupptagande av ett mål. Visserligen kan det som sagt vara tvist om detta, men själva tanken att en uppenbart lagstridig dom bör undanröjas även i extra ordinär väg, är icke ny. Emellertid upptages nu denna resningsgrund uttryckligen i förslaget.

Den viktigaste resningsgrunden är emellertid det fallet, då nya omständigheter eller bevis tillkomma. På den punkten föreligger överensstämmelse med gällande lagstiftning, det är den viktigaste resningsanledningen även i gällande lagstiftning. Man har varit i ganska stor tvekan, hur starka dessa nya omständigheter eller bevis skulle vara för att leda till resning. Någon bestämmelse på denna punkt återfinnes icke i 1734 års lag, men i allmänhet har det dock ansetts, att dessa nya omständigheter eller bevis skulle vara av sådan styrka att de sannolikt skulle, om de förebragts i det ordinära förfarandet, ha lett till en annan utgång av målet. Högsta domstolens praxis har sedan lång tid tillbaka också stått på denna ståndpunkt, ehuru dock icke alldeles utan avvikelser. I vissa fall kan man nog konstatera, att resning beviljats på grund av nya omständigheter eller bevis, även om dessa sannolikt icke skulle ha lett till en annan utgång. Det har då varit fråga om fall, då ett klarläggande av innebörden och beskaffenheten av de åberopade nya bevisen ansetts icke kunna ske annat än vid en ny behandling av målet.

På denna punkt innehåller det nya förslaget en bestämmelse, att beträffande resning i brottmål till den tilltalades förmån det icke är nödvändigt att de nya omständigheterna eller bevisen med sannolikhet skulle ha lett till en annan utgång. Redan då dessa äro ägnade att bibringa den resningsprövande instansen tvivelsmål, huruvida domen är riktig, kan resning beviljas. Jag anser, att förslaget på denna punkt snarare innehåller ett förtydligande av gällande lag än en verklig nyhet. Det är också i detta sammanhang som det av herr Linnér klandrade uttalandet av departementschefen förekommer, att man också skulle kunna taga en viss hänsyn till skiljaktigheter, som förekommit i det ordinära förfarandet. Klart är att de nya omständigheterna eller bevisen skola ses i sitt sammanhang med vad som tidigare förekommit och prövas i samband med detta. Har i det ordinära förfarandet mot den tilltalade förekommit en bevisning av mycket stor styrka, är det givet, att de nya omständigheterna eller bevisen i sin ordning måste vara av ganska stor styrka för att leda till resning. Ligger däremot redan i den gamla bevisningen en viss tvekan huruvida den borde ha lett till ett fällande eller icke, är det givet, att man kan godtaga nya omständigheter eller bevis av mindre styrka. Vad departementschefen åsyftar är, såvitt jag förstår, endast, att den omständigheten, att beträffande bevisprövningen och bevisresultatet en viss tvekan rått redan i det ordinära förfarandet, är en grund för att även en jämförelsevis svag ny omständighet bör kunna leda till resning. Något annat förefaller mig detta uttalande icke innebära.

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

Vad särskilt angår den resningsgrund, som avser rättstillämpningen, har herr Linnér vänt sig emot ett uttalande av lagutskottet, vilket herr Linnér befarat skulle kunna innebära en utsträckning av denna resningsgrund till rättstillämpningen överhuvud taget. Och jag förstår i viss mån den känsla av otrygghet, som detta uttalande kan skapa. Men å andra sidan tror jag, att herr Linnér här har pressat orden alltför mycket i lagutskottets ifrågavarande uttalande. Den omständigheten, att högsta domstolen först intagit en viss ståndpunkt till en rättsfråga och i ett senare avgörande frånträder denna ståndpunkt och ansluter sig till en annan uppfattning — detta senare mål avgöres då i regel av högsta domstolens samtliga ledamöter — kan givetvis icke åberopas såsom resningsgrund i det tidigare avgjorda målet eller överhuvud taget i mål, som avgjorts på grundval av den äldre ståndpunkten. Processlagberedningen har gjort ett uttalande i denna fråga, som jag skall be att här få läsa upp enligt det referat däröver, som förekommer i utskottsbetänkandet. Processlagberedningen säger: Tydligt vore ock, att det låge »utanför resningsinstitutets uppgift att bereda tillfälle till omprövning enligt rättsgrundsatser, som ej ägt tillämpning vid den tid, då domen meddelades, utan först senare vunnit erkännande». Jag kan inte finna att det föreligger någon fara att en omprövning av rättsfrågan i nu antydda fall skulle kunna äga rum i extra ordinär väg. Redan den omständigheten, att denna rättsfråga har varit föremål för prövning av högsta domstolen samfällt utgör ju det bästa beviset för att rättsfrågan till sin natur ej är uppenbar utan tvärtom av högst tveksam beskaffenhet.

Givetvis är en lagstiftning om extra ordinära rättsmedel alltid av stor principiell betydelse, men å andra sidan får man inte allför mycket överskatta en sådan lagstiftnings förmåga att skapa ökad rättssäkerhet. Som herr Branting riktigt framhållit, beror rättssäkerheten i första hand och till så ojämförligt övervägande del på den ordinära processen. Brister i den ordinära processen kunna icke rättas till genom en resningslagstiftning, utan dessa brister kräva reformer i det ordinära förfarandet. Jag är därför av den uppfattningen att vad som i vårt land är angelägnast det är att reformera det ordinära förfarandet och därigenom skapa den ytterligare rättstrygghet, som står i mänsklig makt att ernå. Och jag vill här särskilt understryka herr Brantings förhoppning och önskan, att rättegångsreformen drives med all kraft och så snart sig göra låter framlägges för riksdagen.

Klart är att rättsskipningen liksom all annan mänsklig verksamhet har sina begränsningar — rättsskipningens resultat äro icke, såsom de matematiska värdena, obestridliga: man rör sig med empiriska eller relativa värden. Detta gäller såväl den ordinära prövningen som den extra ordinära. Man kan aldrig, så länge rättsskipningen handhaves av människor — och det är ju det enda handhavande som förekommer här på jorden — komma till några absoluta och obestridliga resultat. Då man söker att genom inrättandet av nya instanser eller genom särskilda institutioner vid sidan av de gamla instanserna komma ut över denna ovisshet, måste man komma ihåg att vi icke ha något instrument, som ger ett utslag för om en dom är riktig eller oriktig, utan att det alltid är ett mänskligt, mer eller mindre begränsat omdöme, som måste ge svaret.

Jag skall här inte närmare gå in på den synnerligen viktiga principiella frågan, huruvida vi vid sidan av högsta domstolen skola ha en särskild resningsinstans. Herr Branting framställde på denna punkt icke något yrkande. Jag är av den uppfattningen, att den frågan är av en oerhörd betydelse och berör grundvalarna för hela vårt rättsväsende. All erfarenhet lär, att rättstryggheten blir störst i ett land, där domstolarna handla, väl under ansvar, men

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

också fria från påtryckningar och inflytelser från mera okontrollerat håll. vare sig det gäller en allmän opinion eller ingripanden från regeringsmakten.

Herr Linnér framställde ytterligare några anmärkningar; t. ex. ifråga om preklusionstid för resning i tvistemål. Den frågan är verkligen berörd icke blott inom lagrådet av en ledamot, utan också i ett yttrande av departementschefen i propositionen, men jag skall inte nu närmare gå in på den.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ewerlöf: Herr talman! Den förste ärade talaren i denna debatt framhöll såsom sin uppfattning, att den tid, som stått till riksdagens förfogande för att behandla denna betydelsefulla fråga, varit för knapp och att ärendet kommit så i sista minuten inför kammaren, att man inte kunde påräkna det intresse vid frågans behandling, som ärendets vikt i och för sig gäve anledning till. Att icke talaren är ensam om denna uppfattning framgår ju av det särskilda yttrande, som har fogats till första lagutskottets utlåtande i detta ärende.

Jag vill understryka, att utskottet delat denna uppfattning i vidsträcktare mån än yttrandet ger vid handen, ty vid den omröstning i utskottet, som verkställdes i frågan huruvida propositionen skulle tagas upp till saklig behandling eller icke, avgåvos 8 röster för och 6 röster emot, medan två av utskottets ledamöter icke deltog i omröstningen. Att endast fem ledamöter anslutit sig till det särskilda yttrandet beror därpå att en av utskottets medlemmar, som deltog i avgörandet av denna preliminära fråga icke kom att sitta i utskottet, när ärendet företogs till slutlig handläggning. Jag känner mig därutöver oförhindrad säga, att åtskilliga av de utskottsledamöter, som röstat för propositionens upptagande till behandling, samtidigt förklarar som sin personliga mening, att då propositionen blivit så fördröjd det varit riktigare, om den icke lagts fram för denna riksdag. Men när det nu väl hade skett, ansåg man, att från utskottets sida icke borde läggas hinder i vägen för en behandling av densamma. I och med utgången av omröstningen, återstod för minoriteten endast att lojalt och intresserat deltaga i utskottets behandling av själva sakfrågan.

Herr Branting har tidigare såsom sin mening uttalat, att tillräcklig tid stått till förfogande för utskottsbehandlingen. Själv har jag det intrycket, att arbetet fick bedrivas under så jäktande förhållanden att full rättvisa icke kunde givas åt ärendets vikt. Denna skiljaktighet kan ju bero på att herr Branting har snabbare fattningsgåva eller hade större möjligheter att ägna sig odelat åt detta ärende än vad jag hade. Jag är ganska övertygad om att ej heller riksdagens ledamöter i övrigt haft möjlighet att sätta sig in i frågan, då den kommit samtidigt med ett otal stora ärenden, som nu i allra sista minuten skola avgöras. Jag kan icke neka mig att här, i likhet med vad som skedde i andra kammaren, då remissen av denna proposition till utskottet beslöts, erinra om ett utlåtande från andra lagutskottet år 1930, vilket har sitt stora intresse därför att det var den nuvarande justitieministern, som då var ordförande i utskottet och som åstadkom en exemplarisk behandling av en proposition, som hade avlämnats till riksdagen den 22 mars och för vilken motionstiden utgick den 9 april. Det gällde en proposition med förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt. I utskottets yttrande säges i magistrala vändningar följande: »Även om utskottet skulle upptagit ärendet till saklig handläggning, lär på grund av de många och stora frågor, som i slutet av innevarande månad äro att förvänta inom kamrarna, hos dem icke kunna påräknas den allsidiga och ingående behandling som bör föregå ett avgörande av ett så viktigt och om-

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

fattande ärende. Vid sådant förhållande torde förevarande proposition ej kunna komma under saklig behandling förr än vid en kommande riksdag.» Skillnaden mellan det ärende, som i det citerade uttalandet avses, och det nu föreliggande är den, att då propositionen avlämnades den 22 mars i ena fallet, avlämnades den den 16 maj i det andra fallet. Motionstiden i det senare fallet utgick först den 30 maj. Då frågar man sig, huruvida det ärende, om vilket det var fråga 1930, var av större betydelse än det ärende, som nu föreligger. Det läser knappast vara fallet. Just den stora betydelse, som statsrådet tillmäter ärendet, har givit honom anledning till att forcera fram det i sista minuten. Det måste ju konstateras en ganska väsentlig skillnad mellan det levnadssätt, som herr statsrådet tillämpat såsom ordförande i andra lagutskottet och såsom statsråd, en skillnad, som utgör en ganska god illustration till ordstävets om att »när jag super så är det rätt».

Emellertid, i och med att utskottet beslutat ingå i saklig behandling av ärendet, har en sådan också ägt rum. Jag skall inte uppehålla mig vid denna i vidare mån, än att jag med anledning av en anmärkning från herr Linnérs sida önskar säga några ord om den del av utskottets utlåtande, som gäller resning på grund av oriktig rättstillämpning.

Jag har nämligen inom utskottet gjort gällande, att den mening, som att döma av utskottsbehandlingen ligger bakom detta uttalande, icke kommit till klart uttryck. Jag är ganska övertygad om att den som inte följt behandlingen i utskottet knappast kan riktigt fatta innebörden av andra stycket på sid. 18. Jag ansträngde mig förgäves att få ett förtydligande av detta uttalande till stånd och övervägde huruvida mitt misslyckande härutinnan skulle ge mig anledning till en reservation. Jag avstod emellertid från den tanken därför att jag inte ville med en reservation överdriva betydelsen av den skiljaktighet i nyanser, som kunde föreligga emellan mig och utskottets majoritet. Jag vill emellertid med stöd av den diskussion, som fördes i denna fråga inom utskottet, söka ange, hur jag fattat avsikten med det gjorda uttalandet.

I lagförslaget stadgas såväl när det gäller tvistemål som brottmål, att resning skall beviljas om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag. Mot detta stadgande gjordes från visst håll inom utskottet den anmärkningen, att det skulle kunna tolkas som en fordran, att lagstridigheten skulle vara uppenbar i betydelsen av i ögonen fallande, under det att det borde vara tillräckligt att det för den resningsprövande instansen framstode som uppenbart vid dess prövning av saken, att den rättstillämpning, om vilken i det särskilda fallet vore fråga, strede mot lag. Med andra ord, stadgandet borde läsas som om det haft följande lydelse: »om det är uppenbart, att rättstillämpning, som ligger till grund för domen, strider mot lag». Såvitt jag förstått är det denna tanke som utskottet avsett att ge uttryck åt i det stycke, som påtalats av herr Linné. I varje fall har jag velat till kammarens protokoll på detta sätt framhålla hur jag uppfattat avsikten med detta uttalande.

Jag har för min del icke något yrkande.

Herr statsrådet **Westman**: Herr talman! Då utskottet upptagit denna proposition om resning till saklig behandling, och när nu frågan ligger till sakligt avgörande på kammarens bord, kanske det förefaller tämligen överflödigt att diskutera, huruvida propositionen borde ha framlämnats eller icke. Men eftersom den föregående ärade talaren tog upp här i kammaren en diskussion, som förut vid remissen av propositionen ur denna synpunkt har förts i andra kammaren, ber jag att få säga några ord om den saken.

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

Jag vill då betona, att det ingalunda beror på justitiedepartementet, att det uttalande som gjordes i trontalet om att en proposition i detta ämne skulle framläggas icke har blivit infriat förr än så sent på riksdagen, utan det beror på den kristid, vari vi leva. Därav föranleddes, att en hel del kristidspropositioner ansågos böra få förtursrätt hos lagrådet framför denna proposition. Jag kunde ju inte motsätta mig det, ty jag visste inte, om inte krisen skulle så hastigt tillspetsas, att de kristidslagar, som riksdagen antog häromdagen, skulle komma att behövas vid en ganska tidig tidpunkt under denna riksdags samvaro.

Jag ber också att få säga några ord med anledning av den rent personliga hänvändelse, som den ärade talaren gjorde till mig i nykterhetsvänlig formulering, då han talade om att jag en gång hade varit med om att från lagutskottet skicka tillbaka en kungl. proposition, som enligt utskottets förmenande var för sent ingiven till riksdagen. Det var, om jag minns rätt, 1930, som det hände. Men vad var det för en proposition? Det var en proposition om lagstiftning mot vanartigt levnadssätt. Ja, mina herrar, mitt omdöme att tiden till riksdagens slut då var för kort för att lösa den frågan har ju bekräftats på ett storartat sätt av de många år som gått, ty ännu har denna fråga icke blivit löst. Mitt omdöme om att den frågan var mycket svår, har således visat sig vara fullt befogat.

Vad beträffar frågan om resning, så ligger den däremot inte till på det viset, att den skulle vara ägnad att framkalla en mängd olika överväganden och olika meningar i riksdagen. Det är svårt att bedöma, hur lång tid en frågas behandling skall ta i riksdagen, och jag vill inte klandra dem som voro rädda för att den här frågan skulle taga en mycket lång tid, som fruktade, att det skulle begäras förlängd motionstid o. s. v. Alla dessa farhågor ha emellertid visat sig ogrundade. Förlängd motionstid har icke begärts. Det har inte ens avlämnats någon enda motion i saken. Detta beror naturligtvis på att ärendet varit synnerligen väl förberett av processlagberedningen. Det har givetvis också hängt samman med att lagrådet icke haft några invändningar att göra i denna sak. Lagrådet har i sitt yttrande visserligen betonat, att det kunde möta vissa svårigheter att inordna denna lag om särskilda rättsmedel i nu bestående processordning, men lagrådet säger, att förslaget likväl har så stora sakliga fördelar med sig, att lagrådet därför förordar att frågan upptages till särskild lösning. Detta lagrådets uttalande borde lugna herr Linnér. För övrigt framhåller lagrådet, att det nu inte är fråga om en definitiv lösning, eftersom när processrättsreformen i dess helhet en gång skall avgöras man måste göra en översyn av denna lag. Denna reservation är så mycket mer nödvändig som man inte vet, om processlagberedningens förslag i fråga om den ordinära processen kommer att bli gällande lag med lika små justeringar som varit fallet i fråga om denna del av processlagberedningens stora betänkande.

Jag skall inte gå in på de betänkligheter, som framlagts av herr Linnér och som herr Gärde redan har upptagit till behandling. Jag vill endast understryka en sak. När herr Linnér vände sig mot det uttalande som gjorts av departementschefen, att vid prövning av en resningsansökan man även kan taga hänsyn till huruvida det förelegat mycket stora skiljaktigheter vid domstolarnas handläggning av målet, betyder detta ingalunda, att dessa skiljaktigheter skulle kunna åberopas som *enda* resningsgrund, utan det betyder naturligtvis, som herr Gärde för övrigt redan framhållit, endast att därest det har tillkommit nya skäl så kan man vid bedömande av den verkan, man bör tillmäta dem, även taga hänsyn till huruvida det avgörande, som de skulle rubba, från början var tveksamt. Det är naturligtvis i den meningen, som

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

lagrådet fattat detta uttalande, vilket framgår av den hållning, som lagrådet intagit gentemot detsamma. Det är klart, att hade lagrådet tolkat uttalandet på annat sätt, skulle lagrådet ha tagit avstånd från det.

Anledningen till att denna proposition nu framlagts har uteslutande varit den, att det på detta område i vår lagstiftning förelegat brister, som lätt kunna avhjälpas. Ett alldeles särskilt skäl för oss, som utöva lagstiftande makt, att taga i tu med lagstiftningsproblem, när en lösning är lätt att ernå, är, att allmänheten ofta, när en domstol träffar ett avgörande, som inte överensstämmer med allmänhetens uppfattning om vad som borde varit det rätta, lägger skulden härför på domstolen, då i själva verket skulden bör ligga på lagstiftaren, som inte tillhandahållit domstolen den lag som hade varit behöflig för att domstolen skulle kunna på ett tillfredsställande sätt skipa rättvisa.

Jag tror för min del, att de dröjsmål och de svårigheter, som riksdagens arbete kan ha råkat ut för genom denna proposition, icke ha varit så stora, att de böra förminska tillfredsställelsen hos utskottet och kammaren att bli i tillfälle medverka till den förbättring av vår lagstiftning, som här är föreslagen.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har begärt ordet för att förklara såsom min mening, att det icke föreligger någon anledning att utbryta denna del av den stora rättegångsreformen till särskild lagstiftning. Sådana fall som det här är fråga om förekomma sällan, och om man tror sig kunna skapa så att säga en fjärde instans, som har ett finare sinne för att bedöma vad som i ett speciellt fall varit riktigt, så misstar man sig fullkomligt. Ty det finns inga uppletbara jurister, som kunna sägas ha bättre omdöme än högsta domstolen i dessa frågor, vi domare äro ganska likformiga i alla instanser. Det kommer att fortfarande bara bli en slump, såvida inte det särskilda uppdraget att tillse om en sak framstår som obehörigt dömd kan föranleda de nya männen att försöka motsvara de förhoppningar som man ställer till dem. Men detta beror då inte på någon större insikt, ty vad det gäller är att domarna skola döma efter Guds och Sveriges lag, och när det gäller dömandet efter Sveriges lag, är det som sagt inte så stor skillnad mellan domarnas kompetens i de olika instanserna. Och när det är fråga om att döma efter Guds lag, äro alla instanser på efterkälken, liksom man är det utanför instanserna. Således kunde denna fråga mycket väl och med fördel ha anstått till den allmänna rättegångsreformen.

Men detta förslag ger mig, herr talman, anledning att säga, att här föreligger en rättsfråga, som verkligen kräver att det blir tillfälle till resningar i vederbörande specialdomstolars enväldiga förfogande över människorna, och det är i rättspsykiatrien. Där behövs det verkligen tillfälle till resning över medicinalstyrelsens diktatoriska beslut, resning över sinnessjukhusnämndens dito och andra liknande instanser. Där sker en verklig orätt dag ifrån dag, skulle man kunna säga, och vad som inte är minst farligt är att *hela vår rättegångsordning undergräves* av att domstolarnas skyldighet att döma efter eget omdöme och efter civilt omdöme undandrages dem genom att de ställas under »ett vetenskapligt avgörande» av människornas väl och ve. Men här få vi ingen möjlighet till resning, där är det ingen brådska! Så länge Schlyter är ordförande i första lagutskottet och Westman justitieminister få vi aldrig någon rätsida på de nämnda oeffterrättligheterna. De äro goda vänner med professorerna, de förhindra tillsammans frågans lösning. Där finnes knappast andra domslut än: ej åtgärd.

Lagförslag om särskilda rättsmedel m. m. (Forts.)

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag ber endast att få uttala den förhoppningen, att vid tillämpningen av denna resningslag de uttalanden som ha gjorts i dag i kammaren måtte lända till efterrättelse och icke de av mig anmärkta uttalandena i propositionen och i första lagutskottet.

Herr **Branting**: Jag vill blott till herr Lindhagen säga beträffande tanken på detta särskilda prövningsinstitut, att naturligtvis har aldrig meningen varit, att det skulle vara sammansatt av ledamöter, som stodo på en högre nivå vare sig intellektuellt eller på annat sätt kunskapsmässigt än högsta domstolens ledamöter. Det är ju bara fråga om vilka personer som kunna anses vara mest ägnade att oberoende och objektivt pröva, huruvida något misstag eller fel har blivit begånget. Det är fråga om man därvidlag bör vända sig i första hand till dem som eventuellt skulle ha begått felet eller om det inte vore riktigare och naturligare att vända sig till en annan grupp människor.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag skulle vilja tillägga en anhållan att de närvarande ville fästa avseende vid en riksdagsskrivelse, som avlåtits på statsutskottets yttrande, där det enhälligt hemställts om att det måtte göras någonting åt, det är den samhällsvådliga psykiatriska rättsskipningen, och icke fästa avseende vid de negativa utlåtanden som samtidigt komma från första lagutskottet. Herr Schlyter sade till mig i fjol en gång, att man i lagutskottet var betänkt på att göra någonting. Jag gick förbi honom. Han reste sig från sin plats och tog mig i båda rockuppslagen: Hör du Lindhagen — sade han — vi äro betänkta på i lagutskottet att riktigt allvarligt ta itu med din motion. — Åtta dagar efteråt kom det ett blankt nej, och i år har han inte ens förberedelsevis tagit mig i rockuppslagen, utan här kommer det bara ett blankt nej. Är det rättsordning, herr talman?

Jag hemställer att denna sak prövas på grundval av statsutskottets enhälliga, av riksdagen godtagna utlåtande. Där har det suttit karlar, som sett upp med saken.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner om utredning rörande planmässigt ianspråktagande av folkets arbetskraft i händelse av krig;

nr 40, i anledning av väckt motion angående lika personell beredskap för män och kvinnor i statstjänst till Sveriges försvar m. m.; samt

nr 41, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor med mera.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av vissa äldre tjänste- och familjepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för vissa professorer vid konsthögskolan och vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt m. m. för budgetåret 1939/40; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., såvitt angår pensionsväsendet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till extra utgifter för budgetåret 1939/40, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av protokollet den 30 september 1938 rörande ändringar i Nationernas förbunds akt.

*Ang. vissa
ändringar i
Nationernas
förbunds akt.*

Genom en den 12 januari 1939 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 23, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag samt med överlämnande av texten, jämte översättning därav till svenska språket, till ett i Genève den 30 september 1938 dagtecknat protokoll rörande ändringar i inledningen till artiklarna 1, 4 och 5 i samt bilagan till Nationernas förbunds akt, föreslagit riksdagen att samtycka till att protokollet finge av Kungl. Maj:t för Sveriges del ratificeras.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, samtycka till att protokollet den 30 september 1938 rörande ändringar i Nationernas förbunds akt finge av Kungl. Maj:t för Sveriges del ratificeras.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Wistrand, Bagge och Lithander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade.

Herr Wistrand: Herr talman! Vid senaste assemblée med Nationernas förbund, som ägde rum under de kritiska septemberdagarna 1938, framhöll hans excellens utrikesministern i ett anförande, att numera ägde de politiska avgörandena rum på andra platser än i Genève. Även om detta i stort sett alltid varit fallet under förbundets historia, så förfelade detta yttrande icke sin effekt i den åskmättade atmosfär, i vilken det fälldes. Det har nämligen allt mera blivit så, att Nationernas förbund mist den huvudsakliga delen av sin uppgift, nämligen att genom ett sinnrikt garantisystem kunna säkra freden åt ett förblött och utarmat Europa. Det tjänar ingenting till att i detta sammanhang taga upp till begrundan orsakerna till varför man kommit därhän; allt efter lynne och läggning kan man spåra dem redan i de principer, som kommo till uttryck i förbundspakten och särskilt i dess förankring i Versaillesfredens bestämmelser, eller till händelser som inträffat under och i nära anslutning till förbundets verksamhet. Kritiken är lätt att göra, men jag skulle också vilja tillägga: den är lättköpt. Faktum kvarstår i alla fall: ett Nationernas förbund som inte längre gör anspråk på att fylla sina ursprungliga uppgifter.

Orsaken är helt visst till mycket väsentlig del att tillskriva den bristande universalitet, som nu kännetecknar förbundet. En institution, som har tagit

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)
till sin uppgift att bära upp en internationell rättsordning, måste ha en allmän tillslutning. Utan en allmän tillslutning kan det inte undvikas, att den lätt för de utomstående kan te sig som en sammanslutning av intressenter. Nationernas förbund måste tyvärr redan ifrån början segla med den otillräckliga anslutningens lik i lasten. Redan från början vägrade Förenta staterna att deltaga i förbundet, och redan därför fick det göra sin entré med en starkt försvagad position. Vad som sedan har hänt, har inte gjort situationen bättre. Jag behöver inte rekapitulera en utveckling, som i nuets belysning ter sig så underligt, jag skulle nästan vilja säga vemodigt ödesbestämd: en rad av stora makter och en mängd av de smärre ha i accelererat tempo lämnat förbundet, andra tillhöra det under iakttagande av en mycket reserverad hållning, som snarast för tanken till någon slags halvtillhörighet. Situationen må beklagas, men den föreligger.

Det står för mig alldeles klart, att ett förbund av denna rudimentära läggning, som förbundet numera har, icke kan fylla den politiska uppgift, som förbundet en gång tagit sig an. Och mera än så — det vore en fara och en olycka för världen, om förbundet i nuvarande stund gjorde ett försök till aktiv politisk verksamhet. Medlemmarna i förbundet känna så långt ifrån någon trygghet vid tanken på att den kollektiva säkerhetens maskineri skulle komma att fungera, att de tvärtom med ytterlig oro möta minsta tecken till en tendens att sätta dess rostiga hjul i rörelse. Vad som skulle skänka säkerhet inger i stället känslor av otrygghet. Så har det blivit.

Vår utrikesledning har förvisso gjort allt vad den har kunnat för att inom den handlingsram, som riksdagen uppdragit, få garantier emot användande av sanktionsparagrafen, och för min del vill jag mycket gärna medgiva, att efter de deklARATIONER, som gjorts från en mängd stater vid senaste assemblyn, torde det inte gärna kunna komma i fråga att denna paragraf skulle komma i tillämpning. Men, som det var att frukta, har den formella bekräftelsen härpå uteblivit. Jag vill på intet vis överdriva betydelsen av detta, allra minst i belysning av vad som senare inträffat och som utskottet i sitt utlåtande påpekat, men tyvärr kan sanktionsparagrafen ändock icke betraktas som en fullkomlig nullitet. Detta framgår bland annat av de för vår ståndpunkt ganska besvärande rykten, som vi sågo återgivna i tidningspressen, att man skulle basera ett nytt allianssystem på de ideologiska förpliktelser, som hänförde sig till denna paragraf. Det enda som är visst i nuvarande tid är att bokstaven kvarstår — ingen vet om den kvarstår endast som död.

Länge har man och enligt min uppfattning med rätta velat bida och se, vad som kunnat komma ut ur nuvarande läge för Nationernas förbund. Det har varit en uppfattning, som har vunnit genklang även på många håll, där man redan tidigt insåg de konstitutiva bristerna hos förbundet, att man borde avvakta utvecklingen, så att man inte genom förhastade utträden omöjliggjorde återupprättandet av åtminstone dess relativa universalitet, om jag nu får använda ett så oegentligt uttryck, d. v. s. det slag av universalitet som en gång i tiden kännetecknade förbundet. Men att fortfarande hysa den förhoppningen, att Nationernas förbund i sin nuvarande form skulle bli en kärna till en regeneration av förbundet tanken, det vågar jag beteckna som dagdrömmar. Den paktreform, som vi i dag här ha behandlat, kommer för sent, många år av förspillda möjligheter för sent för att den ens skulle kunna föra oss en tum närmare detta mål. Hans excellens utrikesministern har också i sitt yttrande till statsrådsprotokollet givit uttryck åt tankegångar, som gå i samma riktning.

Ur ett läge, som sålunda har blivit uppenbart ohållbart och vari man icke

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)

ser någon möjlighet till ändring under överskådlig tid, finns det ingen annan utväg än att vägra en fortsatt medverkan. Tiden synes nu kommen att fullkomligt klart utsäga, att situationen har utvecklats sig därhän, att den icke i längden är förenlig med ett fortsatt medlemskap i förbundet.

Om Nationernas förbund beslutsamt går till en självreformerings, så är det dock enligt min uppfattning riktigt att stödja den — en självreformerings som resolut tar hänsyn till fakta, sådana de ha förändrat sig, och som avstår från de krav på en aktiv politisk verksamhet, som oroar de små staterna genom sina latenta förpliktelser, utan att ändå skänka dem ens en mycket relativ trygghetskänsla.

Men jag vill gå längre än att de små staterna skulle stödja en reformverksamhet. Fastmer är det enligt min mening en uppgift för småstaterna i Sveriges position, stater som ha dekreterat och envist ämna fasthålla vid en klar och trygg neutralitetspolitik, att göra vad i deras förmåga står för att få en dylik reformering till stånd. Om en sådan sak skall göras, har emellertid erfarenheten lärt oss att den saknar förutsättningar att lyckas, om man icke sätter makt bakom orden genom en fast förklaring, att man under inga omständigheter kan medverka i det nuvarande Nationernas förbund.

Genom en sådan reformering skulle också åt Nationernas förbund kunna räddas de värdefulla delarna av dess verksamhet, det ekonomiska, sociala och humanitära arbetet, vilket allt ju hotar att störta samman i en allmän katastrof för förbundet. Jag tror emellertid att det är nödvändigt för vårt lands del att gå ännu ett steg längre och redan nu göra förberedelser, som möjliggöra för vårt land att komma ifrån Nationernas förbunds aktiva verksamhet. Det torde ta för lång tid och bli ett svårt arbete att igångsätta en allmän reformering, och det vore önskvärt om vi för vår del förberedde en begränsning av vårt deltagande, så att det endast komme att omfatta den sociala och ekonomiska verksamheten. Om en sådan klyvning kommer till stånd, kan ju Nationernas förbund fortfara att arbeta så att säga på två kamrar. Det kan i vardera fallet vinna anslutning från olika intressegrupper, och det behöver inte med nödvändighet vara någon kongruens i samhörigheten i det ena och det andra fallet. Redan nu delta ju i den internationella arbetsorganisationen åtskilliga stater, som icke äro medlemmar i Nationernas förbund.

Det är alldeles uppenbart att ett sådant uppseendeväckande steg från Sveriges sida, vars allvar icke får underskattas, måste förberedas och övervägas mycket noga, och särskilt måste ju den lämpliga tidpunkten för en sådan aktion bli föremål för alldeles speciellt övervägande. Den får naturligtvis icke ske på ett sådant sätt att andra och allvarligare svenska intressen läderas. Men vi måste ha kursen klar för oss. Uppgiften att bedöma den rätta tidpunkten för den fortsatta navigeringen får väl närmast ligga hos Kungl. Maj:t och utrikesnämnden.

Det synes mig emellertid vara angeläget att betona, att Sveriges riksdag redan nu bör utpeka den linje som den vill uppdraga med hänsyn till de förändringar i tidsläget som ha inträffat och de återverkningar dessa förändringar ha haft på vårt land. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till den reservation som är avgiven av herrar J. B. Johansson m. fl. och anhåller att kammaren måtte besluta att till utskottets yrkande, vilket även av mig biträdes, måtte fogas en motivering i enlighet med vad denna reservation innehåller.

I detta anförande instämde herr *Johansson, Johan Bernhard*.

Herr Undén: Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande, är det ingen oenighet rörande klämman i utlåtandet, som går ut på bifall till

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)

Kungl. Maj:ts proposition. Själva propositionen avser en redaktionell förändring, kan man nästan säga, i förbundsaktens bestämmelser, en förändring som emellertid har en viss principiell betydelse därigenom, att den skulle medföra, att stadgan för Nationernas förbund icke längre i uttryckssättet hänvisar till fredstraktaterna. Det, som skiljer majoriteten och minoriteten åt, är en del av motiveringen, och herr Wistrand har nyss framställt minoritetens synpunkter på problemet.

Alla äro vi ju medvetna om att Nationernas förbund för närvarande lever ett skuggliv. Vi ha det mest talande vittnesbörd om detta faktum i förbundets hållning under de senaste åren i de olika internationella kriser, som skakat Europa. Jag behöver bara nämna det förhållandet, att tre av förbundets medlemmar ha förlorat hela sin existens utan att förbundet på något sätt har försökt ingripa, utan att någon som helst aktion inom förbundet har ifrågasatts. Denna passivitet kommer också till uttryck i smärre frågor. På alla områden, där det gällt politiska spörsmål, kan man lägga märke till att nationernas förbund för närvarande intar en mycket reserverad hållning. Vi ha sett det också i vår egen Ålandsfråga, där det ju från svenska och finska regeringarnas sida föreslogs, att Nationernas förbunds råd skulle fatta ett beslut, som i enlighet med konventionen skulle tillkomma rådet, men där rådet föredrog en annan väg, nämligen att hänvisa parterna till signatärmakternas gemensamma överenskommelse om tillägg eller ändringar i konventionen. I valet mellan dessa bägge vägar föredrog rådet alltså den väg, som mindre engagerade Nationernas förbund i hela problemet.

Under senaste rådsmötet avgavs en mycket karakteristisk deklaration av engelske utrikesministern, där han gjorde en häntydan på de förhandlingar, som pågå mellan England och vissa andra stater, och uttryckligen underströk, att dessa förhandlingar skedde utanför Nationernas förbund. Den passivitet, som förbundet alltså har iakttagit under de senaste åren även i frågor, som på det mest direkta sätt berört förbundets elementära grundsatser, är ju i första hand ett uttryck för förbundets vanmakt, ett uttryck för dess misslyckande i att för närvarande fylla sin uppgift. Men man kan naturligtvis också säga, att i läget för dagen, sedan utvecklingen redan har kommit därhän, innebär denna reserverade hållning från förbundets sida en omständighet, som underlättar för de mindre stater, som icke våga eller kunna delta i ansvaret för de politiska problemens behandling, att stå kvar i förbundet. Förbundets passivitet medger dessa stater, däribland Sverige, att kvarstå utan att deras kvarstående kan missförstås. De äro icke tvungna att lämna Nationernas förbund för att kunna föra den neutralitetspolitik, som vårt läge och våra resurser och våra politiska förutsättningar göra till en nödvändighet i den aktuella internationella situationen.

Det är naturligt, att Sverige, liksom oss närstående länder, draga sig för att överge Nationernas förbund genom att utträda därur. Förbundets grundsatser sikta i alla fall mot en högre standard för den internationella politiska sammanlevnaden än den, som för närvarande faktiskt finnes. Den ideologi, som är Nationernas förbunds, är också de demokratiska ländernas gemensamma ideologi. Vi anse i våra länder, som lord Halifax yttrade i går i överhuset, att ordet angrepp bör strykas ur staternas hederskodex, och vi äro i våra länder icke mogna för den uppfattning som lanseras från andra håll, nämligen att angripare är den stat som vägrar att böja sig för utpressning från en aggressiv grannes sida.

Ett kvarstående i förbundet är tydligen också enligt reservanternas mening av ett visst värde. Reservanterna ha ju framlagt ett program, som innebär att man skulle söka bevara vissa områden av Nationernas förbunds verksam-

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)

het, så att säga rädda vissa spillror av förbundet, som även reservanterna anse vara av positivt värde. Man kunde kanske reflektera på detta program, om det just nu vore en överhängande fara för att dessa opolitiska sidor av förbundets verksamhet skulle raseras. Jag kan inte se, att det för närvarande finnes någon sådan överhängande fara. Det har ju från intet håll, såvitt jag vet, gjorts något direkt angrepp mot dessa opolitiska verksamhetsområden inom förbundet, och det förefaller mig åtminstone för närvarande icke finnas tillräckliga skäl att ingripa för att rädda dessa verksamhetsområden.

Ser man åter på reservanternas förslag såsom ett slags definitivt program för framtiden, måste jag säga, att det förefaller mig alltför magert. Om man begränsar ett kommande Nationernas förbunds verksamhet till de områden, som reservanterna ange, alltså mera tekniska, ekonomiska och rättsliga områden, avstår man ju ifrån det, som i alla fall varit huvudmotivet för folkförbundets grundande, nämligen att genom en internationell organisation söka befästa freden. Överhuvud taget är det väl knappast möjligt att i detta ögonblick ta ställning till ett definitivt framtidsprogram. Allting beror ju på vilken anslutning ett förbund skulle få från den ena eller andra utgångspunkten. Jag kan mycket väl tänka mig att om vi i en nära framtid stode i samma läge som förelåg vid förbundets stiftande, skulle man förhålla sig på ett helt annat sätt än de ledande staterna då gjorde gentemot exempelvis de villkor som inom Förenta staterna uppställdes för dess anslutning. Skulle den situationen uppkomma att det blir fråga om att på nytt ta upp hela problemet om ett internationellt samfund, komma naturligtvis alla spörsmål rörande en sådan internationell organisations verksamhetsområde och uppgifter att bero på i vad mån man får anslutning till programmet. Jag menar därför, att det i nuvarande situation icke är möjligt att uttala sig för ett definitivt framtidsprogram av den art, som reservanterna här ha antytt.

Läget för Nationernas förbund kan ju snabbt nog förändra sig i den ena eller den andra riktningen. Det kan tänkas utveckla sig därhän, att riskerna av att kvarstå bli överväldigande. Det kan också tänkas utveckla sig i den riktningen, att krisen går över och att det upptages förhandlingar mellan de stater, som nu befinna sig i olika läger med hänsyn till de politiska problemen, förhandlingar där även Nationernas förbund tillägges en uppgift. Om allt detta är det enligt min mening för närvarande omöjligt att yttra sig med någon säkerhet.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Under den senaste behandlingen i Genève av Ålandsfrågan förekom i pressen en uppgift av innehåll, att man från svensk sida skulle ha ställt i utsikt, att Sverige skulle lämna Nationernas förbund för det fall att Ålandsfrågan icke finge den behandling i rådet, som önskades. Denna uppgift har sedermera varken dementerats eller bekräftats. Jag tillåter mig nämna detta nu, för att göra det möjligt, om så anses önskvärt, att en förklaring lämnas, huruvida ett sådant uttalande har förekommit eller icke.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler:** Mycket gärna! Det är ett bland många oriktiga rykten från Genève.

Herr Wistrand: Herr talman! Skillnaden mellan herr Undéns och min uppfattning ligger väl huvudsakligen i vår olika värdesättning av det nuvarande förbundets möjligheter och kanske också av de risker som äro förenade med ett kvarblivande i förbundet. Herr Undén har den uppfattningen, att man genom att stå kvar i förbundet skulle kunna befordra ett återuppstående

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)
av detsamma som en fredsfaktor. För min del tror jag i motsats till honom, att förhållandena ha så bestämt utvecklats sig därhän, att redan kvarvaron av förbundet i dess nuvarande form motverkar möjligheten att åstadkomma en ny internationell rättsordning, efter vilken vi alla längta.

Herr Lindhagen: Jag anser för min del att genom det partiella förslag, som regeringen framlagt, nämligen att skilja folkförbundet från segerfredstraktaterna, har ett betydande framsteg gjorts för att utplåna detta dödsmerke från folkförbundets panna. Då kan man också med större självaktning kvarstå i detta sällskap, innan det blivit slutligen upplöst i sitt nuvarande skick, vilket blott är en tidsfråga. Det är i varje fall en konversationscirkel, och Sverige, som ej befinner sig i något axelcentrum, utsätter sig inte för någon misstanke genom att fortsätta i konkursens avslutande. Jag kan alltså inte vara med om herr Wistrands förslag att vi skulle lämna denna konversationscirkel ögonblickligen. Det kan vara ganska nyttigt, att vi äro med där. Det är visserligen inga hoppfulla diskussioner, om man får döma av behandlingen av Ålandsfrågan, men man får i alla fall reda på vad förbundet inte duger till. Skola vi definitivt skilja oss från det, bör det ske i sällskap med flera stater, ty att Sverige skulle i desperation utgå på egen hand kan inte vara omtänksamt, såvitt jag förstår.

Herr Undén sade nu, att hos det, som är kvar av förbundet, söker man nå en högre standard. Det har jag verkligen inte märkt. (Herr Undén: Grundsatserna sikta mot en högre standard, sade jag.) Nu erkänner herr Undén att detta har man ännu inte sysselsatt sig med, och behandlingen av de följande motionerna av mig visar också, att man ännu inte vill syssla med någon högre standard, men det kanske kommer.

Herr Linderot: Herr talman! Jag har aldrig tillhört dem, som hängivit sig åt illusionen, att man genom ett Nationernas förbund under nuvarande förhållanden i världen skulle kunna skapa bestående fred mellan folken eller införa en internationell rättsordning, som för alltid skulle avskaffa kriget. Men det är i alla fall för närvarande så, att en hel del stater, däribland Sverige, genom samverkan försöka hindra krig och skapa en viss trygghet gentemot aggressiva stater. Man måste då fråga sig vad herr Wistrand och hans meningsfränder ha emot att sådana försök fortfarande göras. Även om Nationernas förbund, såsom herr Undén säger, i dag är mera en skuggbild än en realitet, skulle det väl icke vara en fördel för Sverige att utträda ur förbundet eller besluta en sådan linje för framtiden, som herr Wistrand har föreslagit. Utan att, som sagt, skatta åt några illusioner beträffande möjligheten att i allmänhet undgå krig, måste jag i alla fall säga, att ett riksdagsbeslut i enlighet med herr Wistrands förslag måste tolkas som en uppmaning åt de stater, som icke vilja lösa de mellanfolkliga angelägenheterna genom fredliga överenskommelser. De stater, som i praktiken under de senare åren ha visat, att de icke respektera något annat argument än det råa våldet, ha gått ut ur Nationernas förbund och därmed förklarat, att de inte vilja delta ens i det lilla försök för skapande av en fredlig ordning i världen, som Nationernas förbund innebär. Skulle Sverige slå följe med dessa aggressiva krigförarstater, vore det i realiteten en solidaritetsförklaring med dem. Jag kan inte förstå annat än att det skulle vara synnerligen olycksaligt. Den neutralitetspolitik, som herr Wistrand säger sig vilja tjäna genom förslaget, att riksdagen skulle uttala sig för en linje, som leder bort från Nationernas förbund, kommer ju därigenom att skadas i synnerligen hög grad, ty det vore en solidaritetsförklaring med krigsaggressorerna och ingenting annat.

Ang. vissa ändringar i Nationernas förbunds akt. (Forts.)

Jag vill därför, utöver vad herr Undén anförde som skäl för utskottets ståndpunkt, uttala, att kärnpunkten idag måste vara en opinionsyttring från riksdagens sida mot de krigsaggressiva staterna. Är detta oneutralt? Jag kan inte tänka mig, att neutralitetssidén i svensk politik skall betyda, att vi stillatigande bevittna krigiska angrepp mot andra stater. Konsekvensen av en sådan neutralitet blir ju, att Sverige stillatigande skulle finna sig i att förlora sin egen nationella frihet och oavhängighet. Om det är detta man menar med neutralitet, vill jag för min del anmäla den allra skarpaste reservation.

Jag måste säga herr Wistrand, även om det kanske låter brutalt, att trots den mycket skickliga form herr Wistrand givit sin motivering, finner jag hans förslag vara ett reaktionärt förslag, i nuvarande situation till och med ett krigsaktivistiskt förslag, eftersom det endast kan befrämja tendensen att låta uppgörelserna staterna emellan ske med krigiska medel. Något annat kan icke bli resultatet. Ingen fördel av något slag kan upptäckas, och herr Wistrand har egentligen inte uppehållit sig vid annat än vissa tänkta fördelar, som faktiskt icke existera.

Med dessa ord, herr talman, har jag dels velat uttala min anslutning till utskottsförslaget, dels velat ge uttryck åt vad jag personligen inlägger i dessamma.

Herr Wohlin: Jag är övertygad om att den motivering, som den siste talaren gav för sitt biträdande av utskottets förslag icke med fog kan göras gällande gentemot herr Wistrand, och jag är övertygad om att herr Wistrand och hans meningsfränder, liksom alla ansvariga i den svenska riksdagen, äro bestämda anhängare av en åt alla håll lika vaksam neutralitetspolitik, vilken uteslutande har svenska och endast svenska intressen för ögonen.

Jag har begärt ordet för att förklara, att då jag nu ansluter mig till utskottsförslaget, är det under en livlig förhoppning och förväntan, att den svenska utrikesledningen i fortsättningen liksom hittills måtte söka att i samråd med övriga nordiska och andra mindre stater fortsätta sina strävanden att ur paktens avlägsna sanktionsparagrafen, även om svårigheterna härför för närvarande, såsom alla känna, framstå som ganska betydande. Jag hoppas också, att det är en allmän uppfattning inom den svenska riksdagen, att de steg som redan tagits i syfte att i praktiken reducera värdet av denna för oss farliga sanktionsparagraf och som redan lett till vissa resultat, icke skola betraktas som slutgiltiga, utan att man skall fortsätta att sträva efter en pakt, som icke ens på papperet innehåller denna bestämmelse.

Jag biträder med detta uttalande utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund; och

Första kammarens protokoll 1939. Nr 39.

Ang. nationernas självbestämningssrätt.

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av ett i Stockholm den 18 april 1939 undertecknat protokoll rörande ändring av 1928 års svensk-franska förliknings- och skiljedomstraktat.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. nationernas självbestämningssrätt.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om alla nationers självbestämningssrätt.

I en inom första kammaren väckt, till utrikesutskottet hänvisad motion, nr 192, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla om Kungl. Maj:ts initiativ och medverkan till att nationernas självbestämningssrätt bleve internationell lag och sålunda en grundpelare till den efterlängttade internationella rättsordningen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 192 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Jag har bestigit talarstolen, inte därför att jag har någon utsikt att vinna det ringaste bifall till vad som förekommer i mina motioner, utan för att betona, att här äro vi inne på den största frågan för närvarande överhuvud taget för Europa och även för vårt land, med andra ord den där högre ledningen, som Undén nyss siade om.

Jag beklagar, att utrikesministern velat uttrycka sitt förakt för dessa synpunkter genom att just nu tillsammans med sitt kansli bryta upp och avlägsna sig. Det är en symbol för hur utrikesdepartementet fattar sin uppgift.

I denna motion har jag gjort utdrag av något av det väsentliga, som erfordras för att komma fram till en internationell rättsordning. Jag föreställer mig, att det finns många som dela min uppfattning — ja, inte i riksdagen, men ute i landet och även på kongresser, där man sagt, att vi må rusta hur mycket som helst, men vi måste vid sidan av detta ha en linje, som visar, att vi vilja komma ut ur eländet och uppta till diskussion de stora grunddragen för ett bättre tillstånd. Jag har väckt tre motioner i detta syfte. Den första, som nu föreligger, avser ett återupplivande av den gamla princip, som är stadfäst i den internationella socialdemokratiens program och som även, vart jag kommit, blivit föremål för sympati och erkännande, fastän ingen velat göra något för dess förverkligande. Jag syftar på principen om *nationernas självbestämningssrätt*.

Mot utskottets formella behandling av denna sak måste jag göra en allvarlig erinran. Utskottet talar om, att frågan var föremål för behandling vid 1937 års riksdag, och fortsätter: »Utrikesutskottet upptog därvid frågan till närmare diskussion men ansåg sig på anförda skäl böra i sitt utlåtande avstyrka motionen. Då de skäl för avslag å motionärens hemställan i samma syfte, som utskottet framhållit i sitt nyssnämnda utlåtande vid 1937 års riksdag, enligt utskottets mening alltjämt äga giltighet, hemställer utskottet, att motionen I: 192 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Förr i världen, då jag satt i lagutskottet, behandlade vi icke en motion på det sättet, även om vi ville åberopa de skäl, som hade anförts året förut, utan det var en självskriven sak, att utskottet återgav föregående års yttrande och tillade, att utskottet på dessa skäl vidhöll sin mening. Men nu är det ju diktaturens tider, och särskilt i utrikesutskottet har den blivit så fullkomnad, att det inte är fråga om att vi menige boskapen skola få veta varför vi skola besluta det ena och andra, utan det är nog med att de höga herrarna däruppe veta skälen och säga oss, hur vi skola besluta i de mest brännande saker rör-

Ang. nationernas självbestämmingsrätt. (Forts.)

rande den internationella rättsordningen. Men det kan också vara av självbevaringsdrift, som utskottet inte gjort det. Ty om jag nu för herrarna skall redogöra för de skäl, som utskottet använde 1937, skola ni få klart för er, att det var rena defaitismen, rena negationen, rena hopplösheten — ingenting! Och det kan ju vara vanskligt nog att förklara för kammaren, att det är just detta, som vi skola gilla vid detta tillfälle.

Jag vill först fästa uppmärksamheten på att mitt krav från svensk riksdagssynpunkt sett inte är så galet, som utrikesutskottet nu vill göra gällande. År 1921 beslöto bägge kamrarna så gott som enhälligt på mitt förslag, att man skulle uppmana regeringen att göra gällande, att frågan om nationernas självbestämmingsrätt måtte införas såsom en grundlag i folkförbundets akt. För detta talade också den nuvarande justitieministern, som yttrade, att de skäl, som herr Lindhagen anfört, kunde ju ingen motsätta sig. Man måste alltså, ansåg han, besluta just det, som utskottet nu år 1939 inte ens anser behöva i motiven debatteras, utan utskottet undanhåller oss — boskapen — alla de skäl, på vilka utskottet grundat sitt betänkande.

Utrikesutskottet är förresten en regeringsdelegation och inte en riksdagsdelegation, av flera skäl, som jag inte vid detta tillfälle behöver upppepa, men som det vid nästa riksdag skall påminnas om.

Utskottet sade 1937 — utan att tala om 1921 års beslut, ty det aktade man sig för — att »svenska regeringen före den definitiva utformningen av akten för Nationernas förbund gav uttryck åt önskemålet att i förbundsakten få upptaget ett allmänt uttalande om nationalitetsprincipen». I den instruktion, som utfärdades för Sveriges ombud i Genève, framhölls att de svenska representanterna borde taga under övervägande — regeringen skall väl ha klart för sig vad den ville, att de skulle säga, men det överlämnades till dem själva — huruvida ej lämpligen i förbundsakten kunde intagas en allmän förklaring om nationaliteternas självbestämmingsrätt. Emellertid måste ju de delegerade rapportera, att de inte hade gjort detta, utan kommit till den insikten, att ämnet var oerhört ömtåligt att röra vid. Så länge som *stormakterna inom sig innesluta ett flertal nationer*, yttrade de, kan icke förväntas, att de vilja fastslå nationalitetsprincipen såsom en ovillkorlig grund för Nationernas förbund.

Vi skola sålunda inte syssla med rättstanken, emedan vi äro så små! När inte de stora vilja vara med, skola vi lämna den åt sitt öde! Det är fina motiver för en svensk framstöt, emot vårt gamla ideal om lagarnas fullkommande till sin högsta potens.

Utskottet av 1937 förklarade vidare, att »motionären i hög grad överskattar betydelsen av allmänna principförklaringar i folkförbundsakten eller i andra internationella urkunder. Nationernas förbund har, icke utan fog, kritiserats för en benägenhet att antaga principuttalanden, som sedermera icke kunnat efterföljas i praktiken och därför varit ägnade att försvaga snarare än att stärka förbundets auktoritet.»

Detta betyder alltså, att man vinner auktoritet genom att inte tala om sanningen utan böja sig för stormakternas vanskligheter och bara sitta och tuga. Eller, som vi kunna uttrycka det: vi sitta och blåsa fredspipor i vassarna, skygga för den vreda böljegången utanför. Upphör någon gång med utrikesdepartementets villfarelse, att man vinner någon auktoritet i världen genom en sådan politik! Tvärtom minska vi den auktoritet vi ha. Det är ingen, som ser upp till oss, om vi föra en sådan politik.

Så fortsätter utskottet med att säga, att vad särskilt angår frågan om *de färgade folkens ställning*, har förbundet nyligen i ett konkret fall misslyckats, när det gällt att värna förbundsaktens grundsatser — det var fråga om *Abes-*

Ang. nationernas självbestämmanderätt. (Forts.)
sinien. Det heter: »Som bekant har förbundet emellertid misslyckats i sina ansträngningar att hävda den nämnda grundsatsen i det åsyftade konkreta fallet. Efter denna nedslående erfarenhet förefaller det *än mindre än förut vara någon aktuell uppgift* att vidga förbundets program genom införandet av nya, vittgående och allmänt avfattade principförklaringar i förbundsakten.»

Här är det alltså inte fråga om att börja med rätten och grundlagarna för en internationell rättsordning, utan man skall endast förklara, att om en sak inte genast lyckas i folkförbundet, så kastar man den över bord såsom en onödig barlast. Jag tror inte, att vi vinna någon auktoritet på det sättet heller. Om man skulle bifalla ett sådant här krav komme däri- genom, heter det, »*blott att starkare framhåvas avståndet mellan folkförbundets grundsatser och möjligheten att praktiskt förverkliga dessa*». Det är väl just det, som nu främst av allt behöver ske.

Nu måste man göra klart för sig, att anledningen till att riksdagen år 1921 beslöt bifalla denna sak, klart och tydligt och manligt och på rätt ställe, var just *Ålandsfrågan*. Det var den, som låg bakom. Det var för att skydda Ålands rättighet att vara svenskt, som vi intogo denna ståndpunkt. Jag förmodar, att då nu situationen omkastats till den grad, att vi stå på en motsatt ståndpunkt och överge alla kraven från 1921, är det kanske in- opportunt, att man rör vid en sådan sak. Men jag vill dock säga, att jag tagit upp denna fråga i en motion just nu, liksom år 1921, för ålänningarnas och Sveriges skull. Jag har ansett, att jag annars hade varit *en landsför- rädare!* Ty, herr Undén — och det är det som vi skola taga hänsyn till — det föreligger nu en skillnad mellan riksdagens ställning år 1921 och riksdagens eventuella ställning, och regeringens intagna ställning i all synnerhet, år 1939.

Vad betyder ålänningarnas självbestämmanderätt? Det betyder väl, att de själva skola bli åtminstone tillfrågade och få rösta. *I Saar och Sönder- jylland* voro folkomröstningarna ensamt avgörande. Här får det inte ens röstas. Man betraktar ålänningarna nästan som ett obehörigt påhäng, som man på alla sätt hindrar att få föra fram sina meningar. Man t. o. m. läser in deras privata petitionsomröstning i ett privat kassavalv i Genève. Jag har i min motion i Ålandsfrågan anfört ett citat ur »Sveaborg» av Runeberg, som jag inför sådana skickelser skulle vilja använda mot svens- karna: »Den, som förrätt sitt land, han har» etc.

Det har nu uttryckligen förklarats, att det »*inte längre kan vara tal om de principer*», som vi förfäktade år 1921 och som ytterst gällde, att nation- aliteterna skulle få komma hem, vilket har varit abc i hela den åländska frågans behandling tidigare. Om detta får det inte vara tal vidare, utan det är uttryckligen i regeringens proposition och i diskussionen utsagt, att *Finland är ålänningarnas »födernesland*», vilket de inte själva anse. Därför har jag väckt denna motion, ty jag står på 1921 års ståndpunkt.

Nu påstår man i alla fall, att detta, som jag nu klandrar, är »svenskarnas ståndpunkt». Detta sade utrikesministern. Men den svenska ståndpunkten är den ståndpunkt, som de svenska statsmakterna deklarerat 1908, 1918 och 1921. Det finns inte någon rimlig anledning att nu för ett äktsfinskt ko- ketteri för Finland — eller för den finska generalstaben — behöva gå ifrån den verkliga och riktiga svenska grundsatsen. Tänk, att kalla det för en svensk grundsats, som de, som det närmast gäller, inte ens fått yttra sig om. Men man vet ändå, var de stå!

Och när det gäller våra bemödanden i riksdagen, återger man inte de skäl, på vilka man avslår dem, utan *låter riksdagen handla i blindo* och i

Ang. nationernas självbestämningsrätt. (Forts.)

enlighet med auktoriteterna. Det var en ledamot, som sade till mig i dag: »Vi gå i alla fall, käre Lindhagen, mot diktaturen» — »Jaså», sade jag, »det kan ju hända», men det här är ju ett uttryck därför. Det skulle aldrig tidigare fått förekomma att exempelvis ett lagutskott, där man stiftar lag, lämnat riksdagen ett utlåtande byggt med motiv, som utskottet inte anfört, utan hänvisat riksdagens ledamöter att själva leta reda på i biblioteken.

Förlåt, herr talman, att jag tar detta så hårt, men det är för mig en oerhörd rättssak, och det river upp hela min och fädernas politiska åskådning på ett sätt, som jag aldrig trott, att jag skulle behöva uppleva.

Det är ju också ganska betecknande, att utrikesministern var närvarande i kammaren och åhörde debatten i de föregående ärendena, men när man kom till de stora rättsfrågorna, då ville han inte höra på.

På det här sättet känner man sig ju nästan behandlad som en fiende. Annars kan man, om man blir lojalt behandlad, åtminstone kåsera vetenskapligt om sakerna.

Jag har med detta velat rikta mig mot Undéns och hans utskotts formuleringar, när man i riksdagen vill återge de grunder, efter vilka vi uppmanas att fatta beslut.

Herr talman! Jag skall nu inte vara vidlyftigare. Jag skall inte yrka bifall till motionen, men den kommer förmodligen igen på ett än utförligare sätt.

Herr Undén: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lindhagen: Den, som tiger, han samtycker!

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående ett världsspråk. *Om ett gemensamt världsspråk.*

I en inom första kammaren väckt, till utrikesutskottet hänvisad motion, nr 193, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla om Kungl. Maj:ts initiativ och medverkan, att nationernas självbestämningsrätt fullkomnades med en internationell överenskommelse om ett gemensamt världsspråk vid sidan av nationalspråken.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen I:193 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Lindhagen: Herr talman! Frågan om ett *världsspråk* är ju också en integrerande del av en världsordning, och det ha menige man bland folket i alla länder förstått, och därför ha de tagit upp en aktion i denna sak. Det är bara majoriteten bland studentexamensfolket i riksdagen och annorstädes, som äro så stolta över sina i regel obetydliga kunskaper i engelska, tyska och franska — dessa förtryckarspråk, vars förtryck vi skola finna oss i — som anse, att världsspråket är en mindervärdig sak.

Det är ju uppenbart, att skall man åstadkomma en internationell rättsordning måste det ske bl. a. därigenom, att nationaliteternas självbestämningsrätt blir genomförd. Men då det sedan blivit rimliga nationalitetsgränser, återstår ju att förbrödra alla dessa människor, och det kan ju inte ske annat än genom

Om ett gemensamt världsspråk. (Forts.)

ett gemensamt världsspråk vid sidan av modersmålen. Det har alltså menige man förstått. Man blir som bröder i alla fall med varandra, när man kan samla sig om ett gemensamt språk.

Detta är således en ofantligt stor sak, omfattad till och med av professorer — som det visar sig i synnerhet av professorer i levande språk, ty bland dem kan man finna de mest övertygade anhängarna av denna rörelse.

I denna fråga har utskottet lyckats få ihop några ännu kortare rader än i föregående utlåtande. Det säger bara, att vid 1937 års riksdag avstyrkte utrikesutskottet samma motion, och sedan dess ha »icke några sådana skäl framförts av motionären eller eljest sådana omständigheter tillkommit, att anledning föreligger för riksdagen att frånga sin då intagna ståndpunkt till frågan».

Jag skall nu tala litet om denna ståndpunkt — den är ungefär likadan, som när det gällde det föregående ärendet.

Det har i alla fall inträffat, att man funnit, att språkolikheterna i Finland skapat de största svårigheter. Man har en alldeles särskild anledning att komma in på språkfrågan just i detta sammanhang. Och vi märka ju också överallt i världen, att det ytterst gäller en kamp mellan de olika språken.

År 1937 behandlade utrikesutskottet under Undéns ordförandeskap frågan på följande sätt. Först åberopades en auktoritet från år 1912, en professor K. F. Johansson i Uppsala, vilken uttalat, att enligt hans mening icke tillräckligt skäl finnes, att ett bestämt land genom sin regering toge initiativ i avseende å ett världsspråk. Ja, detta har han ju rättighet att säga, men vi ha också rättighet att säga vad vi anse, så det kan ju taga ut vartannat, tycker jag. — Och då betyder han inte så mycket, denne märklige av utskottet med ljus och lykta uppsökte man. Med anledning därav syntes det dåvarande utskottet, vilka än framtidsutsikterna för ett internationellt hjälpspråk kunde vara, föga lämpligt, att frågan härom gjordes till föremål för en riksdags behandling och beslut, helst innan saken ens kunde sägas hava lämnat försöksstadiet.

Det var alldeles märkvärdigt! Första kammaren har två gånger beslutat, att riksdagen skall intressera sig för denna sak. En gång skedde det med stor majoritet, men då fälldes frågan av Arthur Engberg och överståthållaren i andra kammaren, vilka slog sig ihop, och i voteringen blev det en knapp majoritet emot vad utskottet enhälligt uttalat sig för.

Vad skola vi egentligen få sysselsätta oss med? Är det bara herrarna i folkförbundet, som skola få sysselsätta sig med dessa frågor nere i Genève? Nog borde vi till en början kunna tillägna oss förstånd på att ett världsspråk vid sidan av modersmålen vore önskvärt, en internationell fredsfaktor som knappast någon annan.

Vi känna, att detta är en folklig fråga. Och vi borde väl förstå att för oss, som ha ett språk som inte är gångbart mynt i världen, är det en nationell livsfråga, att denna stora sak, för vilken småfolket i alla länder arbetar med stöd även av många lärda män på de högre höjderna, blir upptagen till allvarlig behandling. Och det är behövt framför allt just nu.

I en tidigare av mig väckt motion hade jag åberopat, att vid folkförbundets stiftande hade icke mindre än 14 staters delegerade begärt ett världsspråk och t. o. m. tagit språnget fullt ut och begärt esperanto, som då slagit mest igenom och som sedan dess ännu mera slagit igenom. Vidare hade folkförbundets generalsekretariat i en stor enquête förordat ett världsspråk, och därvid förordades esperanto, som efter undersökningar befunnits vara det mest lämpliga och redan beprövade. Vidare hade det engelska vetenskapssamfundets språkkommitté uttalat, att det var nödvändigt att få ett världsspråk vid sidan

Om ett gemensamt världsspråk. (Forts.)

av nationalspråken, och då hade kommittén vägt mellan esperanto och ido, men stannat för esperanto.

Då trodde jag, att riksdagen 1937 åtminstone skulle kunna tycka, att det i fråga om det auktoritativa var ganska bra förspänt, men då fick man av det dåvarande utskottet veta följande i stället. Sedan år 1920 av lord Robert Cecil och andra yrkande framstälts om, att folkförbundet måtte förorda skolundervisning i esperanto, hade den internationella kommissionen för internationellt samarbete i augusti 1923 avstyrkt ett konstgjort hjälpspråk. Och detta gjorde ett sådant intryck på utskottet, att det avstyrkte motionen.

Jag frågade utskottets sekreterare, varför man, när man hade så många andra goda belägg från auktoriteter i saken, just dragit fram lord Robert Cecil. Jo, han var en så känd och framstående person, sade sekreteraren. Han var en av Sydafrikas delegerade, som följde sina kamrater i delegationen i deras framställning. Sedan har han dock vederligen inte tagit ett enda steg för denna frågas förverkligande. Det var väl ett ganska magert åberopande, till skillnad från mina auktoriteter, som äro moderna auktoriteter.

De där engelska lorderna spela för övrigt en alldeles för stor roll i politiken för närvarande. Bara en person har »lord» framför namnet, blir han genast särdeles märkvärdig.

Jag skall nu också tala om att de 14 delegerades i Nationernas förbund yrkande gick igenom de olika instanserna och stannade slutligen hos kommissionen för intellektuellt samarbete, som hade två hela dagars sammanträde om saken, enligt vad protokollen utvisa. Och sedan kom denna under franskt inflytande stående kommission till följande resultat: Den kunde inte rekommendera ett konstgjort hjälpspråk, utan ansåg att kommissionens bemödanden framför allt borde inriktas på att främja studiet av levande språk och av främmande länders litteratur. Ett sådant studium, sade kommissionen vidare, utgör ett av de verksamaste medlen för att uppnå ett intellektuellt och moraliskt närmande mellan människor av skilda nationaliteter!

Detta gäller väl således också svenska, ty det talas inte om något visst språk, utan om alla språk. Det *enda* överkomliga och ändamålsenliga är uppenbarligen, som ett världsspråkfolk också enhälligt förstått, att alla språkfamiljer lära sig samma världsspråk vid sidan av sina skiftande och stridiga nationalspråk.

En mera lysande verifikation till »den ringa vishet, varmed världen regeras» är väl förenämnda pekoral, framsprunget ur folkförbundets högsta instans för intellektuellt samarbete.

Där slogo fransmännen sålunda totalt ihjäl detta fruktade förslag, som skulle göra att det franska språket inte skulle bli det universella hjälpspråket eller det universella världsspråket.

Så kom frågan år 1931 till det första tillfälliga utskottet i första kammaren. Detta utskott uttalade, att från de stora kulturnationerna kunde man inte förvänta någon redobogenhet att medverka till frågans lösning, och därför borde det inte heller fästas något avseende vid densamma.

Här ha vi således, herr talman, en sak, som småfolket i hela världen kämpar för och som det även gått för sig att i denna kammare antaga med stor majoritet två gånger. Då kan den väl inte vara så föraktlig, som den nu sjunkit ned att bli i 1939 års utrikesutskott. Inte trodde jag i mina bemödanden för ett utrikesutskott, att detta utskott skulle ställa sig så emot all slags andlig framfärd på utrikespolitikens vägar, som sedan visat sig vara fallet. Ja, förlåt, herr talman, jag är ganska upprörd därför att jag upplevat de här frågorna så många gånger, och jag vet, att det varit bättre tider för dessa idéer. Jag

Om ett gemensamt världsspråk. (Forts.)

kan heller aldrig glömma de framstötter, som från första kammarens sida gjorts i fråga om världsspråket både 1921 och även sedan.

Jag yrkar således bifall till motionen men kommer inte att begära votering. Jag återkommer emellertid, när vi nu få se, hur det gått med den åländska frågan, som ju också är en språkfråga. Då kunna vi nästa år få ännu större skäl att diskutera världsspraksfrågans ofrånkomlighet, såsom led i en internationell rättsordning ehuru denna visserligen är alldeles likgiltig för den upprustningshypnos, i vilken vi nu befinna oss.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet endast yrkats, av herr *Lindhagen*, att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare enligt herr *Lindhagens* yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. vissa
europeiska
minoriteters
rätt.*

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om vissa europeiska minoriteters rätt.

I en inom första kammaren väckt, till utrikesutskottet hänvisad motion, nr 49, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa:

1) att regeringen måtte taga initiativ till en internationell överenskommelse om trygghed likställighet och självstyrelse till rimlig omfattning för europeiska minoriteter, som icke genom segerfreden erhållit en sådan omtanke;

2) eller — om detta nu ej bifölles — att regeringen ville taga initiativ efter samråd mellan Sverige, Finland och den svenska Finlandsbefolkningen för ett sådant minoritetsskydd under internationell kontroll för den svenskfinska befolkningen på Finlands fastland.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anført:

»Utskottet är icke övertygat om lämpligheten av initiativ från svensk sida för åstadkommande av sådant skydd för minoriteter i europeiska stater, som av motionären åsyftas, och hemställer därför, att motionen I:49 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr *Lindhagen*: Det gäller här en, särskilt i den situation, i vilken vi nu befinna oss, viktig fråga.

Det förhåller sig nämligen så, att när världskriget slutades, bestämdes i Versaillesfredens och i folkförbundets statuter, att man skulle skydda de europeiska minoriteter — inga andra — som berörts av världskriget och fått förbli minoriteter, då de inte ansetts kunna överflyttas till sina stamländer. Dem skulle folkförbundet skydda genom att bereda dem en viss självstyrelse och bevara dem mot förtryck. Det har nu inte kunnat bli så mycket av dessa planer, ty man kan ju inte från Genève hålla hand över allt som i motsättning till dessa avsikter sker i det härskande landet. Det har med andra ord blivit en lagruin av dessa bestämmelser, men den goda viljan kvarstår i alla fall. Därför har också framkallats en diskussion, om inte detta minoritetsskydd borde utsträckas även till sådana minoriteter, som inte fingo sina förhållanden reglerade genom Versaillesfreden, och till dem höra på sätt och vis de svenskatalande i Finland. Finland blev visserligen formellt taget fritt genom Versaillesfreden, men var redan då fritt, kan man säga, därför att Sovjetunionen

Ang. vissa europeiska minoriteters rätt. (Forts.)

hade frigjort det, så att Versaillesfreden bara blev en bekräftelse på den frihet, Sovjetunionen redan tilldelat Finland. Därför har inte den svenska minoriteten i Finland kunnat få något skydd under folkförbundets statuter, och då har också som sagt uppkommit frågan, om inte folkförbundets skydd åt europeiska nationaliteter borde fullkomnas så, att det utsträcktes även till sådana minoriteter, som inte berördes av Versaillesfreden. Dit hör denna minoritet i Finland.

Innan man nu beslutar sig för att gå i par med den finska regeringen för att i strid med den svenska uppfattningen under alla föregående tider befästa Åland, bör det väl i alla fall vara en primär fråga, att man först gör upp med den finska regeringen och den finsktalande stora majoriteten därom, att det blir en bestående ordning på basis av likaberättigande mellan svenskt språk och finskt språk. Men samtidigt som man nu skall gå till den andra aktionen, pågår i Finland hetsen mot svenskt språk i så gott som alla instanser i det tysta. Det var en gång som Sandler vid en kongress uttalade, att just en sådan sak, som förordas i min motion, hade också han sympatier för, men det har han väl inte nu längre, eftersom han gick härifrån, fastän jag hade tänkt, att han skulle stödja mig.

Detta är, som sagt, således en stor fråga och är det just nu särskilt på grund av Ålandsfrågans aktualitet.

Utskottet säger helt kort, att »utskottet är icke övertygat om lämpligheten av initiativ från svensk sida för åstadkommande av sådant skydd för minoriteter i europeiska stater, som av motionären åsyftas», etc. Utskottet är »icke övertygat»; utskottet har med andra ord ingen mening om saken, ty har man det, så uttrycker man sig inte på det sättet, som utskottet gör. Och vad beträffar yrkandet, att initiativet skall utgå från svensk sida — om det nu är därpå som tonvikten för utskottets avslagsyrkande ligger — så är det just från svensk sida ett sådant initiativ framförallt bör utgå för att Sverige skall skydda sina irridenta i Finland.

Jag yrkar bifall till denna föraktade, men särdeles aktuella och viktiga motion.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare, enligt herr *Lindhagens* yrkande, på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av *Ang. tullen å Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa rör m. m.* m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 maj 1939 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 303, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga förslag till ändringar i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan att träda i kraft å dag som Kungl. Maj:t bestämde;

dels såsom ytterligare tillägg till gällande tulltaxa besluta, att vid införsel från utlandet skulle för tiden från och med den 1 juli 1939 till och med den 30 juni 1941 utöver enligt tulltaxan stadgad tull utgå tilläggstull på sätt i propositionen sades.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat en förhöjning av tullsatserna för vissa rör av järn och stål.

Ang. tullen å rör m. m. (Forts.)

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen de likalydande motionerna nr 340 i första kammaren av herrar *Elof Andersson* och *Albertsson* samt nr 512 i andra kammaren av herr *Carlström* m. fl., vari hemställt, att förevarande proposition, nr 303, i vad den gällde tullsatserna å rör, icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 303 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å de likalydande motionerna I: 340 av herrar *Elof Andersson* och *Albertsson* samt II: 512 av herr *Carlström* m. fl.,

1) antaga i betänkandet infört förslag till ändringar i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan att träda i kraft å dag som Kungl. Maj:t bestämde;

2) besluta såsom ytterligare tillägg till gällande tulltaxa, att vid införsel från utlandet skulle för tiden från och med den 1 juli 1939 till och med den 30 juni 1941 utöver enligt tulltaxan stadgad tull utgå tilläggstull på sätt i betänkandet sades;

3) besluta såsom ytterligare tillägg till gällande tulltaxa, att vid införsel från utlandet skulle från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 30 april 1940 utöver enligt tulltaxan stadgad tull utgå tilläggstull på sätt nedan sägs:

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tilläggstull för 100 kg kronor
ur 782	ur 1425—1427	Rör: valsade eller varmdragna, andra än stålmufrör utan söm: icke bearbetade, härunder inbegripna nitade och falsade, hållande i yttre diameter: 50 mm eller däröver N mindre än 50 mm N	2:— 3:—
ur 783	ur 1428	bearbetade, härunder inbegripna böjda, formade till spiraler, försedda med flänsar, rör med ökad godstjocklek på ändarna samt rör med ändarna hopvållda, hållande i yttre diameter: 50 mm eller däröver N mindre än 50 mm N	2:— 3:—
784	1429—1430	kalldragna, med en godstjocklek av: 2 mm eller däröver N	2:—
ur 1065	1947	Vattenmätare med högst 40 mm genomloppsöppning E	200:—

Reservation hade anmälts av herrar *Elon Andersson*, *Andersson* i Dunker, *Hammarlund* och *De Geer* i Lesjöfors, vilka dock ej antytt sin mening.

På framställning av herr talmannen beslöts att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis.

*Ang. tullen å rör m. m. (Forts.)**Punkterna 1 och 2.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Jag har tillåtit mig att till utskottets utlåtande i denna punkt foga en reservation, och eftersom jag icke i betänkandet närmare angivit de synpunkter, varpå den grundar sig, hemställer jag att få taga kammarens tid i anspråk några minuter för att redogöra här för.

Inledningsvis skulle jag vilja påpeka, att denna tullfråga är den största och viktigaste av dem, som förelagts årets riksdag. Den har avsevärda ekonomiska konsekvenser, och i dess verkningskrets inrymmas också intressen, som riksdagen tidigare haft anledning att syssla med och som den då visat sin sympati.

Att jag inte oreserverat kunnat ansluta mig till utskottets mening, beror på både principiella och framför allt praktiska sociala skäl. Jag har nämligen inte kunna bli alldeles övertygad om att det inte är att missbruka tulltaxan om man såsom här ifrågasatts lånar ut den åt enskilda företag för att användas som slagvapen vid deras enskilda förhandlingar med främmande intressen. Jag väntar den invändningen, att sådant förekommit och förekommer såväl hos oss som annorstädes. Jag kan inte bestrida det, men detta förringar inte anmärkningens principiella innebörd och kan, såsom jag ser saken, inte utgöra något skäl för att man med samma öppna beredvillighet som hittills skall fortsätta på en väg, som åtminstone måste anses tvivelaktig.

Men min reservation grundar sig också och framför allt på vissa praktiska sociala skäl. De järnrör, varom här är fråga, äro sådana, som i olika avseenden komma till användning inom byggnadsindustrin. Det är således fråga om en såväl för den allmänna som enskilda hushållningen viktig produkt, och ett fördyrande därav återverkar på en bred och för kostnader mycket känslig marknad. Man skall inte heller bagatellisera storleken av den ökade kostnad, som kan följa med tullförhöjningen. Den tulltekniska sakkunskap, som utskottet förfogade över, har upplyst om att tullhöjningen i genomsnitt kan beräknas till omkring 80 % och att detta betyder, att tullen höjes från omkring 15 % till omkring 25 % av importvärdet på rör. Det meddelades även i utskottet en uppgift om den praktiska verkan därav, grundad på ett faktiskt förhållande och således inte föranledd endast av en teoretisk beräkning. Den omfattade ett egnahemsföretag med ett tjugutal egnahem, inberäknat nödiga servisleddningar för hela det område, som bebyggelsen berörde. För dessa skulle den förhöjda tullen medföra en fördyring av byggnadskostnaderna med 35 å 40 kronor för varje lägenhet. När man vet, vilken roll de kontanta utgifterna spela för all byggnadskostnad på landsbygden, kan man inte undervärdera betydelsen av dessa siffror. Även om fördyringen i fråga om nybyggnader förefaller relativt obetydlig i förhållande till hela byggnadskostnaden, skall man inte glömma bort, att det här i mycket stor utsträckning rör sig om sådana arbeten, som gälla modernisering av gamla byggnader särskilt lantbruksbyggnader och att kostnadsökningen i dessa fall, i relation till hela kostnaden, blir avsevärt mera betydande än då det gäller ett nybygges hela kostnad. Jag skall visst inte fördölja, att det även i utskottet nämndes andra exempel med lägre kostnadssiffror, men dessa föreföllo vara hänförliga till förhållanden, som i varje fall inte äro allmänna på landsbygden och där den förra uppgiften säkert har en vidsträcktare sannolikhet. Om det finns något att anmärka mot den, är det nog snarare, att dess siffror äro för låga, i synnerhet om man tager hänsyn till de särskilda omständigheter, som gälla beträffande lantgårdarnas behov.

Ang. tullen å rör m. m. (Forts.)

Jag har, herr talman, visst inte glömt att de svenska industriföretag, varom här är fråga, förbundet sig att inte taga tullhöjningen till intäkt för en höjning av den svenska prisnivån, sådan den var före den 15 april i år, d. v. s. medan den internationella prisöverenskommelse, som numera brutits, ännu gällde. Jag har inga som helst skäl att draga i tvivelsmål det uppriktiga allvaret i denna försäkran, men jag har heller ingen anledning att underlåta en erinran om de många svåröverskådliga faktorer, som under tullens hägn kunna tänkas såsom skäl för en prisförhöjning. Även om man accepterar denna försäkran utan några som helst reflexioner angående dess innebörd, kvarstår emellertid det förhållandet, att man därmed medvetet låser fast priset vid en nivå, som med hänsyn till andra intressen, vilka riksdagen tidigare i år gjort sig solidarisk med, sannolikt skulle tåla vid en sänkning. Denna kammare har, såväl som medkammaren, uppmärksammat de höga byggnadskostnaderna på landsbygden och begärt en utredning därom, och man erinrade därvid inte bara om arbetslönerna utan även — och på sina håll framför allt — om de höga materialprisens dryga andel i detta förhållande. Jag förmodar, att man menat allvar såväl med denna begäran om utredning som också i fråga om vilka faktorer, som man ansett särdeles betydelsefulla att undersöka. Och då kan det absolut icke stå i överensstämmelse med riksdagens mening att ytterligare fördyra materialprisen, inte ens att genom statliga åtgärder låsa fast dem på nuvarande nivå, utan man bör i stället söka *nedbringa* dem. Ur den synpunkten ter det sig nog ganska underligt, när man vill låta denna utredning starta med den svåra belastning, som en ytterligare höjd tull på ett så viktigt byggnadsmaterial som de här nämnda rören skulle komma att medföra.

Nu skall jag, herr talman, villigt medge, att det förslag, som har framgått ur utskottets behandling av frågan, utgör en betydande förbättring av det, som Kungl. Maj:t förelagt riksdagen. Det är inte längre fråga om en tull, bestående tills vidare såsom en normal åtgärd. Utskottets förslag rör sig nämligen om en provisorisk åtgärd, en tilläggs tull, tillkommen av särskild anledning och för särskilda ändamål. Denna förändrade och enligt mitt sätt att se förbättrade karaktär i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag understrykes ytterligare av utskottets förslag att giva tullen endast temporär giltighet. Jag har dock inte heller i detta hänseende kunnat helt bemästra mina betänkligheter. All erfarenhet talar tyvärr för att även provisoriska tilläggs-tullar, tillkomna för speciella ändamål, ha en obehaglig benägenhet att bli bestående. Jag vill därför gärna begagna detta tillfälle att bestämt understryka denna del av utskottets förslag, som för mig är det viktigaste och som förnämligast föranlett mig att icke vidhålla ett eljest rest bestämt yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Då riksdagen i fortsättningen får behandla denna fråga, är det därför av mycket stor vikt, att man noga beaktar faran för att tullen blir en bestående pålaga, att man ser till att den inte kommer att kvarstå som ett för den svenska marknaden fördyrande moment även sedan de nu aktuella omständigheterna icke längre motivera dess bibehållande.

Med denna på verkligt allvarliga farhågor grundade erinran har jag, herr talman, nått slutet av vad jag ville säga. Jag nöjer mig med dessa kritiska reflexioner, som återge den ståndpunkt jag intagit under frågans behandling i utskottet och på vilka min reservation grundar sig. Jag har således för min del intet yrkande.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Som kammaren behagade finna, ha jag och herr Albertsson tillåtit oss att väcka en motion i anledning av den kungl. proposition, som nu behandlas. Vi yrka i denna motion, att proposi-

Ang. tullen å rör m. m. (Forts.)

tionen i vad den gäller tullsatserna på rör, icke måtte av riksdagen bifallas.

Vi motivera vårt yrkande därmed, att en tullförhöjning skulle komma att företrädesvis drabba sådana rör, som användas inom byggnadsindustrien och att praktiskt taget alla slag av rör, som användas för såväl värme- som vattenledningar, skulle komma att beröras av denna tullhöjning. Vi framhålla även, att en förhöjning av tullen å dylika rör skulle stå i strid med andra viktigare samhällsintressen, vilka under sista tiden gjort sig starkt påminta, inte minst vid innevarande års riksdag. Vi syfta med detta uttalande närmast på kraven angående byggnadskostnadernas nedbringande, särskilt med hänsyn till landsbygdens förhållanden. Dessutom framhålla vi, att de krav, som från olika partiers sida framförts vid innevarande års riksdag i ett antal motioner, vilka avse att minska byggnadskostnaderna, icke minst på landsbygden, har riksdagen gått till mötes genom att besluta skrivelse till Kungl. Maj:t angående förevarande spörsmål. Vi ha därför inte kunnat finna, att det skulle stå i överensstämmelse med riksdagens tidigare under året uttalade önskan — som ju går ut på att minska byggnadskostnaderna — om man nu skulle gå in för en ökning av tullen på dessa rör.

Visserligen ha vi beaktat vad utskottet säger och även vad som anföres i den kungl. propositionen, där man försöker lugna oss med att de svenska rörtillverkarna skulle ha gjort en utfästelse, som skulle gå ut på, att de inte ämna utnyttja den föreslagna ökningen av tullskyddet till att åstadkomma en höjning av den svenska prisnivån för ifrågavarande rör utöver de priser, som gällde under tiden till den 15 april 1939. Utskottet understryker också för sin del önskvärdheten av att dessa rör, i den mån de användas för byggnadsändamål, icke genom tullförhöjningen måtte drabbas av någon prisfördyring. Ja, det är gott och väl med dessa lugnande uttalanden, och de få ju betyda vad de kunna, men enligt min mening förplikta de kanske inte till något, sedan riksdagen har gått med på att höja tullen. Visar det sig, att vederbörande tillverkare behöva tillgripa en prisförhöjning, även när det gäller rör, som användas för byggnadsändamål, så kommer förmodligen en sådan höjning att äga rum.

Jag anser mig därför, herr talman, även om jag förstår, att jag inte kan ha någon utsikt att vinna något med detta yrkande, böra yrka bifall till min motion, vilken innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition i den nu förevarande punkten.

I herr Elof Anderssons yttrande instämde herr *Näslund*.

Herr Bärq, Johan: Herr talman! Den förste ärade talaren, som ju också låtit anteckna sig som reservant, har här, ehuru han inte gjorde något yrkande, radat upp ett flertal betänkligheter, som skulle tala inte allenast mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag utan även mot ett beslut i den modifierade form, som utskottet givit propositionen. När herr Elon Andersson slutade sitt anförande utan yrkande, tänker jag mig, att de, som inte kände till sammanhanget i ärendets behandling, frågade sig varför han inte, efter denna starka motivering för ett avslag, slutar med ett avslagsyrkande. Jag vet, och jag är säker om att jag kan få den saken bestyrkt här av talaren själv, att detta väl berodde på, att de skäl, som inom utskottet förebragts för bifall till propositionen eller till utskottets betänkande, icke alls vidrördes av talaren. Alla de motiv mot en tullförhöjning, som herr Elon Andersson anförde här, ha förut framdragits i utskottet och flera än dessa för resten. Men när man vägde dessa skäl mot de av herr Elon Andersson icke berörda skälen för utskottets

Ang. tullen å rör m. m. (Forts.)

hemställan, ha de senare av en stor majoritet inom utskottet befunnits väga så starkt, att betänkligheterna fått falla och att till och med herr Elon Andersson och hans meningsfränder avstått från att göra något yrkande. Det är nu motionären själv, som framställer detta yrkande. Jag tillåter mig gissa, att om herr Elof Andersson varit i tillfälle att deltaga i utskottsarbetet, skulle även han nöjt sig med att liksom sin partivän avge en blank reservation. Detta förhållande måste tala sitt särskilda språk.

Vad som emellertid gjort ett litet pinsamt eller jag kan hellre säga litet ofördelaktigt intryck på mig var, att herr Elof Andersson här, om jag uppfattade honom rätt, uttalade den åsikten, att de förbindelser, som rörtillverkarna avgivit att efter en eventuell tullförhöjning icke höja prisen på rör utöver de pris, som gällde till den 15 april 1939, icke skulle anses förpliktade till något. Jag skulle finna det synnerligen farligt, om den uppfattningen vore mera allmän i kammaren eller i riksdagen, att en sådan till departementet avgiven skriftlig förbindelse — som även företetts i utskottet och mot vars formulering man där inte haft något att anmärka — skulle utan vidare på detta officiella sätt förklaras vara av noll och intet värde. Utskottet har för sin del tillmätt den det största värde, och om jag skulle tillägga något i denna sak, så ansluter jag mig närmast till vad herr Elon Andersson i denna del tryckte på, när han framhöll, att det bör vara Kungl. Maj:t ytterst angeläget att se till, att denna förbindelse kommer att få gällande kraft. Och om den får det, har, såvitt jag förstår, ingenting inträffat, som till följd av tullförhöjningen möjliggör någon ökning av prisen utöver vad som gällde vid här nämnda datum. Därmed borde väl också det väsentliga av alla betänkligheter kunna falla.

Dessutom har i utskottet — och mot detta har icke någon erinran framställts från departementet — till skillnad mot vad som föreslogs i propositionen, föreslagits, att tullhöjningen skulle gälla endast för en begränsad tid, nämligen till den 30 april 1940, således mindre än ett år. Under denna tid lär väl, även om denna försäkran från fabrikanterna att icke höja prisen inte hade avgivits, inte något avsevärt kunna hända, men nu är ju även den eventualiteten förebyggd.

Skälen till denna proposition liksom till utskottets tillstyrkande är ju — det är ovedersägligt — det förhållandet, att den internationella rörkartellen övat en uppenbar dumping vid sin rölförsäljning inom Sverige. Detta har sina speciella orsaker, som det knappast lönar sig att här närmare utveckla. Det har mindre varit prisfrågan än frågan om avsättningsmöjligheterna för de svenska rörtillverkarna som därvid spelat in. Jag frågar mig nu: om ett sådant dumpingkrig fortsätter och resultatet blir, att den svenska industrien på området nödgas nedlägga sin tillverkning, vad har man därigenom vunnit? Jag är alldeles övertygad om att icke komma konsumenterna av vattenledningsrör och rör till byggnader, varom här särskilt talas, att förtjäna på detta.

Jag vill tillägga, herr talman, att i detta sammanhang har jag också hyst betänksamhet i ett avseende, som icke här nämnts, och det är, att det kan hända, att den hjälp, som statsmakterna velat ge rörtillverkarna här i landet i striden med rörkartellen, givetvis såvitt jag kan se, kan innebära, att en sammansvetsning i fortsättningen kommer att ske mellan de svenska rörtillverkarna och kartellen, och det kan ha sina olägenheter. Men hur man än vänder sig i denna fråga, är man utsatt för vissa risker, och det har syntts mig, att den mindre risken vore att åt de svenska tillverkarna ge en chans, att kunna hävda sin ställning, inte för att höja priserna, men för att få större

Ang. tullen å rör m. m. (Förts.)

avsättningsområde än den internationella kartellen velat medge dem. Det är om den saken striden står.

Vad beträffar de ökade kostnader, som skulle drabba särskilt egnahemsverksamheten, om — jag säger om — denna prisförhöjning skulle komma till stånd, så har herr Elon Andersson här framfört några exempel. Jag skall inte trötta kammaren med att draga fram en rad liknande exempel, men en del sådana, stödda på verkliga fakta, har jag här i min hand i en p. m., under-tecknad av en statsämbetsman, som speciellt sysslar med dessa ting. Han visar, att kostnaden, om priset verkligen komme att höjas på den svenska marknaden, vilket vi förutsätta icke får ske, kommer att röra sig om ytterst små belopp. En mindre villa skulle således komma att betinga en ökad bruttokostnad av 12 kronor och i vissa fall av omkring 17 kronor. Om det är fråga om anläggningar på landsbygden med längre rörledningar utanför byggnaderna, blir givetvis kostnaden ökad i förhållande därtill. Jag nämner detta endast för att visa, att denna prisökning — som jag förmodar kommer att utbli — om tullen komme att fritt få verka, i varje fall rör sig om så små belopp i förhållande till byggnadskostnaderna i övrigt, att man inte kan tillmäta den som argument någon egentlig betydelse. Jag föreställer mig, att den risk, som här har påpekats inför kammaren, visst icke är större, än att kammaren utan några betänkligheter skall kunna följa utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Jag vill gärna bestyrka den uppgift, som den siste ärade talaren lämnade, att den nuvarande situationen, som inträffat på grund av förhållanden, som jag inte vill ingå på och om vars oundviklighet jag inte heller vill fälla något omdöme, i mycket hög grad inverkat på utskottets ställningstagande. Jag påpekade emellertid, såsom den ärade talaren säkerligen uppfattade, i mitt första anförande, att det förnämsta skälet, som föranlett mig att återtaga mitt i utskottet framställda avslagsyrkande, är just den omständigheten, att utskottet föreslår tullförhöjningen såsom en *provisorisk* åtgärd. Detta betyder således, att de skäl, som framförts i utskottet till förmån för tullförhöjningen såsom sådan, icke ha förmått övertyga mig. Jag har däremot böjt mig för den omständigheten, att man i nuvarande situation måhända skulle kunna ha en viss nytta av den föreslagna tullförhöjningen, men jag har gjort detta i den bestämda förhoppningen och förväntan, att tullförhöjningen inte heller skall bli någonting mer, än vad utskottet anser, att den skall vara, nämligen en provisorisk åtgärd, som upphör att vara till, när förutsättningarna för dess tillkomst försvunnit.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag noterar med tacksamhet de upplysningar, som utskottets ärade vice ordförande lämnade till bekräftande av innebörden av den utfästelse, som gjorts från de svenska rörtillverkarnas sida och som omnämnes i utskottets utlåtande. Jag är, som sagt, tacksam för dessa upplysningar och hoppas, att Kungl. Maj:t noggsamt måtte tillse, att denna utfästelse också uppfylles.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. omsättnings-
ningsskatten
å sprit-
drycker m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 12 januari 1939 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 27, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

I de till utskottet hänvisade, i anledning av nämnda proposition väckta likalydande motionerna nr 158 i första kammaren av herr *Bergman* och nr 317 i andra kammaren av herr *Fredberg* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte höja det i propositionen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker föreslagna beloppet av omsättningsskatten med två kronor pr liter.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 12 maj 1939 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 309, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade, ändrade förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker:

Häri genom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken förordning gäller intill utgången av juni månad 1939, skall äga fortsatt tillämpning efter nämnda tidpunkt intill utgången av juni månad 1940, dock att 2 § 1 mom. i förordningen från och med den 1 juli 1939 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

1 mom. Omsättningsskatt upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 2 kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningsskatten.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av bland annat förenämnda proposition nr 309 väckta likalydande motionerna nr 342 i första kammaren av herr *Linderot* och nr 513 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå m. fl., vari såvitt nu var i fråga hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 309.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande propositioner nr 27 och 309 samt de likalydande motionerna I: 158 av herr *Bergman* och II: 317 av herr *Fredberg* m. fl. ävensom med avslag å de likalydande motionerna I: 342 av herr *Linderot* och II: 513 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl., såvitt sistnämnda motioner avsågo omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, antaga det vid propositionen nr 309 fogade förslaget till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Herr **Linderot**: Herr talman! Formellt är ju detta ett skatteärende, och utskottet har inte heller anfört några andra skäl för sitt ståndpunktstagande än rent budgetära sådana. Det torde väl emellertid vara uppenbart för alla, att detta inte endast är en skattefråga utan ett spörsmål, som har en avsevärt större social betydelse, än vad skatteärenden i allmänhet ha. Det är i lika

Ang. omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

hög grad en fråga om statens nykterhetspolitik som en budgetär fråga. Jag tror därför, att herr talmannen säkerligen tillåter mig att säga några ord i anledning av de särskilda synpunkter, som jag för min del lägger på ärendet. Vi ha ju också från den kommunistiska partigruppen i riksdagen väckt en motion i frågan, i vilken vi anfört de synpunkter, som vi anse vara väsentliga.

Skatten på spritdrycker anser man tillbörlig från den utgångspunkten, att spritdryckerna äro en lyxartikel, som väl därtill för konsumenterna i allmänhet få betraktas såsom en skadlig vara. Därmed kan man emellertid inte utan vidare gå in för en beskattning i vilken utsträckning som helst av denna lyxvara, spriten. Man måste nämligen utgå från det faktiska förhållandet, om vilket jag inte här skall upptaga någon diskussion utan vars tillvaro jag endast vill påpeka, att tack vare — jag understryker tack vare — den statliga politiken på detta område är för närvarande den stora majoriteten av svenska folket förbrukare av alkoholhaltiga drycker. För ett mycket stort antal människor är spriten den enda lilla ersättning för glädje, som de ha tillgång till, och det är enligt min uppfattning en falsk politik gentemot dessa människor att beskatta spritdryckerna på det sätt, som nu sker. Jag anser, att det är oriktigt, att staten i så stor utsträckning, som för närvarande är fallet, skall basera sina finanser på folkets brännvinstörst, för att tala populärt. När nu snart ända upp till 200 miljoner kronor av statens inkomster skola tagas ut i form av spritskatt, är det ju uppenbart, att staten blir intresserad av att folk super mycket. Staten måste då göra propaganda för alkoholkonsumtion, och staten gör det också. Svenska staten driver en mycket flitig propaganda för att folk skall supa. Jag hade tänkt att taga med mig hit litet av det propagandamaterial, som svenska staten tillhandahåller för att övertala oss att dricka sprit, och visa det här i kammaren. Jag trodde emellertid inte, att jag skulle hinna få ordet i denna fråga, eftersom jag måste resa med ett tåg, som går om några minuter. Av den anledningen avstod jag från att taga med mig detta propagandamaterial, men vem som vill kan gå in på spritbolaget och få det propagandamaterial, som finns för spriten, och övertyga sig om att staten verkligen driver en sådan propagandaverksamhet. Jag anser, att det är omoraliskt, att staten skall ockra på det begär eller behov, om man så vill säga, när det gäller spritdrycker, som kan finnas hos människorna. Om staten använde de 200 miljoner kronor, som man får in på spritskatten, till att göra någonting för att få till stånd en alkoholfri kultur här i landet och alltså åstadkomma något, som motverkade det allmänna spritbruket, skulle det ju åtminstone kunna anföras något moraliskt skäl från statens sida för denna beskattning. Då någonting sådant emellertid inte göres, tillåter jag mig att vidhålla min mening, att det är en synnerligen omoralisk ståndpunkt, som statsmakterna härvidlag intaga.

Det är ju givet, att om nya bombplan och militära försvarsmedel av olika slag skola supas ihop av svenska folket, måste supsednen bli en för staten nödvändig företeelse. Det är därför, som vi i vår motion ha påpekat nödvändigheten av en begränsning av spritbeskattningen.

Jag vill anföras ännu ett skäl för en dylik begränsning. Det finns inte någonting ur social synpunkt farligare än en utbredd hembränningsindustri. De, som varit med under olika tider här i landet, då hembränningen tagit särskild fart, och sett, vilka förhållanden, som en utbredd hembränning medför för familjerna och samhället, måste väl ändå vara eniga om att hembränningsindustrien medför de svåraste sociala vådor för vårt land. Om staten fortsätter att höja spritskatten, såsom nu här sker, tror jag, att detta kommer att bli liktydigt med att direkt uppmuntra hembränning och smuggling. Jag

Ang. omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

är nämligen övertygad om att vi nu ungefär ha nått den gräns, då statens beskattning av spriten blir en åtgärd, som direkt befordrar hembränning och smuggling. Det är emellertid givetvis inte endast priset, som är avgörande härvidlag. Även statens spritpolitik i övrigt är sådan, att man faktiskt tvingar en mängd ungdomar till lagbrott av rent psykologiska skäl. Många ungdomar finna det nämligen synnerligen orättvist, att de skola vara utestängda från den medborgerliga rättighet, som heter innehav av motbok. Dessa ungdomar bli därför kunder hos smugglare och hembrännare.

Jag förstår, herr talman, mycket väl, att kammaren inte vill, att jag nu till behandling skall upptaga hela frågan om statens nykterhetspolitik, eller rättare sagt, statens spritpolitik i hela dess omfattning. Jag har emellertid velat påvisa några av de skäl, som föranlett riksdagens kommunistiska grupp att väcka en motion med yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts proposition om höjning av spritskatten. Utöver vad jag redan anført, vill jag endast tillägga, att vi inte ha förbisett, att man för budgeten kan behöva de 10 miljoner kronor, som den nu föreslagna förhöjningen av spritskatten avser att tillföra statskassan, men vi ha i vår motion föreslagit, att dessa 10 miljoner kronor skola tillföras statskassan genom att man höjer beskattningen av bolagen till 155 procent av grundbeloppet i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 130. Den förändring av skattesatserna för bolagen, som inträder genom riksdagens beslut av i fjol, kommer nämligen att sänka bolagens skatteböroda i sådan grad, att även med den höjning av grundavgiften till 155 procent, som vi ha föreslagit i vår motion, skulle bolagen i alla fall inte komma upp till en högre skatt, än vad de ungefär fingo betala år 1938 enligt de gamla skattesatserna. Man kunde därför enligt vår mening mycket väl avstå från den hittillsvarande omoraliska spritpolitiken, varav den nu föreslagna höjningen av spritskatten är en del, och i stället på ett mycket enklare sätt av de i dessa tider i de flesta fall så bärkraftiga bolagen taga ut de pengar, som man måste tillföra budgeten. Jag kan inte förstå annat, än att denna utväg att beskatta bolagen skulle vara en ur statens och ur alla synpunkter betydligt bättre väg att gå än den, som Kungl. Maj:t och nu också utskottet ansett vara riktig.

Med dessa kommentarer till vad som föreslås i den kommunistiska partitionen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig i denna kammare väckta motionen nr 342.

Herr Bergman: Herr talman! Det var med ett visst förväntansfullt intresse, som jag lyssnade, när den siste ärade talaren började sitt anförande. Jag hade inte sett honom på åtskilliga år, förrän jag vid början av denna riksdag på nytt träffade honom som ledamot av denna kammare. Jag tänkte då, att det skulle vara angenämt att få återknyta bekantskapen med en man som jag en gång betraktat som en av nykterhetsrörelsens framtidsmän här i landet. Han berättade nyss i ett anförande här i kammaren, att han varit med och sjungit på min femtioårsdag. Jag visste inte att han var med i den arbetarsångkör, som då gjorde mig den äran, och jag ber att få begagna tillfället att ge honom ett uppriktigt men tyvärr något senkommet tack för denna älskvardhet. Vi stå emellertid numera, förefaller det, i fullständigt motsatta läger. Och i den fråga vi nu behandla var hans inlägg, synes det mig, föga tacknämligt.

Det är märkvärdigt, på hur olika sätt man kan resonera om moral. Herr Linderot tycks nu anse det vara ett moraliskt krav att göra spriten billig! Frågan om spritskatterna var för några år sedan föremål för behandling i engelska parlamentet. Ledaren för Labour party, det vill säga engelska arbetarpartiet, höll då ett stort anförande i frågan. Han hade en helt annan syn

Ang. omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

på samhällsmoralen. Någon hade tidigare under debatten sagt, att spritskatterna innebure en klasslagstiftning, enär det till följd av dem blir ett privilegium för folk, som har gott om pengar, att få köpa sprit, och han beklagade att man inte unnar de fattiga detta privilegium. Ledaren för Englands Labour party svarade härpå ungefär följande: Englands arbetarparti avstår med största nöje detta privilegium till de rika, ifall de sätta värde på att få ett privilegium, som har laster, sjukdomar och allsköns elände i sitt följ. Englands arbetarparti vill i varje fall inte reflektera på ett sådant privilegium. Vi avstå det åt vem som helst, som vill ha det. Man beslöt vid detta tillfälle med stor majoritet och under allmänt bifall av engelska arbetarpartiets representanter i parlamentet att starkt höja beskattningen av spritdrycker.

Den skattehöjning, som då beslöts i England, var mycket kraftigare tilltagen, än vad som föreslås i det förslag, som här föreligger till behandling. Jag får ju lov att uttrycka min tacksamhet mot utskottet för att utskottet på visst sätt bifallit min motion, då det framhåller, att det med anledning av Kungl. Maj:ts proposition och den av mig tidigare under denna riksdag väckta motionen tillstyrker höjning av omsättningsskatten med 40 öre pr liter. Jag hade emellertid i min motion påyrkat en mycket starkare beskattning, än vad utskottet nu föreslår, och jag tycker uppriktigt sagt, att det är sorgligt, att man här i landet aldrig skall kunna ha kurage till att taga ett verkligt krafttag, när det gäller spriten: alla framsteg göras på detta område med små och dröjande tuppffjät. I England höjde man spritskatten från, om jag förvandlar det till svenska pengar, 5 kronor 20 öre per liter hundraprocentig sprit till 25 kronor 40 öre. Om man räknar ut, vad detta skulle betyda för svenskt brännvin, får man reducera beloppet med åtminstone hälften, men det skulle i alla fall bli en skatt av mellan 12 och 13 kronor per liter brännvin, det vill säga till och med mer, än vad man får betala i skatt i Danmark, där spritskatten är mycket hög men dock mellan 2 och 3 kronor lägre än i England. Så ligger det alltså till på detta område i England. Och även ölet är där högt beskattat, ungefär dubbelt så högt som hos oss.

Även i Danmark har man, i jämförelse med Sverige, en mycket hög beskattning av spriten. Effekten av denna höga beskattning har där blivit, att konsumtionen högst avsevärt sjunkit, men samtidigt har statskassan det oakttat fått en flerdubbel inkomst mot förut av spriten. Sak samma i England: konsumtionen har sjunkit betydligt, men på grund av skattehöjningen har man ändå fått en högst väsentlig ökning av statskassans inkomster. Det finns nämligen alltid människor, som anse sig ha råd att betala dessa dyra pengar för spriten. De kunna ju gärna få betala, om de anse sig ha råd därtill, men ingen människa *tvingas* till att betala denna skatt. Denna skatt är ju av det angenäma slag, att det beror på rena frivilligheten, om man vill betala den eller ej, ty man behöver ju inte köpa dessa varor. Spritdrycker äro ingen nödvändighetsvara, de äro, som herr Linderot riktigt angav, en lyxartikel.

För att nu återgå till förhållandena i Danmark skulle jag vilja anföra ett yttrande av danska arbetarklassens och danska regeringens ledande man sedan många år tillbaka, nämligen Stauning. Jag frågade honom för några år sedan, om det inte fanns någon opposition i Danmark från arbetarklassens sida mot den höga spritbeskattningen, om det inte fanns folk, som ville göra gällande, att det var en klasslagstiftning. Då svarade Stauning ungefär så här: Ja, om det finns någon opposition, så kommer den från samhällslager, som stå nedanför arbetarklassen. Herr Linderot gör ju ett synnerligen soignerat intryck, och påminner nästan om en yngre engelsk lord; i varje fall förefaller han inte höra till samhällets lägsta bottenlager. Det är verkligen egendomligt, att herr Linderot resonerar på samma sätt som en liten bråkdel av den

Ang. omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

köpenhamnska slumvärld, där herr Stauning funnit en och annan opponent. Dessa opponenter lära nog närmast bestå av människor, som inte precis äro så angelägna att framträda i offentlighetens ljus. Och även om de det gjorde, skulle de befinnas vara en försvinnande liten bråkdel av den danska befolkningen.

Det har alltså konstaterats, att i både England och Danmark arbetarklassen i stort sett är med om en kraftig spritbeskattning. Man gör i intetdera landet från dess sida gällande, att det skulle vara en klasslagstiftning. Man förstår nämligen, att denna klass liksom alla andra samhällsklasser har nytta av den, ty den uppfostrar folket. Spritskatten är verkligen, vilket jag här vill starkt understryka, av folkuppfostrande beskaffenhet, och det desto mer, ju högre den är. Människorna börja resonera som så, att det är fullständigt onödigt att underkasta sig att utge dessa pengar och att det är bättre att låta bli att köpa sprit. På det sättet uppfostras folk till nykterhet. De, som nödvändigtvis vilja betala denna skatt och anse sig ha råd att göra detta, kan man naturligtvis inte hindra, och jag tror för min del inte, att staten behöver driva någon särskild propaganda för att förmå dessa människor att köpa sprit. Det finns säkerligen all propaganda förutan tillräckligt med folk, som komma att göra det och följaktligen betala denna skatt, så att tillräckligt med pengar ändå kommer att inflyta till statskassan. Man minskar kanske portionen, och det är bara bra, men man betalar den med större belopp.

Jag anser, herr talman, att detta är en beskattning, som är synnerligen praktisk och ur flera synpunkter nyttig för staten. Jag ber därför att få uttala min anslutning till utskottets förslag om höjning av omsättningsskatten på spritdrycker, ehuru jag beklagar, att denna höjning inte blivit kraftigare tilltagen, åtminstone så kraftig, som jag tillåtit mig att föreslå i min motion, i vilken jag föreslog en höjning med två kronor, vilket ju, även det, är betydligt lägre, än vad man har i England och Danmark. Vad som här från utskottets sida föreslås betyder i alla fall en höjning, som, låt vara att den huvudsakligen motiveras med statsfinansiella skäl, och så liten den än är, dock även torde komma att få *någon* inverkan till minskning av spritkonsumtionen i landet. Om man ser på statistiken över konsumtionen av spritdrycker åren igenom, finner man nämligen, att efter de höjningar av spritskatten, som vi förut haft, och de ha ju, liksom nu, varit ganska minimala, har spritkonsumtionen i alla fall minskat något, medan statsinkomsterna samtidigt ökat. Först på de senaste åren, med den stigande penningtillgången, har en ökning börjat ske. Jag får på det livligaste tillstyrka, att kammaren måtte besluta i enlighet med det förslag, som bevillningsutskottet här framlagt, då jag förstår, att det i frågans nuvarande läge inte finns någon utsikt att genomdriva ett längre gående yrkande. Samtidigt uttalar jag den förhoppningen, att herr Linderot under sin fortsatta nykterhetspolitiska utveckling måtte komma på bättre tankar. Men den förändringen kan väl inte åstadkommas genom ett riksdagsbeslut.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! Då jag finner det mindre lämpligt att av denna fråga göra en allmän nykterhetsdebatt, skall jag inskränka mig till att utan någon längre motivering yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag måste dock säga, att jag blev litet missräknad, när jag hörde min gamle vän herr Bergman stå upp här och endast polemisera mot herr Linderots anförande i vad detta gällde höjningen av spritskatten. Det fanns annars i herr Linderots anförande åtskilliga drag, med vilka jag vet, att herr Bergman mycket varmt sympatiserar. Jag var därför nästan benägen att rekommendera de båda herrarna att tillsammans söka göra upp en plan för att lösa nykterhets-

Ang. omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

frågan i landet. När nu emellertid herr Bergman inte tog fasta på den delen av herr Linderots anförande, finns det ju inte något skäl för mig att ge mig in därpå.

Härutöver vill jag, herr talman, endast gentemot herr Linderots tal om det omoraliska i statens politik på detta område, säga, att, när det gäller spriten, vete herran, var gränsen går mellan moral och omoral i fråga om såväl statens beskattning av spritvinsterna som det allmänna bruket av sprit. Det är nog bäst, att var och en själv får skaffa sig ett begrepp om den saken. Om det emellertid gäller att välja mellan att staten på ett »omoraliskt» sätt skall försöka höja den allmänna moralen hos de medborgare som äro spritförbrukare, eller i moralens namn avstå från dessa försök, då föredrager jag för min del att, såsom av utskottet förordas, genom höjd beskattning av spritdryckerna representera omoralen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till morgondagens sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 257—261 samt bankoutskottets utlåtanden nr 66—69 på morgondagens föredragningslista skola uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till kapitalinvestering i statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd;

nr 361, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1939/40 gjorda framställning om anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.;

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården m. m.;

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna;

nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1939/40;

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar vid akademien för de fria konsterna med konsthögskolan;

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar till pastorer vid svenska församlingar i utlandet m. m.;

nr 370, angående anslag till vissa kommunala läroanstalter, privatläroverk, folkskolor m. m. jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet för budgetåret 1939/40;

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 376, i anledning av väckta motioner om utsträckning av riksdagens revisorers granskningsrätt att omfatta vissa monopolföretag m. m.;

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående extra materielanskaffning m. m. för försvarsväsendet jämte vissa i ämnet väckta motioner; samt

nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbets-tidslag; och

nr 386, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 388, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om villkorlig dom m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän förfogandelag m. m.;

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till maximi-prislag;

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbets-uppgifter;

nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förfogande i vissa fall över egendom för krigsmaktens beredskap (beredskaps-förfogandelag);

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sjukhusvård vid krig eller krigsfara;

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m. m.;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot utrikes fraktfart med svenskt fartyg m. m.;

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa vid krig tillämpliga bestämmelser om utländsk försäkringsanstalt, som här i riket driver försäkringsrörelse, och lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig; samt

nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets memorial och utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 283 angående förslag till lag om ändrad lydelse av § 28 mom. 2 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443);

nr 9, i anledning av väckta motioner angående Ålandsfrågan;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 165 angående godkännande av ett i London den 21 december 1938 undertecknat avtal mellan Danmark, Finland, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, Norge samt Sverige angående begränsning av flottrustningar och utväxling av upplysningar om byggnad av krigsfartyg; samt

nr 11, angående ersättning till dess tjänstemän;

bevillningsutskottets memorial nr 41, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitate biträden;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 70, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

nr 71, angående ändrade bestämmelser i bankoreglementet och reglementet för riksgäldskontoret rörande kompetensvillkor för erhållande av tjänst i riksbanken och riksgäldskontoret;

nr 72, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till ändring i vissa delar av bankoreglementet;

nr 73, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till personalförteckning samt till avlönings- och pensionsstat för riksbanken m. m.;

nr 74, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret;

nr 75, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr 76, angående tilläggsarvoden till sekreterarna hos andra kammaren samt konstitutions- och bevillningsutskotten; ävensom

första lagutskottets memorial nr 48, angående arvode åt dem, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän förfogandelag m. m. jämte vissa andra ärenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
